

MAURICE DRUON

Membru al Academiei Franceze,
autorul capodoperelor
MARILE FAMILII și *REGII BLESTEMAȚI*

CONTESSA

Valoros romancier și dramaturg, celebru datorită unor capodopere ca *Regii blestemați* sau *Marile familii*, **MAURICE DRUON**, membru al Academiei Franceze, laureat al Premiului Goncourt și al altor numeroase distincții, este considerat drept unul dintre cei mai mari scriitori francezi.

Publicat pentru prima dată în limba română, romanul de față reînvie evenimentele peste care s-a așternut uitarea.

În Roma de după război, contesa Lucrezia Sanziani, odată o vestită curtezană, ce se zbate acum într-o neagră sărăcie, își caută refugiul în lumea amintirilor. Mizeria prezentului este luminată de splendoarea vieții de odinioară, cu scene pasionante, aproape fabuloase, fascinante pentru Carmela, camerista modestului hotel unde locuia contesa. Cu delicatețe și afecțiune, tînăra o ajută să continue această existență în planul irealului, inițiindu-se în schimb în tainele unei arte ce nu se deprinde din cărți: abilitatea de a plăcea, de a străluci, de a fi remarcată în public.

O poveste emoționantă, care nu se va șterge ușor din memoria cititorilor.

EDITURA ORIZONTURI
EDITURA LUCEAFĂRUL

Lei 99000

Coperta 1: *Moulin de la Gallette*,
de Pierre-Auguste Renoir.

Maurice Druon

Contesa

Traducere: NICOLAE CONSTANTINESCU

**EDITURA ORIZONTURI
EDITURA LUCEAFĂRUL**

I.S.B.N: 973-9342-54-X

LA VOLUPTÉ D'ÊTRE

Copyright © **LA VOLUPTÉ D'ÊTRE**
by **Maurice Druon**

B-dul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 3, ap. 7, sector 4, cod 761061-București,
Tel: 337.48.81, 335.07.80, 0744.530.940, 0723.334.291; Fax: 337.48.22,
E-mail: lider@fx.ro, Site: www.trustul-lider.ro

 grupul drago print Printed in Romania
fed print sa O societate Butan Gas

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA

Telefon: 335.93.18; 335.97.47

Fax: 337.33.77

PREFATĂ

Nu sînt deloc sigur că, în stadiul actual al moravurilor epocii noastre, publicul va percepe din capul locului intenția exactă a acestei cărți. Datorez deci cititorului o explicație preliminară.

Problema care mi s-a înfățișat și pe care o expun aici este cea a unor femei a căror adevărată funcție socială este amorul, într-o societate care nu recunoaște această funcție.

În lumea antică, femeile se împărțeau în două categorii foarte distincte: matroanele și curtezanele. Și unele, și celelalte ocupau poziții la fel de recunoscute și de onorate.

În Egiptul faraonic, curtezanele făceau parte din rîndul clerului, la fel ca dansatoarele, cîntărețele și muzicantele, cu care par să se fi confundat. Organizate în companii sacre, ele erau rezervate preoților, adică acelor învățați în toate științele care hotărau actele colectivității, orientîndu-se după variațiile cosmosului.

Se cunoaște locul pe care l-au ocupat curtezanele din Grecia pe lîngă scriitori, artiști și oameni de stat. Unele dintre ele au fost atît de celebre, încît numele lor a ajuns pînă la noi.

Or, ca să existe celebritate, trebuie să existe o mare concurență și o convergență a atenției publice. Generalii sînt celebri doar cu ocazia războaielor. Evul Mediu este plin de căpitani și predicatori celebri, nu și de curtezane. Zalele și sutana favorizează un anumit jeg al corpului și al spiritului, dar nu predispune nici la artă, nici la amor și nici la arta amorului. Femeile care se simțeau atrase de un alt destin decît cel al maternității aveau de ales doar între aventura războinică și refugiul în aventura mistică.

Dar cînd renașcentiștii au dezabrutizat societatea, în timp ce se străduiau să-l elibereze pe Platon de sub Evanghелиi și însciau efigia lui Hermes Trismegist pe dalele catedralelor lor, condiția curtezanei, ca un fenomen însoțitor natural, a reapărut într-o nouă strălucire.

Amantele papilor și cardinalilor au fost omoloagele marilor hetaire antice; iar cînd Henri al III-lea, de două ori rege, fugind de pe primul tron ca să-l ocupe pe al doilea, a poposit la Veneția, a făcut o vizită oficială celei mai ilustre curtezane a acelor vremuri, care l-a primit înconjurată de o curte și i-a oferit un sonet compus special pentru el. Apoi și-a pierdut interesul față de matroane, fiind atras de cîntărețele la flaut.

Unde sînt curtezanele de altădată?

În Japonia, gheișele, persoane instruite în artele de agrement și companie, continuă să formeze un fel de corporație. Sînt tratate cu respect; corpul lor nu ar putea fi obiectul unei țîrguieli superficiale; serviciile de amor constituie la ele încoronarea, nu obligatorie, a unui ceremonial de rafinată curtoazie. Primesc vizite sau merg în oraș, oferă ceai, cîntă, recită și apoi, în sfîrșit, dacă dorești, consimt să se lase iubite.

Chiar și în zilele noastre, în India, baiaderele și-au păstrat o poziție destul de asemănătoare cu cea a hetairelor

sacerdotale din vechiul Egipt. Ele sînt asociate unui templu, unui cult, dar își exercită profesiunea în schimbul unui onorariu la petrecerile private. Copiii lor de parte bărbătească devin muzicanți, iar fetele, baiadere ca și ele. Sînt copii naturali, dacă putem spune astfel, din mamă în fiică, și asta pare că ține de o tradiție sacră, ca și serviciul de amor oferit călătorului. Știința dragostei deținută de ele este rituală, după cum rituale sînt și posturile și cele mai mici gesturi ale dansurilor executate de ele; și trebuie să fim neciopliții care sîntem – sau care am fost „educați” să fim – ca să roșim sau să zîmbim în fața posturilor erotice sculptate în basoreliefurile din temple, a căror semnificație metafizică ne este total necunoscută.

Au dispărut curtezanele din Occident? Sigur că nu! Dar, într-o societate care refuza să le recunoască, condamnate să fie triumfătoare ca să fie măcar acceptate, trăind, dacă nu în ilegalitate, cel puțin dezaprobată și disprețuită, în mod destul de laș, chiar de către bărbații care aveau nevoie de ele, curtezanele s-au descurcat cum au putut.

Favorite ale regelui, cînd încă mai existau regi și aveau noroc, intrigante în perioadele revoluționare, „minunate” în timpul Directoratului, *lorette** în perioada romantismului, aventuriere la începuturile cuceririi Noului Continent, leoaice în timpul celui de-al doilea imperiu, ele s-au agățat de accidente istoriei cu încăpățînarea unei minorități oprimăte. Cel puțin cele care aveau curaj făceau o armă chiar din scandalul pe care îl provocau. Dar cîte altele nu aveau vocația amorului, vocație care a fost înăbușită de teama oprobriului!

* De la numele cartierului parizian Notre-Dame-de-Lorette. La începutul secolului al XIX-lea desemna o tînră femeie elegantă și de moravuri ușoare (n.red.).

Astăzi, femeile care au această fire de curtezane și care, în realitate, exercită, de bine de rău, funcția de curtezane printre noi, sînt deseori acele femei cu o instabilitate permanentă, acele femei veșnic nesatisfăcute, care divorțează de șase ori sau nu se căsătoresc niciodată, urăsc un soț căruia consideră nedemn să-i rămînă fidele, torturează amanți ce nu le aparțin niciodată destul de mult, rîvnesc permanent după o aparență de stabilitate burgheză la care nu se pot adapta, dar fără de care nici nu pot fi nimic, încearcă o mulțime de activități diverse, seamănă în urma lor discordie și drame și, după cum se spune, avînd „totul ca să fie fericite“, nu sînt niciodată, pentru că nu dețin în societate situația care le revine și nu-și pot atinge finalitatea fără să stîrnească oprobriul.

Totuși, femeile cu firea cea mai caldă se află printre ele.

Curtezana nu trebuie însă confundată cu prostituata. Matroanele sînt cele care, voit, au creat această confuzie. Caterina de Medici o numea pe Diane de Poitiers „tîrfa“.

Prostituata este sclava vîndută pe o piață permanentă. Ea reprezintă chiar foarte precis supraviețuirea uneia dintre ultimele forme de sclavie. Este o „sclavă a corpului“, al cărei stăpîn nu este un anumit bărbat, ci bărbatul în general drept cumpărător și stăpîn. Ea este, precum sclava antică, lipsită de ambiții și fără mari speranțe. Și, tot ca sclava, este adusă în această stare de ansamblul condițiilor economice și necazurile vieții. Prostituția este o renunțare la fericire.

În schimb, curtezana este o femeie liberă, care se gîndește și se dorește ca atare – în orice caz, infinit mai liberă decît matroanele.

Dacă i s-a întîmplat, la început sau în timpul unor perioade dificile, să se dăruiască în schimbul banilor unor bărbați pe care nu-i dorea, poate oricînd să spună că un număr

imens de soții onorabile acceptă același tîrg în fiecare seară în patul unui soț pe care nu-l plac, dar care le asigură existența. Curtezana trăiește de pe urma nurilor ei cam la fel cum pictorul trăiește de pe urma pînzelor pe care le pictează, cedîndu-le amatorilor; ea le mai poate dăruia și prietenilor. Dar a o confunda cu o prostituată este ca și cum l-ai confunda pe Veronese cu un vopsitor de clădiri.

Pentru prostituată, amorul este o sarcină. Pentru curtezană, este o adevărată artă. Nu poți să fii curtezană doar pentru că vrei, și chiar dacă cuvîntul a fost oarecum discreditat, ar trebui totuși, așa cum numim cîntărețe sau dansatoare pe cele care profesează dansul și cîntul, să rezervăm termenul de „amoreze“ celor care exercită amorul ca artă.

Banii nu constituie condiția suficientă a stării de curtezană. Multe femei întreținute sînt doar soții ratate.

Curtezana nu este venală prin definiție. Îi place banul atunci cînd banul este rege, căci îi permite să fie regină, și fiindcă averile cheltuite pentru ea, ba chiar și ruinările pe care le pricinuieste sînt o recunoaștere publică a valorii persoanei sale. Pentru ea, luxul nu este doar o plăcere; este o demnitate, o problemă de rang, precum pompa prinților.

Dar este atrasă și de tot ceea ce este suveran: talentul, puterea, recordul athletic, eroismul, gloria, geniul. Este însoțitoarea naturală a tot ceea ce domină și nu se reproduce.

Vocația nu este o problemă de mediu, ci de temperament și de natură profundă. Se poate naște la fel de bine la o fermă, într-un castel, într-un apartament burghez din cîmpia Monceau sau într-un cartier muncitoresc. Dintre două surori crescute în condiții identice, una va fi soție, cealaltă curtezană. De ce? Psihanaliștii vor da probabil un răspuns, iar astrologii altul. Ar trebui poate să forțăm aflarea secretului cromozomilor ca explicația să fie completă.

De la sfârșitul primului război din acest secol*, din ce în ce mai multe femei de lume fac oficiul de curtezane, îmbogățindu-l cu marile lor calități. Aristocrațiile epuizate din care fac parte, fiind din ce în ce mai puțin beneficiare ale ordinii stabilite, nu le mai opun decât cu o mare neglijență imperativele morale care garantau această ordine. Leneșe, moștenitoare ale unei tradiții rafinate și dispunând încă de resurse personale, unele dintre aceste femei, care nu au acceptat niciodată un bănuț de la un bărbat, s-ar simți ofensate dacă li s-ar spune ceea ce sînt în realitate: hetaire benevole. Altele, care se cred cu onoarea neștirbită pentru că resping cecurile, dar acceptă bijuterii pe care le revînd, și cele care consideră normal, la urma urmelor, să fie recompensate plăcerile lor oneroase „deoarece iubesc“, s-ar simți jignite și mai tare dacă ar fi catalogate ca făcînd parte din această corporație. Orice femeie întreținută se consideră moral superioară celorlalte femei întreținute deoarece nu cunoaște motivele pentru care celelalte, și ele, se stimează.

Trebuie adăugat că bărbații plătesc din ce în ce mai puțin, cu excepțiile de rigoare. Marile creaturi întreținute în epoca noastră sînt homosexualii. Unii tineri „în vogă“ – vogă care le permite să trăiască bine și după ce nu mai sînt tineri – sînt astăzi înzestrați, și de manieră cît se poate de ostentativă, cu mașini luxoase, cu reședințe particulare, vile la malul mării și se bucură de o existență fastuoasă. Pentru ei, miliardari diletanți dau baluri, petreceri care sînt adevărate triumfuri ale frivolității, unde se cheltuiesc sume enorme pentru o splendoare de moment. Unii dintre acești efebi trecuți de vîrsta tinereții se împopoțonează cu titluri false, așa cum te împopoțonezi cu bijuterii false, cu care vor intra în cronica galantă. Acești „artiști minori“, în agitația trîndăviei lor

* Secolul XX (n.t.).

surmenate, impun într-o anumită măsură gustul și moda; extravaganța este meseria lor. Atitudinea femeilor față de ei este surprinzătoare. Îi ridiculizează, dar se arată pline de atenții față de ei; formează cortegiul lor enervat de invidie; ei sînt cu adevărat „reginele“, și asta chiar cu asentimentul femeilor cărora le uzurpă puterea și beneficiile.

Oare aceasta nu înseamnă că femeile au lăsat vacante unele roluri, unele funcții care le aparțineau și care, din lipsa titlurilor, sînt susținute actualmente de travestiți?

Departe de a putea fi confundată cu prostituata, curtezana, „amoreza“ este înrudită cu actrița, cu vedeta, cu starul. În această privință, delimitarea este și mai greu de făcut. Curtezana, ca și actrița, urmărește să placă, să strălucească, să fie remarcată de atenția publică. Este supusă unui asentiment permanent al celorlalți ca să fie sigură de superioritatea, de reușita ei. Trebuie să accepte și chiar să caute servituțile publicității, ale unei anumite publicități mondene; este într-un spectacol continuu. O matroană poate să apară într-o ținută neîngrijită; nu își va pierde din această cauză situația de matroană. O curtezană nu-și poate permite această neglijență; ar fi ca și cum o actriță ar apărea în fața publicului uitînd să îmbrace costumul de scenă.

Cele două vocații dovedesc aspirații foarte apropiate și cer însușiri comparabile. Multe curtezane, din nevoia de justificare, încearcă aventura spectacolului, așa cum galanteria își află adepți printre nefericitele din teatru. Unele femei reușesc în ambele cariere în același timp. Și cînd un șef de stat vine să felicite în culise o actriță a cărei viață privată, prezentată în reviste, ar fi de ajuns ca să ducă la revocarea din funcție a unui funcționar public, acesta repetă, în fond, demersul lui Henri al III-lea.

Să mai remarcăm faptul că celebritățile din domeniu, bărbați sau femei, nu sînt mai numeroase într-o generație decît marii autori dramatici sau marii miniștri. Fizionomia unui secol se construiește cu foarte puține fețe.

Înțelegem deci lesne că matroanele sînt geloase și le urăsc pe curtezane. Acestea au tot ce jinduiesc celelalte: succes, lux, absența monotoniei în existență, libertatea aventurii senzuale. Însă matroanele ar trebui să le fie mai curînd recunoscătoare; curtezanele au lucrat, fără să vrea, pentru ele.

Dacă burghezele sînt astăzi eliberate de multe piedici, dacă pot să se fărdeze, să poarte lenjerie fină, să apară singure în locurile publice, toate acestea se datorează demimondenelor de la începutul secolului. Acestea, cu prețul a numeroase eforturi, au deschis, pentru celelalte, breșa în rigoarea sau prostia moravurilor.

Fiecare femeie, dacă o asculți cît de cît, lasă cu ușurință să se înțeleagă că are o fire de curtezană într-un colțișor al inimii și că, dacă ar fi vrut, la urma urmelor...

Fiecare bărbat poartă în el o rază de poezie. Dar de aici și pînă la a fi Goethe există o diferență ca între spuma unui lighean cu detergent și spuma oceanului.

Deosebirea între matroană și curtezană exprimă, în realitate, deosebirea între procreare și amor.

Vechile civilizații considerau exercițiul cunoașterii, artelor și amorului ca făcînd parte din domeniul sacrului în aceeași măsură și chiar mai mult decît împlinirea zămislirii. Cu alte cuvinte, ele considerau sacru ceea ce este propriu, distinct uman. Exact contrariul concepției creștine. Fondatorii creștinismului, luînd necesitățile demografice drept imperative divine (confuzia vine din Biblie), au impus Occidentului

foarte exact o morală sexuală de cîini, comandînd acuplarea doar pentru reproducere. Reforma, care a sfârșit un anumit număr de juguri, nu s-a eliberat și de acesta. Burghezele, chiar necredincioase, folosindu-se de Biserică și de morala instaurată ca să-și garanteze privilegiile, au perpetuat eroarea. Ne închipuim astăzi foarte liberi și eliberați de moravuri. Dar sîntem, în domeniul amorului, niște ignorați, niște timizi, niște rușinoși și niște neîndemînatici în comparație cu cei din vechime.

A face amor doar de dragul amorului și a obține astfel delectări, exaltări care se înrutesc cu bucuriile artei, are, pentru imensa majoritate a indivizilor, un ușor iz de păcat, de lucru interzis. Infernul a fost plasat în regiunea pelviană. De două mii de ani, „amorezele“ duc o luptă constantă împotriva acestui infern.

Progenitura, atunci cînd este cu adevărat dorită, cînd nu apare ca o fatalitate naturală, o constrîngere biologică – și în această privință ființa umană dispune de puterea de a refuza această servitudine –, este totdeauna o mărturisire a insatisfacției, a neîmplinirii de sine, ca un fel de delegare făcută viitorimii. În voința de a procrea, și chiar doar în consimțămîntul de a procrea, există totdeauna o renunțare implicită.

În general, oamenii care vor copii doresc în același timp ca acești copii să trăiască mai bine decît au trăit ei, să reușească ceea ce nu au reușit ei și să-i prelungească în univers, dincolo de o dispariție care îi înspăimîntă sau îi întristează profund. Sau, fără să reflecteze, cedează pur și simplu unei solicitări specifice care îi depășește.

Dar bărbații care au sentimentul că își asumă în totalitate destinul și nu se tem defel de moarte nu simt nevoia de a se reproduce.

Se poate remarca, de altfel, că geniul nu zămislește niciodată geniu. Aduce pe lume cel puțin biografi ai taților lor, asistenți la ceremonii comemorative, care moștenesc această funcție de copii ai geniului – așa cum moștenești o bancă sau pământuri –, și cu posibilități mai reduse de a scăpa de ea. Dar niciodată nu întâlnim la ei acel soi de complicitate de atitudini, de caracter și de circumstanțe care permit să se realizeze marea operă, marea descoperire, marea aventură.

În Bizanț, membrii familiei imperiale erau castrați când talentele lor excepționale îi desemnau pentru primele funcții publice, ca să se evite confuzia între prestigiul de care beneficiau cu titlu personal și transmiterea naturală a rolului de incarnare a imperiului. Ei deveneau sterili, dar nu impotenți. Acest lucru se petrecea în primele secole ale creștinismului și cu deplina aprobare a episcopilor; dar Biserica a uitat.

Specia umană pare să se comporte ca și cum, pe de o parte, prin intermediul celui mai mare număr, ar procrea în scopul unei ameliorări constante a statutului ei, al unei satisfaceri tot mai mari a dorințelor ei, al unei extinderi la nesfârșit a puterilor sale, în timp ce, pe de altă parte, la fiecare generație, printr-un număr restrâns de indivizi, ar atesta etapele acestei ascensiuni și ar rezuma împlinirile ei succesive și relativele ei perfecțiuni.

Cu alte cuvinte, omenirea, angajată în crearea unui arhetip divin, fără limită a puterii sale, fără sațietate în ceea ce privește fericirea și care – în ultimă instanță – ar putea recrea universul, lasă în drumul ei prefigurări parțiale ale acestui arhetip ca niște dovezi încurajatoare ale realizărilor sale de ieri și punctul de plecare a cuceririlor sale de mâine.

Amorul considerat o împlinire perfectă, ca o fericire calmă și permanentă, purificată de orice proiecție în viitor, este unul dintre atributele ideale ale arhetipului.

Matroanele sînt purgatoriul speciei; curtezanele sînt paradisul ei sau cel puţin treptele care duc acolo.

Exigente faţă de viaţă – deoarece ele însele sînt mai întîi amante –, stăpîne ale formelor rafinate ale senzualităţii, capabile să stîrnească din trupul lor şi din trupul celui de lîngă ele variaţiunile şi bogăţiile unei muzici, apte pentru toate delectările şi luînd amorul drept ceea ce este – actul prin excelenţă care îşi găseşte finalitatea în sine –, ele sînt făcute ca să simtă voluptatea de a exista şi a o insufla şi bărbaţilor din rasa lor.

Epoca noastră nu este favorabilă „amorezelor“. Un val enorm de pudoare – de care abia dacă sîntem conştienţi – se întinde peste lume. Societăţile burgheze, în momentul prăbuşirii, încearcă să se apere impunînd o înăsprire a vechilor lor interdicţii. Ele nu găsesc în arsenalul legislaţiilor şi sacristiilor lor decît procedee care le-au reuşit pe vremuri şi continuă să susţină că frustrarea este alegerea dreaptă, iar plenitudinea, un păcat.

Cît priveşte societăţile în curs de formare, acestea sînt deocamdată în întregime dedicate instalării lor, în întregime angajate în devenirea colectivă; forţele lor sînt în totalitate şi în mod necesar solicitate pentru promovarea unei majorităţi umane mai fericite. Ele fac faţă urgenţelor şi încă nu pot admite ca individul să se consacre sic însuşi. Ele au inventat de asemenea, în felul lor, un „păcat al lui Onan“.

Şi apoi amorul, precum angoasa misterului originii şi sfîrşitului nostru, este una dintre problemele care oferă cea mai puţină priză dialecticii materialiste. Din neputinţa de a da un răspuns, s-ar putea foarte bine ca, pentru un timp, materialismul să nu aibă altă posibilitate decît să ia asupra sa, în acest domeniu, morala vechilor societăţi decăzute.

Poate că cititorii se vor mira că subiectul unui roman constituie prilejul unor astfel de reflecții sau rezultatul lor. Dar romanul este uneori un mod de a scoate în evidență, sub aparența ficțiunii, câțiva termeni ai unei probleme importante.

Or, insatisfacțiile în amor sînt, imediat după moarte și foame, a treia problemă în ordinea preocupărilor umane.

PRIMA PARTE

1

Mănușa din piele de panteră era așezată pe biroul notarului; era o gheară ciudată, cu podul palmei din catifea neagră.

Catifeaua era atât de uzată, încât liniile destinului păreau să se fi imprimat în țesătură. Iar blana împestrițată, care forma partea de deasupra a degetelor și se etala ca o imensă manșetă de scrimer, era pe alocuri roasă pînă la piele.

Excentricitatea este suportabilă doar prin noutatea ei. Manifestată în sărăcie, are ceva dureros și înspăimîntător totodată.

Notarul nu se putea abține să nu se uite mereu la laba aceea de felină moartă, acea mănuișă de dresoare pe care clienta și-o scosese și o aruncase acolo cu un gest dominator. Ar fi vrut să dea la o parte acel obiect de pe dosarele lui și în același timp simțea acea repulsie pe care o ai adesea cînd atingi animalele împăiate.

Clienta citea cu glas tare un text redactat cu o cerneală neagră și un scris supărător pe foi de formate inegale, hîrtie velină plină care imita pergamentul, hîrtii cu antetul unor mari

hoteluri europene, reversul unor anunțuri mortuare încadrate cu negru.

– Las moștenire, zise ea, diadema cu briliante, care mi-a fost dăruită de Kaiser, prințesei Dolabella; o să știe ea de ce. Colierul, perlele, brățările, inelele, broșele, în sfârșit, toate celelalte bijuterii, vor fi date prietenei mele Jeanne Blasto, care a dovedit totdeauna un devotament minunat, ca să le poarte în amintirea mea, cu excepția garniturii de smaralde, pe care o am de la Torvomani, familia tatălui meu, și pe care o las surorii mele vitrege Franca...

„Foarte ciudat, își zise notarul, foarte ciudat.“

– *Signora contessa*, spuse el, iertați-mă că vă întrerup, dar...

– Ce este?

– Mai aveți încă toate aceste bijuterii? Întrebă el cu blîndețe.

Lucrezia Sanziani ridică o clipă spre el chipul ei tragic. Auzise?

„Poate că face parte dintre acele femei bătrîne care se prefac sărace și mor pe un maldăr de bogății. Cazurile sînt destul de dese...“ Dar auzi:

– Las moștenire Că Leoni din Veneția...

– Care Că Leoni?

– Există doar una singură.

– Palatul acela imens fără etaj care nu a fost niciodată terminat, pe Canal Grande? Despre el este vorba? Dar, *signora contessa*, întotdeauna am auzit vorbindu-se că ați închiriat acest palat, nu că v-ar fi aparținut vreodată.

– Am trăit acolo, răspunse ea semeață.

– Bineînțeles. Dar cunosc cît de cît Veneția. Actualul proprietar, dacă informațiile mele sînt corecte, este un american...

De data asta îl privi drept în ochi.

– Nu știu ce s-a întâmplat, spuse ea. Rezolvați problema asta cu oamenii mei de afaceri... Las moștenire, repetă femeia, Casa Leilor ducesei de Salvimonte...

Notarul se aplecă puțin înainte.

– Poftim? murmură el.

Rezolvase chiar el, cu trei ani în urmă, succesiunea răposatei ducese de Salvimonte, recăsătorită, în ultimii ani de viață, cu tânărul baron Schoudler. O căsătorie de-a dreptul scandaloașă...

– Când ați scris acest testament, *signora contessa*? întrebă el.

– Ieri.

Îl privi într-un mod ciudat, insistentă și absentă totodată. Avea niște ochi de o mărime ireală, negri, alungiți și ascuțiți spre temple, după cum se poate vedea în tablourile unor maeștri sienzezi. Niște ochi care fuseseră admirabili și în care stăruia strălucirea neliniștitoare a triumfului lor de altădată. Notarul, stînjenit, lăsă privirea în jos și nu mai zise nimic.

Lectura continuă, interminabilă. Vila din Toscana, castelul din Ile-de-France, argintăria somptuoasă, mobilierul complet al unui apartament din Londra, tablouri neprețuite precum un Sassetta, o Bună Vestire de Verrocchio, două studii de Perugino pentru sibilele Colegiului Bancherilor, statuile de marmură grecești, „ogarii mei Othello, Falstaff, Ariel și Puck“, o colecție de geme antice erau împărțite între oameni din înalta societate din trei capitale, artiști care avuseseră timpul lor de glorie, prieteni obscuri și chiar furnizori. În amintirea căror vechi servicii îi făcea cadou unui coafor de pe strada Păcii o trusă de călătorie, precum și șase fotolii Louis XV unei florărese din Monte Carlo?

Și câți dintre beneficiarii iluzorii se aflau deja în mormînt?

„Nu-i nimic de făcut“, își zicea notarul. Nici un raționament nu ar fi putut să o împiedice pe femeia aceea să distribuie tot ce avusese sau lucrurile de care doar profitase, unor prieteni morți sau încă în viață. Nu-și lăsa moștenire bunurile, ci propria viață.

Notarul, luînd hotărîrea să nu o mai întrerupă, întinse mîna, pe ascuns, ca să dea la o parte mînușa a cărei vedere nu o mai putea suporta. Oare era adevărat că, în China, oamenii erau otrăviți cu mustața de tigru tocată mărunt?

– Mă ascultați? întrebă ea.

Notarul își retrase în grabă degetele.

– Cu multă atenție, răspunse.

– Las dragului meu Edouard Wilner biroul de lucru al lui Byron, precum și toate cărțile din biblioteca mea, cu excepția propriilor sale opere. Las...

Și notarul se surprinse deodată întrebîndu-se: „Oare chiar am încheiat succesiunea Salvimonte? Haida-de! Boala asta devine contagioasă!“ Dar putea oare să spună că ducesa de Salvimonte era într-adevăr moartă, că nu-și imaginase el asta în vis sau trează, ori că era pe punctul să-și imagineze? Se simți brusc cuprins de o angoasă caracteristică pe care o provoacă îndoiala față de realitatea timpului trăit. Era absurd! Fu nevoit să asculte glasul rațiunii. „Ducesa se recăsătorise exact înainte de război. Și decedase în Franța în '41. Din cauza războiului, succesiunea nu a putut fi deschisă decît în '45... N-am decît să-l chem pe primul secretar și să-i cer să-mi aducă dosarul...“

Aplecată peste foi, cu părul lins, de un blond decolorat, aproape alb, ieșind dintr-o cască fabuloasă – tot din piele de panteră, ca și geanta, ca și partea de jos a mantoului –, Lucrezia Sanziani continua să-și înșire comorile.

– Las statului italian, ca să fie expuse într-o sală care va

purta numele meu, fie la Uffizi, fie la Borghese, toate portretele, desenele, busturile și statuile care mă reprezintă, cu excepția statuii lui Tiberio Borelli, care trebuie să fie așezată pe mormîntul meu.

Notarul se foi puțin în fotoliu. Hotărît lucru, nu se simțea bine! Se săturase de prezența acestei femei care îl luase partener în jocul ei de nebună. Adusese cu ea în încăpere ceva necurat. Mobilele, obiectele, ciubucele ușii, colțurile călimării de marmură, lîna covoarelor păreau să fi căpătat, de cînd intrase ea, o stranietate ostilă.

Și apoi nu-i plăcea deloc să-l privească așa cum o făcuse chiar adineauri; nu-i plăcea deloc să-i întîlnească pupilele anormal de mari, acele două lacuri întunecate ce îi dominau fața mare, a cărei piele albă arăta încă frumos.

„N-ai de unde să știi, își zise el. Există ființe care aduc ghinion, asta este sigur. Dar cum să le recunoști?” O femeie pe care nu ai mai văzut-o și a cărei înfățișare îți provoacă panică intră la tine în casă cu un testament delirant și vrea să ți-l citească. De ce? Pentru că ești notar, evident. Dar de ce tocmai azi și nu mîine, sau săptămîna viitoare? Nimeni nu știe sub ce formă, sub ce măști se preumblă moartea, deschide ușile, și nici prin cine își trimite mesajele.

Notarul atinse, prin cămașa de mătase, talismanele afirmate la gît de un lăntîșor și își frecă fără să vrea pieptul cam rotofiei.

Sanziani se întrerupsese și scotocea în tolba de fiară sălbatică.

„Ce-are? Acum ce mai caută?”

– Căutați ceva? întrebă el.

– O țigară.

El îi întinse o cutie.

– Nu, mulțumesc, le am pe ale mele.

Scoase o țigară fumată pe sfert și o aprinse cu o brichetă de nichel. Se întoarse apoi imediat la foile de hîrtie.

– Voi fi îngropată în catedrala din Siena, în capela din stînga transeptului, după cum a fost înțelegerea cu arhiepiscopul; acolo va fi adusă statuia lui Borelli. Cer să fiu îmbălsămată. Doresc să fiu pusă goală în sicriu și alături de mine să fie așezate scrisorile de dragoste pe care le-am păstrat, precum și operele lui Edouard Wilner inspirate de mine, legate în marochin roșu. Mai vreau să fie presărate pe corpul meu flori de tuberoze... Banii care se vor găsi la banca mea, după achitarea cheltuielilor de înmormîntare, vor fi dați jumătate cameristei mele Carlotta, iar restul împărțiți servitorilor mei... Asta e. Cred că n-am uitat nimic, *signor* Tosio.

Nu, nu uitase nimic, doar că el nu era Tosio, ci succesorul său, Pavellio. Trecea peste faptul că nu-i cunoștea numele. Dar Tosio murise cu cinci ani în urmă, fiind un om în vîrstă. Acum avea în fața ei un bărbat tînăr... mă rog, un bărbat care abia împlinise patruzeci de ani. Cum era posibilă confuzia? Deschise gura să-i atragă atenția, cu toată blîndețea de care era în stare. Dar întîlni din nou privirea neliniștitoare care părea să treacă prin obiectul din fața ei.

– Totul e deci bine, *signor* Tosio?

Apăsase pe nume cu o insistență intenționată.

– Foarte bine, bineînțeles, *signora contessa*.

– Ah! Ba nu!... Am uitat.... am uitat să-ți las ceva dumitale. Nu, nu, țin neapărat la asta. Totdeauna ai fost serviabil față de mine.

– Doamnă, zise notarul înclinîndu-se, regulile meseriei noastre ne interzic să acceptăm ceva printr-un testament al cărui depozitari sîntem.

– Ba nu, țin foarte mult la asta! O bijuterie. O vei accepta în amintirea mea.

Deschise geanta. El se întrebă dacă nu cumva... și roși imediat de abjecția speranței sale.

Ea scoase o sticlută, o pipetă, își dădu capul pe spate și lăsă să cadă câteva picături în fiecare ochi. Întinsă astfel, bărbia era încă foarte frumoasă.

– Vă dor ochii? întrebă notarul.

– Nu. Ca să-i fac să lucească, răspunse ea punînd la loc sticluta.

Făcu doi pași spre ieșire și se întoarse. Apoi, zîmbind – primul ei zîmbet de la începutul conversației –, zise:

– Ești pederast, nu-i așa?

El tresări ca și cum ar fi primit o lovitură în stomac. Chestia asta nu i se adresa lui Tosio, ci lui. Cum de ghicise... și, mai ales, cum îndrăznise să i-o spună? Nu era chiar atât de nebună!

– Nu mă înșel niciodată, adăugă ea. Bărbații au un alt fel de a se purta cu mine.

Și ajunsese la ușă cu ochii plini de atropină.

– *Signora contessa*, mănusa! zise notarul, ridicînd cu vârful unui deget gheara inertă pe care o uitase pe foile testamentului imaginar.

2

Oamenii întorceau capul după ea, dar nu rîdeau.

Există decăderi al căror spectacol inspiră milă, altele care provoacă bătaia de joc a mulțimii sau stîrnesc dezgustul. Dar aceasta exercita un fel de fascinație.

Oamenii se opreau sau își întrerupeau vorbele ca să urmărească cu privirea acel cadavru extraordinar care mergea pe Corso cu un pas regal și obosit.

Străină față de toate, de mișcările de pe stradă, de mașinile care treceau foarte aproape de ea, de rateurile scuterelor, de semafoare, străină și de trotuarul pe care mergea, și de soarele cald de primăvară, femeia aceea înaltă, cu fața albă, mergea drept înainte, ca și cum un blestem ar fi făcut-o nemuritoare.

Paloarea excesivă conferea înfățișării sale ceva supranatural și mistic.

Îmbrăcată în negru, cu cască, mănuși și găitane din piele de panteră, ai fi zis că ieșise dintr-un mormînt micenian sau că era victima unei legende necunoscute care ar fi condamnat-o să poarte veșnic pe pămînt doliul și trofeele unui semizeu.

Un trecător, mergînd în același sens, o auzi spunînd despre cel pe care tocmai îl părăsise:

– Acest mic notar este invenția mea. Ar fi de-ajuns să mă întorc acolo ca să-l regăsesc pe Tosio. De altfel, n-am să mă mai duc niciodată la nici un notar...

Trecătorul se depărtă. Femeia mergea pe lîngă vitrina unei florării. Se opri, părăind că observă ceva în spatele jerbelor de gladiole și de trandafiri pe care străluceau picturile apei vaporizate. Intră în florărie.

– Aș vrea să-mi livrați aceste flori, zise ea vînzătoarei, arătînd spre tuberozele dintr-un vas mare de fier. Contesa Sanziani, la Albergo di Spagna.

– Cîte să vă trimit, *signora*? întrebă vînzătoarea.

– Pe toate.

– Dar sînt treizeci, *signora*, preciză vînzătoarea, examinînd hainele clientei.

– Ei bine, da, faceți precum am spus.

– Și plata?

– Portarul va achita suma, ca de obicei.

Ieși. Vînzătoarea, care o urmărea cu privirea prin vitrină,

o văzu pierzîndu-se în mulțime, apoi întorcîndu-se brusc, cu un aer nesigur, cu ochii în sus, ca și cum ar fi ezitat să o recunoască.

– Dumitale ți-am comandat adineauri flori? întrebă Sanziani.

– Bineînțeles, *signora*.

Bătrîna doamnă vorbi către interiorul magazinului:

– Falstaff, *veni qua, tesoro*.

Apoi, pentru că nu-i răspundea nimeni, spuse:

– Nu mi-am uitat ogarul la dumneata?

– Ah, nu, *signora*, nu aveți nici un cîine!

– Ca să vezi... e posibil, zise ea.

– Adresa este *Hotel di Spagna*, parcă așa mi-ați spus? întrebă vînzătoarea.

Sanziani zîmbi vag.

– *Hotel di Spagna*, murmură. Da, da, exact.

Se uită încă o dată la vitrină.

– E ciudat, zise. Credeam că aveți fațada albă. Nu o mai găseam.

Și de data asta își văzu de drum și o luă pe via Condotti.

Își continua monologul interior, din care frînturi îi scăpau cînd și cînd de pe buze.

O femeie tînră, îmbrăcată cu o rochie de mătase subțire, ieșind dintr-un magazin de marochinărie cu acel aer de plictis și nepăsare întîlnit atît de des la aristocratele romane, auzi marele cadavru cu cască zicîndu-și:

– Totdeauna lumea s-a uitat după mine pe stradă. Totdeauna am fost foarte frumoasă.

Mai departe, un fotograf ambulant care se pregătea să facă poze tuturor trecătorilor înainte de a le strecura un prospect în mînă auzi, cînd Sanziani ajunse în dreptul lui:

– Falstaff... De ce vor toți să mă facă să cred că a murit?

Merse mai departe, lăsînd în urma ei uimire, neliniște și jenă.

La capătul străzii, biserica Trinita dei Monti își înălța spre cer obeliscul și cele două clopotnițe, asemenea degetelor ridicate pentru binecuvîntare, deasupra scării ilustre, a tarabelor cu flori instalate pe trepte și a mișcării vechilor taxiuri verzi în jurul Bărcuței lui Bernini.

– E dimineață sau după-amiază? murmură Lucrezia Sanziani.

Duse mîna la piept, iar degetele nu întîlniră, pe catifeaua rochiei, obiectul căutat. Rămase un moment pe gînduri.

– Ah, da! exclamă ea.

Cu pasul ei de suverană ostenită, se îndreptă, fără să greșească de data asta, spre un magazin de bijuterii vechi, situat peste drum de cafeneaua Greco.

Negustorul, un bărbat în vîrstă, cu fruntea cheală, cu ochi albaștri și o bărbuță ascuțită, foarte îngrijit, era singur în magazin.

– Ceasul pe care vi l-am vîndut în dimineața asta... zise Sanziani.

– *Si, signora contessa...* răspunse negustorul puțin jenat.

Căci ceasul se afla deja în vitrină: un ceas mic și rotund într-o cutiuță de lapislazuli înconjurată cu diamante, la capătul unui lanț lung de aur.

– *Si, signora...* repetă el. Vreți să-l luați înapoi?

Bărbatul își legăna ochelarii între degetele albe.

– Nu, răspunse ea. Nu asta. Dar cred că am uitat să-l trec în testament. Și v-aș fi îndatorată dacă l-ați ceda doar cuiva care îl dorește cu adevărat și știe să-l aprecieze. De preferință, o femeie tînră și frumoasă.

– Bineînțeles, *signora contessa*, bineînțeles. De altfel, să știți că toată clientela mea...

– Mulțumesc.

Negustorul o urmă pînă în prag.

– Natural, *signora*, dacă mai aveți și alte obiecte de vîndut, vă stau la dispoziție.

Ea dădu din cap cu noblețe.

– Nu, s-a terminat; nimic... nimic, răspunse.

Văzu ceasul în vitrină, duse încă o dată mîna la piept, păru că pipăie, că simte forma adevărată a obiectului în timp ce îl contempla de cealaltă parte a geamului. Și, ca și cum i-ar fi fost dezvăluit un secret incomunicabil și ar fi cîștigat o victorie misterioasă asupra universului, se depărtă, pe cap cu casca ci de panteră și pe față cu o expresie sfidătoare, aproape veselă.

O luă pe via Bocca di Leone, trecu printre un vechi palat și o fîntînă și intră în Hotel di Spagná.

Portarul timbra scrisori.

O plantă mare verde, ridicîndu-se dintr-un vas de faianță, ocupa un colț al vestibulului.

Sanziani trecu și intră în salonul mobilat cu fotolii dispartate și uzate, unele dintre ele acoperite cu o husă de creton cu fond galben. Trei bărbați, care discutau în jurul unei mese joase, bînd o cafea groasă ca un lichior negru în niște cești foarte mici și transparente, își întrerupseră conversația. O fată blondă, cu o față amăgitoare de înger și un păr vaporos, în pantaloni negri, studia un text dactilografiat. Fata ridică ochii.

Fără să remarce tăcerea cu care era întîmpinată, Sanziani dădu ocol încăperii, agale, și se opri în fața unei gravuri care reflecta vag oscilația ciudatei sale pălării. Apoi se întoarse în vestibul. Portarul îi întinse cheia.

– Aldo, vor fi aduse flori pentru mine, zise ea. Te rog să achiți suma cuvenită.

– Atunci, *signora contessa*, ar trebui să-mi dați bani...
răspunse portarul.

– Vei trece totul în contul meu, Aldo, ca de obicei.

– Regret, *signora contessa*, nu mai pot. Și apoi, scuzați-mă,
dar... nu sînt Aldo, sînt Renato.

– Dar Aldo unde este?

– Păi a murit, *signora contessa*, a murit de zece ani.

Ea făcu un gest de agasare, ridicînd spre fața portarului –
un roșcovan rămas prematur fără păr – o privire ostilă.

– Haide, nu glumi, zise.

Deschise geanta.

În momentul acela își făcu apariția, ieșind dintr-o încăpere
învecinată, secretarul hotelului. Era aproape de talia unui pitic,
iar jumătatea dreaptă a feței era contractată de o veche
paralizie facială.

– *Signora, signora*, trebuie să ne plătiți. Nu mai putem
aștepta. Trebuie neapărat. Ce aveți de gînd să faceți? Întrebă el.

Vorbea foarte repede, cu o voce stridentă, și părea că
vrea să se răzbune pentru urîtenia lui făcînd pe importantul.

– Ne datorați plata pe șapte săptămîni, *signora*. Asta nu
poate să mai dureze. Cincizeci și șase de mii de lire. Trebuie
să ne plătiți. Cînd ocupi o cameră, plătești! Înțelegeți, *signora*?

– Firește, veți fi plătiți, răspunse Sanziani. Ce v-a apucat
de strigați așa? Și-apoi, scoate-ți mîinile din buzunare. Ești
tare nepoliticos, prietene.

Toate aceste cuvînte fură pronunțate cu un aer care făcu
să dispară brusc înfumurarea piticului, obligîndu-l să scoată
imediat mîinile din buzunare.

Sanziani luă din geantă teancul de bancnote înmînat de
dimineată de negustorul de bijuterii în schimbul ceasului.

Secretarul primi banii, făcînd o plecăciune dintr-un obicei
de servilism mai puternic decît dorința lui de aroganță.

– Trebuie să mă înțelegeți, signora, sînt răspunzător, trebuie să înțelegeți... zise el.

Nici măcar nu-l mai asculta.

– Cînd mă gîndesc de cît timp sînt clienta acestui hotel și ce sume am cheltuit aici... e de neînchipuit, spuse ea.

Apoi urcă în ascensor, luptîndu-se îndelung cu ușile, și așteaptă un liftier la care conducerea renunțase de ani de zile din motive de economie.

3

Chiar în aceeași seară, camerista de la etaj – etajul cinci – își lua în primire serviciul pentru prima dată.

– Ai mai lucrat la hotel? o întrebă Valentina, fata cu picioare puțin cam strîmbe, cu piept plin și buze cărnoase, pe care urma să o înlocuiască.

– Da, anul trecut, la Frégène, răspunse noua cameristă.

– Sezonieră?

– Da, așa, la sfîrșitul sezonului, răspunse micuța, fără să precizeze.

Se aflau în cămăruța ce servea drept oficiu, unde erau depozitate măturile și cîrpele.

– Și-ți place meseria asta? întrebă Valentina, pieptănîndu-se.

– Cînd trebuie să muncești, nu faci mofturi. Și nu-i chiar atît de neplăcut. Vezi lume... răspunse noua cameristă.

Se străduia să pară sigură pe ea, dar tremura de timiditate și de îngrijorare, dar și pentru că avea sentimentul că tulburarea ei era vizibilă. Însă cealaltă continua să-și pieptene părul scurt și creț și își privea cu plăcere fața mare într-o oglindă de buzunar.

– Probabil că o să-ți schimbi părerea după ce vei face ca mine opt luni la etajul cinci.

Fusese trecută la etajul doi; era un fel de promovare. Etajul doi, cu o oglindă mare într-o ramă grea aurită pe palier, cu consolele de abanos și stucaturile apartamentelor, păstra ceva din luxul vechiului hotel. Camerele de-acolo erau mai scumpe; clienții se schimbau tot timpul; bacșișurile erau mai mari. În timp ce etajul cinci era etajul sedentariilor, al jurnaliștilor cu salarii mici, ale tinerilor anglo-saxoni cu buget limitat care se încăpăținau șase luni sau un an să-și imagineze că era destul să trăiești la Roma ca să dobândești talent în pictură sau ca să întâlnești marea dragoste. În general, toți aceștia, după ce locuiseră două săptămîni la etajul doi, ceruseră într-o zi la recepție: „Nu aveți cumva o cameră mai liniștită... Am intenția să locuiesc aici un timp...”

– Toți niște sărăntoci, zise Valentina. Ah! Dar acum tu o vei avea pe contesă!

– Cine?

– Camera cincizeci și șapte.

– O contesă adevărată?

– Așa se pare. În privința ei, pregătește-te să nu te miri de nimic.

– De ce?

– Vei vedea... răspunse Valentina cu subînțeles. Ah, trebuie să cobor. E ora schimbării așternuturilor.

Micuța rămase singură pe culoarul alb cu uși maronii.

Hotelul fusese făcut prin reunirea câtorva clădiri; culoarul nu era drept, șerpuia, schimba nivelul, iar tavanul se apleca brusc, devenind întunecat spre capătul din fund.

Tristă ca o orfelină abia venită la internat, micuța simți o teamă din ce în ce mai mare în fața aceluia coridor care avea

să fie de acum înainte domeniul ei... dacă totul mergea bine, dacă nu făcea greșeli, dacă nu o concediau a doua zi...

„Nu, nu-i adevărat, nu aveam chef să fiu servitoare, își zise. Dar dacă trebuie... E mai bine să fii într-un hotel. Haide, voi începe cu camerele din care clienții sînt plecați.“

La cincizeci, cheia se afla în broască și prin ușă se auzeau glasuri de bărbați. Micuța bătu la ușa următoare, nu auzi nici un răspuns, deschise cu șperaclul și zări, în picioare în mijlocul încăperii, o fată înaltă, complet goală, care își trăgea pe cap un pulover. Avea niște picioare lungi și albe.

– Oh, *scusi, scusi, signora!* zise camerista închizînd repede ușa.

– *...dosen't matter*, zise o voce înăbușită de lîna puloverului.

– *Si, signora, scusi.*

Rămase o clipă pe loc, cu inima bătîndu-i cu putere. „Am început bine, își zise ea. Sper să nu se plîngă, spunînd că am intrat fără să bat la ușă.“

În camera vecină, cineva bătea la mașină. Camerista trecu mai departe. La numerele următoare nu era nimeni. În timp ce trăgea perdelele, își spunea: „Totuși am bătut la ușă, sînt sigură. Dar nu destul de tare... E frumos ca o femeie să aibă picioare lungi și albe... De n-ar spune nimic șefilor mei...“

La cincizeci și cinci, o rochie de mătase verde era aruncată pe paravanul care ascundea lavaboul.

„Ce să fac? S-o pun în dulap sau să o las acolo?“

Ar fi dorit să atingă stofa; nu îndrăzni și lăsă rochia acolo unde se găsea. În rama oglinzii, aflată deasupra căminului, erau prinse fotografii mari în care apărea aceeași persoană tînără, cu părul blond și față înșelătoare de înger, bust, în picioare, cu pantaloni negri, în șort, în rochie de seară și în costum de baie, întinsă pe jumătate pe nisip, cu sînii

proeminenți și privirea spre cer. Pe una dintre fotografii era scris cu creion alb, ca semnătură: „Eu“.

Micuța se uită cîteva clipe la aceste fotografii, apoi la propria sa față în oglindă; se strîmbă și iese.

La cincizeci și șase stăruia un miros înțepător de tutun.

Pe noptieră, între un teanc de cărți, o pipă necurățată și o cutie cu fiole, văzu o ramă de călătorie din piele roșie, în care se afla fotografia unei femei destul de frumoase, cu părul îngrijit pieptănat.

„N-am avut o fotografie să-i dau lui Gino. Ar fi pus-o lîngă el?... Valentina spune că toți clienții de la etaj sînt lefteri, dar au totuși cu ce să-și cumpere rochii, valize mari, rame din piele. Aș vrea și eu să fiu lefteră ca ei... Nu trebuie să uit să golesc scrumiercele, coșul de hîrtii... Mai mult ca sigur că Gino nu se mai gîndește la mine. Poate că dacă ar fi avut fotografia mea... Atîta pagubă! Dar, într-o zi, un bărbat va ține fotografia mea lîngă el, un bărbat înalt, foarte bogat, și apoi mă va lua în călătorii cu el. Aș vrea, mi-ar plăcea tare mult... De ce-mi spun toate astea de vreme ce știu bine că nu-i posibil?...“

Ajunsese în fața ușii cincizeci și șapte.

„Ah, aici e contesa!“ își zise ea. Bătu tare de data asta. Nu primi nici un răspuns. Intră.

Lucrezia Sanziani stătea într-un fotoliu în fața ușii-fereastră, deschisă spre terasa îngustă care se întindea de-a lungul etajului. Nemișcată în rochia ei de catifea neagră, ținea în față o oglindă cu mîner, într-o ramă de argint aurit, în care se contempla.

— Pot să fac patul, *signora contessa*? întrebă camerista cu o voce neliniștită.

Bătrîna nu răspunse. În spatele ei, pe cerul senin, mii de sturzi, care își aveau sălașul în grădinile de pe Pincio și la

Villa Medicis, executau extraordinarul lor balet de scară. Norul lor plutitor se abătea asupra acoperişurilor oraşului, urca spre înălţimile roz ale crepusculului, se răsucea precum fumul unui incendiu invizibil, lua forme ciudate, părea că se scâmoşează, dispărea în nori, apoi venea în jos cu o şi mai mare densitate şi violenţă, fără să se poată înţelege motivul acestei vijelii de păsări, ale grindinei de aripi şi de piuituri, nici dacă totul putea fi pus pe seama foamei, a dragostei sau a bucuriei.

– *Posso, signora?* repetă micuţa, timid.

– *Si, avanti*, zise în sfârşit Sanziani fără să se mişte.

În timp ce împăturea cu grijă cuvertura care acoperea patul, așa cum fusese învățată vara trecută, micuța cameristă se uita pe ascuns la contesă. Nu mai văzuse niciodată pe cineva stînd atît de nemișcat și nici cu o astfel de față.

Părul blond, aproape alb, cu cărare la mijloc, cobora lins, încadrînd obrajii palizi, fiind tăiat drept la nivelul maxilarelor; bărbia avea un contur triumghiular.

„Deci așa arată o contesă; o doamnă îmbrăcată în negru care stă în fața unei ferestre și se uită într-o oglindă, ascultînd păsările“, își zicea micuța, așezînd frumos pernele și lăsînd în jos colțul cearșafului.

Auzi în spatele ei:

– Cum te cheamă?

Se ridică brusc; inima îi bătea cu putere.

– Carmela, *signora contessa*.

– Ah, da, Carlotta! zise Sanziani.

Micuța crezu că vorbise prea încet, dar, paralizată de privirile ochilor mari și negri, nu îndrăzni să o corecteze.

Bătrîna doamnă se contempla din nou în oglindă.

– Biata mea Carlotta, zise cu tristețe, va trebui să mă despart de tine. Nu voi putea să-ți mai dau bani.

Părea că se adresează propriei sale imagini.

– Nu face nimic, *signora contessa*, zise micuța. Mă plătește hotelul.

Sanziani ridică ușor capul.

– Hotelul?... Am vorbit? Ce ți-am spus? întrebă ea cu blîndețe.

– Că nu veți putea să-mi mai dați bani, *signora contessa*, dar nu face nimic...

Micuța se temea că înțelege ce voise să spună mai adineauri Valentina.

– Carlotta, parcă așa mi-ai spus că te cheamă? reluă Sanziani.

– Nu! Carmela, *signora*. Sînt cea nouă.

– Ah, asta e! Apropie-te, să te văd mai bine. Ești drăguță.

– Oh, nu, *signora contessa*.

– Ba da, știi ce spun. Întoarce-te.

Carmela se supuse cu puțină teamă, dar în același timp îi făcea plăcere să o audă spunînd că este drăguță, chiar dacă nu o credea.

– Da, foarte drăguță. Nu așa cum eram eu. Să știi că am fost una dintre femeile cele mai frumoase, fetițo.

– Bineînțeles, *signora contessa*.

– Spui bineînțeles, dar nu ai cum să știi. Nimeni nu poate să știe. Numai eu pot să regăsesc ceea ce eram, aici, zise agitînd oglinda. Numai că acum s-a terminat; și cînd se termină, este ca și cum n-ar fi fost.

„E puțin cam ciudată, asta e sigur, dar nu-i nebună, gîndi camerista. Mai ales e nefericită. A fost frumoasă, a fost bogată.“

– Ce vîrstă ai? o întrebă Lucrezia Sanziani.

– Șaptesprezece ani, *signora*.

– Șaptesprezece ani... Aș vrea să am și eu șaptesprezece ani și să fiu în locul tău.

– Și să faceți paturile toată viața, *signora contessa*?

Bătrîna doamnă rămase un moment tăcută.

– Și să fac paturile... nu toată viața, răspunse ea. Nu vei fi cameristă dacă vrei să faci altceva. Crede-mă.

– Aș vrea eu. Sper... Dar nu știu ce altceva aș putea să fac. Țasta e deja un noroc pentru mine.

– Trebuie să știi ce poți să dorești, să dorești mult de tot, și atunci reușești. Trebuie să știi să te servești de tine, să iei tot ce poți și să nu economisești niciodată viața. Nu-ți da nimic înapoi.

Carmela asculta fără să înțeleagă prea bine, dar sonoritatea cuvintelor, vocea melodioasă îi plăceau.

„Spune lucruri prea dificile pentru mine, dar vorbește bine. Nimeni nu mi-a mai vorbit în felul ăsta.“

Un stol de sturzi trecu prin fața ferestrei, aproape întunecînd lumina care venea de-afară.

– Uite, îi auzi? zise bătrîna doamnă... Haide, du-te, probabil că ai treabă. Dar poți să te întorci să mă vezi. Îmi placi.

– *Buona notte, signora.*

– *Buona notte.*

„De ce este atît de amabilă cu mine?“ se întrebă Carmela. Și aproape că îi păru rău că trebuia să plece.

4

Carmela își luă repede în primire domeniul, adică cele douăsprezece camere de la etajul cinci. Era atentă, inteligentă și plină de energie. Se mișca cu precizie și avea o mare dorință să facă totul bine. Deși nu avea altă ucenicie decît cele două

săptămîni de lucru din vara trecută, într-o pensiune balneară modestă, unde ținuse locul cuiva, se încadrase foarte bine. Își făcea treaba cu îndemînare. Se recunoștea o cameră prin care trecuse ea numai după felul armonios cum așeza periile pe toaletă sau după cum arătau perdelele prinse cu cordon. Nu se murdărea niciodată.

Toți o plăceau; le plăceau mersul ei ușor, alunecător și discret, fața drăguță și visătoare, vocea timidă și melodioasă, părul negru pieptănat pe spate, pe ceafa fragilă. Într-o seară, după ce terminase treaba în camera șaizeci și unu, auzi, în timp ce închidea ușa, o clientă spunînd: „Micuța asta este o prințesă“. Roși de plăcere și jenă. Mult timp repetă pentru ea însăși: „Micuța asta este o prințesă“. Apoi, ingenuă, făcu greșeala să povestească întîmplarea Valentinei, după care ceilalți servitori nu-i mai spuneau decît *principessa*. Dar ea se purta la fel de amabil față de ei.

În timp ce se familiariza cu serviciul și temerile ei de la început dispăreau, începu să recunoască hotelul – care la început i se păruse de mare lux – drept ceea ce era. Sigur, pe lîngă locuințele mizere din cartierul Trastevere, unde își petrecuse copilăria alături de cinci frați și surori, ba chiar și față de hotelul-pensiune unde mai lucrase, *Albergo di Spagna* putea fi considerat un palat somptuos. Și probabil că și fusese cu un secol în urmă, cînd trăgeau aici marii călători romantici.

Dar Carmela află că existau în Roma hoteluri mai luxoase. Începu să viseze la *Hassler*, din capătul de sus al scărilor de la Trinita, în fața căruia se plimba un portar înalt în uniformă cu fireturi și unde puteai zări, prin geamurile ușii-tambur, pereții placați cu marmură.

La *Spagna*, covoarelor li se vedea bătătura, tencuiala se crăpa pe tavanul culoarelor, un praf gros se strîngea între scîndurelele parchetului, lemnul de abanos al mobilelor se

scorojea; se auzeau tot felul de pocnete pe rețeaua de țevi și robinetele „sughițau“. Carmela era sunată tot timpul pentru că nu era apă caldă. Tot așa, clienții își pierduseră repede prestigiul de care se bucuraseră la început în fața micii servitoare. Deși nu avea decît o singură rochie urîțică și o pereche de pantofi reparați de mai multe ori, știa acum că nici unul dintre ei nu era bogat, nici chiar în comparație cu ea. „N-am nimic, își zicea ea. Și totuși, dacă mi s-ar propune să fiu, pentru toată viața, în locul oricăruia dintre ei, aș refuza. Ce ciudată sînt!“

Își regreta iluziile. Nu bacșișurile; mai curînd îi repugna să întindă mîna și spunea mulțumesc chiar și atunci cînd nu i se dădea nimic. Dar ar fi preferat să tragă cu aspiratorul într-un palat de basm și să fie servitoarea unor eroi de feerie, cu vaga speranță că, într-o zi, un miracol o va face să devină ea însăși eroină... Strîngînd rufele murdare, fiind oarecum implicată în viața privată a fiecăruia, surprinzînd conversațiile la telefon, accesele de furie, implorările, minciunile, vedea dispărînd aureolele pe care li le pusese în jurul frunților.

Locatarii de la etaj semănau cu pasagerii unei nave aflate în carantină din cauza unei epidemii ghinioniste. Ieșeau din camerele lor cum ai ieși dintr-o cabină, făceau o tură pe punte ca să vadă dacă nu cumva se zărea ambarcațiunea vamei, apoi se întorceau ca să petreacă o nouă după-amiază, o nouă noapte, o nouă zi de așteptare și de iluzii.

Frânzuoaica blondă de la cincizeci și cinci, cea care, completînd fișa de identitate, scrisese la profesiune „starletă“, aștepta un rol de patru luni. Ungurul încăruntit de la cincizeci și șase, ale cărui cămăși erau uzate, aștepta poșta cu o nerăbdare bolnăvicioasă. Tînărul înalt și brunet, pe care toată ziua îl auzeai bătînd la mașină, aștepta bani de la producătorii de filme. Iar domnișoara americană ce aștepta?

„De ce, se întreba Carmela, nu reușeau să se înțeleagă între ei? De ce producătorul, care tocmai se instalase la etajul doi, nu comanda tînărului brunet un film în care să existe un rol pentru starletă? Și de ce americanca nu se căsătorea cu băiatul drăguț de la cincizeci?”

Stînd jos, în oficiu, cu capul aplecat într-o parte, cu mîinile între genunchi, se visa dotată cu un curaj magic. Lua clienții de mînă, îi conducea pe unii la alții și găsea cuvintele potrivite. Apoi auzea în jurul ei un cor de mulțumiri... Soneria o făcu să revină brusc în uniforma de cameristă și să dea din umeri a zădărnicie în fața acestor plăsmuiri. „Dacă ar fi fost chiar atît de simplu, nu ar fi avut nevoie de ea ca să se gîndească la asta.” Începea să-și dea seama vag că, pentru toți cei care trăiau la etajul acela, fericirea nu depindea nici de rațiune și nici de miracol.

Banii nu erau singura lor grijă; erau supuși și altei obsesii, care apărea în privirile, în gesturile lor, în modul de a se evita sau de a se uita, de a se întoarce unii spre alții înainte de a-și închide ușa.

Nu întîmplător o găsise Carmela în prima seară pe americancă pe jumătate goală. Părea că fata asta își petrecea timpul îmbrăcîndu-se, dezbrăcîndu-se și contemplîndu-se. În orice caz, făcea în așa fel ca să fie totdeauna pe jumătate sau total dezbrăcată cînd un servitor avea treabă în camera ei; și părea că încearcă o anumită plăcere tulbure observînd deruta celui care intra. Petrecea ore întregi la soare pe terasa îngustă, prefăcîndu-se că se ascunde după un paravan de prosoape și urmărind cu privirea, prin ochelarii de soare, dacă o văd vecinii. Și îi privea cu o aroganță ironică cînd îi întîlnea după aceea în ascensor. De altfel, nu avea noroc. Băiatul drăguț de la cincizeci nu primea la el decît bărbați; iar în cealaltă parte,

de unde venea zgomot de mașină de scris, fereastra nu se deschidea aproape niciodată.

Într-o zi, pe cînd zăcea de-a curmezișul patului cu un picior ațîrnîndu-i spre parchet, într-o poziție cît se poate de indecentă, îi zise Carmelei:

– Logodnicul meu a murit în război. E oribil.

Camerista ieși cît putu de repede. „Ar fi trebuit să-i spun ceva amabil, își zise ea. E nefericită. Durerea o face să fie așa. Dar privirea ei m-a speriat prea tare.“

Ungurul cu părul încărunțit, care avea lîngă pat fotografia unei femei, lucra la o agenție de presă. Era un bărbat trist. Și el o urmărea cu privirea pe Carmela cînd venea să tragă perdelele, iar cînd întorcea capul, îi surprindea privirea îndreptată spre pulpele ei. O dată, cînd, din neatenție, făcu să se clatine fotografia pe noptieră, el interveni imediat, alb la față. Carmela își ceru scuze și, văzîndu-l cît era de tulburat, întrebă:

– E soția dumneavoastră?

– Nu, răspunse jurnalistul. E căsătorită.

Brusc, întinse mîinile spre umerii Carmelei, două mîini care tremurau; apoi le lăsă să cadă și dădu din cap, ca și cum pentru el nu mai erau posibile nici curajul, nici eliberarea. Și Carmela fugise.

Starleta, care ieșea să ia masa în rochii foarte frumoase, se întorcea beată pe la mijlocul nopții și cu toaleta deranjată. Uneori aducea cu ea un băiat, doi băieți, și Carmela, pe care o suna pe la prînz, o găsea în pat, cu părul răvășit, trasă la față și lenjeria de corp îndoielnică aruncată lîngă perete. Părea îmbătrînită cu zece ani, se vedea că își tratase dinții, iar fotografiile de presă prinse în rama oglinzii păreau să reprezinte pe altcineva.

Băiatul drăguț de la cincizeci avea niște prieteni ciudați. Carmela îl văzu într-o zi apucînd un alt tînăr de bărbie și sărutîndu-l îndelung pe gură, după care amîndoi izbucniseră în rîs vîzînd-o stupefiată.

Mai era și tînărul înalt și brunet care bătea la mașină și ieșea rar din cameră. Servitorii îi ziceau *dottore*. Uneori, după-amiaza, o femeie cu un chip de fetiță, ținînd de mînă un copil de patru ani, venea să facă scandal la ușa lui. Se căsătorise cu ea cînd avea șaisprezece ani, după care o părăsise aproape imediat pentru o fată la fel de tînără, de care se despărțise deja și care venea, și ea, să facă gălăgie. Te puteai întreba de ce o părăsise pe una pentru cealaltă, căci aveau aproape aceeași talie, afișau aceeași candoare vulgară, un aer de persoană care încă nu devenise adultă, și se complăceau în rolul de victime. Amîndouă veneau să ceară bani. Camera răsuna de furia și hohotele lor de plîns. Și apoi scenaristul se punea iar pe scris ca să-și întrețină cele două femei alături de care viața îi era insuportabilă.

În zilele acelea, Carmela se uita în oglinzi și își amintea ce-i spusese contesa în prima seară. „În orice caz, gîndea ea, sînt la fel de drăguță ca nevasta și amanta acestui *dottore* Garani.“

5

Carmela luase obiceiul să-și termine serviciul de seară cu camera Lucreziei Sanziani, unde zăbovea un moment ca să schimbe împreună cîteva cuvinte.

O găsea pe bătrîna doamnă în același loc, așezată în fața ferestrei, în rochia sa de catifea neagră și cu oglinda în mînă.

Era singura persoană alături de care micuța cameristă se simțea, inexplicabil, în siguranță.

– De ce se uită toți la mine în felul ăsta, *signora contessa*? întrebă ea într-o zi.

– Pentru că te doresc, răspunse Sanziani.

– Oh, e oare posibil? Înseamnă că nu sînt deloc fericiți dacă doresc o fată sărmană ca mine.

– Nu, nu sînt fericiți, zise Sanziani. Și nu pot fi, nici unul. Toți cred că dragostea e un păcat.

– Dar chiar și femeile, *signora contessa*, credeți că doresc o altă femeie cînd se uită în felul ăsta? Chiar și domnișoara americană? Cum e posibil?

– Cînd o femeie nu găsește un bărbat sau nu îndrăznește să găsească, s-ar freca de un copac, de un scaun, dar mai ales de o soră. Întotdeauna trebuie să ceri plăcere de la un altul sau să o iei de la el.

– Și domnii de la cincizeci, *signora*? N-aș fi crezut niciodată că doi bărbați se pot săruta ca un bărbat și o femeie. Și de ce s-au uitat apoi la mine și au rîs?

– Țștia încearcă să te ia peste picior ca să se răzbune pentru regretul pe care îl au că nu te pot dori.

Carmela se simțea foarte măgulită că o doamnă atît de mare, chiar ruinată, chiar ciudată uneori, accepta să se intereseze de soarta ei. „Ce păcat, își zicea micuța cameristă, că nu sînt destul de școlită ca să înțeleg bine totul... Dar dacă n-ar fi fost puțin cam ciudată, ar mai fi stat de vorbă cu mine?”

Carmela o privea cu un respect neliniștit. Sanziani, cu rochia ei de catifea neagră și oglinda cu ramă din argint aurit, era parcă paznicul unei lumi fabuloase, unde copila visa să intre și căreia i se întredeschidea poarta mare de la intrare.

– Probabil că mulți bărbați v-au iubit, *signora*, zise deodată, roșind toată de îndrăzneala ei.

Pentru prima dată, Carmela văzu apărînd pe fața aceea mare și patetică o expresie de fericire.

– Da, mulți! răspunse ea zîmbind.

Întoarse spre Carmela privirea vagă.

– Dar tu ai iubit pe cineva? Ești logodită? o întrebă cu amabilitate.

– Oh, eu! Îl am pe Gino...

Gino fusese băiatul de vara trecută, de la pensiune. Un student milanez de la Facultatea de farmacie. Venea la ea după terminarea serviciului. O deflorase fără să fi simțit durerea excesivă la care se aștepta și nici, după aceea, plăcerile nemaipomenite pe care le spera. Nu rămăsese însărcinată cum li se întîmplă, după cît se pare, totdeauna fetelor seduse. Pînă la urmă, totul trecuse cu bine. Își amintea că vorbea întruna cu el, vorbea fără oprire. Cînd mergeau noaptea pe malul mării, își petrecea brațul pe după gîtul ei și îi pune uneori mîna la gură spunîndu-i: „Taci“. Pășea mai departe, fericită, cu capul puțin înclinat sprijinit de umărul lui. Încă își mării amintea de gustul degetelor pe care le mușca ușor; simțea parfumul pinilor și algelor. Gino nu-i scrisese niciodată. Dar îi promisese că se va întoarce în vara următoare...

„Oare mă ascultă?“ se întrebă Carmela, care nu mai povestise niciodată atît de multe despre ea, nu avusese niciodată ocazia și o făcea deodată fără rușine, nici lăudăroșenie, ci cu o plăcere simplă și liniștitoare. „Nu mă aude, se gîndește la altceva. Dar n-are importanță; îmi face bine să spun toate astea.“

– Ar trebui să-l uiți, zise în cele din urmă Sanziani.

– Credeți, *signora contessa*?

– Mai întîi, probabil că nu se mai gîndește la tine.

– Asta îmi spun și eu deseori.

– Și apoi... ai chef să devii nevastă de farmacist?

– Trebuie.

Carmela începu să-și imagineze, după cum făcuse de atâtea ori, un magazin frumos, curat, cu accesorii nichelate și borcane, o viață în care să nu mai fie servitoare, ci patroană, în care ar fi salutată; ar vorbi cu un ton amabil și sigur, ar avea un soț, copii, poate o mașină. Și apoi, imediat, la gândul că, dacă acest vis s-ar împlini, întreaga ei existență ar trebui să se deruleze în felul ăsta, o cuprindea o tristețe inexplicabilă. „Ce ciudată sînt! Dar ce vreau?“ se întrebă. De altfel, Gino nu făcuse nici cea mai mică aluzie la intenția de a se căsători cu ea.

Sanziani îi întinse oglinda.

– Ține. Privește-te, zise ea. Și încearcă să înțelegi.

Mîna copilei începu să tremure.

– Zău, *signora contessa*? Pot...

– Sigur, ia-o!

Carmela luă oglinda, strîngînd-o foarte tare, ca și cum s-ar fi temut să nu-i scape din mînă.

Sturzii se roteau în lumina apusului de soare.

Sanziani înclină capul spre fereastră.

– Zgomotul ăsta de ploaie, murmură ea, care răpăie totdeauna pe fundalul muzicii lui Berlioz, este piuitul acestor mii de păsări mici, auzit de el pe cînd se afla la Villa Medicis. Acolo l-a găsit. Și acum păsările cîntă în fiecare seară Berlioz.

Carmela nu înțelegea; nu asculta. În ovalul de argint aurit cizelat, fața ei apărea ca un portret de pe vremuri într-o ramă aurită. Mîna unui orfevru renascentist, necunoscut elev al lui Benvenuto Cellini, împletise în jurul cristalului puțin înverzit ornamente din viță de vie și zei. Acea înlănțuire de corpuri răsturnate în zborul lor, de brațe de aur împletite cu viță de vie, cu beția, încadra trăsăturile fetei, izola imaginea ei de

restul universului. În privirea aceea înclinată asupra ei însăși se puteau organiza toate visele.

– Nu-i de-ajuns să te privești, zise Sanziani. Trebuie ca și oglinda să fie frumoasă.

Astfel, seară după seară, la ora cînd păsările se roteau pe cer, bătrîna doamnă, împrumutînd Carmelei oglinda florentină, o învăță să recunoască pe fața ei de adolescență semnele frumuseții. O învăță că nasul ei drept și nările transparente, ochii limpezi cu gene alungite spre exterior, obraji de culoarea chihlimbarului, ovalul feței, profunzimea întunecată a părului de pe ceafa subțire și fragilă erau adevărate bogății ce trebuia inventariate înainte de a te folosi de ele. O învăță să-și epileze sprîncenele pe care le avea puțin cam groase; subțiate, ele confereau feței un calm angelic; iar acel pistrui cafeniu din colțul frunții părea, pe pielea catifelată, semnul înduioșător al unei copilării indestructibile.

– Asta nu mi se părea drăguț, zicea Carmela.

– Bărbații vor accepta să ajungă în iad numai ca să-și pună buzele pe această mică pată, răspundea Lucrezia Sanziani.

Carmela ieșea din cameră, în funcție de seri, cu părul negru împărțit în șuvițe sau răsucit în codițe în jurul capului, sau strîns la spate cu o panglică.

– Ia te uită, *principessa* și-a schimbat iar coafura! remarcău ceilalți angajați.

Dar Carmela se simțea apărută de un fel de certitudine interioară, cu totul nouă. În sfîrșit, cineva se ocupa de ea.

Momentele acelea erau singurele în care *contessa* părea că binevoiește să-și părăsească ciudatele contemplații interioare.

– Îmi place să-i fac pe alții să profite de experiența mea, zicea ea uneori.

Dar ceea ce bătrînii numesc dăruirea propriei lor experiențe este doar ultimul mod de a mai trăi încă în fața celorlalți, cînd ei înșiși nu mai trăiesc.

Și o învăță pe mica servitoare dragostea de sine, care se află la originea tuturor tentațiilor.

„Dar de ce continuă să-mi spună Carlotta?” se întreba copila.

6

Trattoria* florentină de pe via Borgognona, la numai cîțiva pași de *Albergo di Spagna*, era, ca în fiecare zi la ora dejunului, plină de cineaști, scriitori și actori, obișnuiții locului. Mirosul de carne friptă, printre alte arome, de ulei de măsline cald și de tomate proaspăt sfărîmate, venea dinspre cămăruța cu pereți de sticlă în care se pregăteau felurile de mîncare sub privirile clientelei și se răspîndea, delectabil, apetisant, aproape savuros, în cele două săli cu pereți albi.

La mijlocul unei mese lungi și zgomotoase, unde jumătate dintre meseni erau celebri, iar ceilalți mureau de dorința de a deveni, marele compozitor Auguérenc, venit la Roma ca să scrie muzica unui film, perora în franceză, pentru vecinii săi, despre mirosurile culinare.

Bărbat gras și gurmand, se legăna pe scaun cu suplețea unei meduze și vorbea cu o voce nazală, plesnind din limbă între fraze, ca și cum ar fi gustat cuvintele.

– Nici un miros, zicea el, din tot bazinul mediteranean... și îl cunosc foarte bine... nu seamănă cu cel al bucătăriilor italiene. Dacă aș fi plimbat de jur-împrejurul acestei mări legat

* Mic restaurant italian, popular și tradițional (n.t.).

la ochi, nu m-aș înșela. Mirosiți asta, trageți bine pe nas... Nu e mirosul înțepător afumat al hanurilor spaniole, care face să te usture gâtul, și nu rămîi nici cu acel miros de grăsime încinsă pe care îl simți deasupra plitelor franceze; și nu este nici duhoarea de lînă calcinată de pe străduțele Islamului... care nu-mi este dezagreabilă, dar de care te sature repede. Este o mireasmă la fel de puternică, dar mai veselă, mai subtilă... mai păgînă. Exact... păgînă. Ultimul miros al păgînismului antic. Celelalte bucătării miros a fanatism religios; ele hrănesc oameni care cred în iad. Aici, ai zice că efluviile grătarelor și cuptoarelor urcă asemenea unei ofrande spre nările largi și pofticioase ale unor zei ironici, în timp ce bucățica cea mai bună este servită marilor preoți... adică nouă.

Plesni încă o dată din limbă, apoi tăcu, căci i se aduseseră spaghetele cu ulei și scoici fierte, pe care începu să le îndese în pliurile bărbiei.

Era singurul, împreună cu regizorul Vittorio Vicaria, amîndoi avînd un renume universal, cărora nu le păsa de fotoreporterul cocoțat pe un scaun, urmînd indicațiile pe care un tînăr reporter parizian, Michel Senlisse, i le dădea cu o mișcare a degetului sau cu o privire. Toți ceilalți comeseni rîdeau prea tare, vorbeau pe un ton fals, erau preocupați să-și prezinte profilul cel mai avantajos, să plaseze anecdota personală care i-ar pune în valoare și ar face să apară despre ei un paragraf, un rînd sau măcar numele într-un ziar publicat la două mii de kilometri de acolo, pe care probabil că nu-l vor citi și care avea să fie uitat imediat după apariție.

Starleta de la *Albergo di Spagna* mătura cu părul ei blond umărul jurnalistului și îi zicea:

— Michel... îmi dai voie să-ți spun Michel, nu?... O să fii amabil, o să scrii despre mine în articolul tău? Compatrioții trebuie să se ajute între ei, nu?... Și apoi, pot să-ți povestesc

o mulțime de istorioare; cunosc pe toată lumea. Cu cine ici masa în seara asta? Invită-mă pe mine.

Nino, patronul restaurantului, își grăbea chelnerii și lua el însuși comenzile de la mese cu acel aer de autoritate jovială a oamenilor care, născuți să aibă un destin modest, ajung să trăiască în preajma persoanelor încărcate de glorie, își construiesc un mic personaj și, prin asta, își dobîndesc prosperitatea. Împinse ușa batantă a cămăruței cu pereți de sticlă și strigă spre plite, acoperind zgomotul tuturor celorlalte voci:

– *Un abbachio alla romana per il dottore Vicaria! Prestissimo!*

Privirile se ridicară la sosirea lui Mario Garani. Cu părul negru și bogat, cu ochii duri alungiți spre temple și niște picioare lungi, puse în valoare de pantalonii de catifea de un galben deschis, tânărul scenarist se așeză la masă zicînd „Ciao“ cu un aer plictisit și distrat. Haina lui de culoare deschisă era totită la coate.

– Oh, Mario! strigă starleta, ca și cum nu l-ar fi văzut de șase luni, deși erau vecini de cameră.

El nu-i răspunse. Se culcase într-o noapte cu ea și se străduia să o uite. Comandă ceva de mîncare, își turnă un pahar cu vin, aplecînd gîtul sticlei mari de chianti din fața lui.

– Nu merge scena cu fetița; n-am găsit nimic, îi zise el lui Vicaria.

– Bine, vom vedea după-amiază, răspunse încetișor Vicaria, coborînd pleoapele.

– Ce scenă, Mario? Ce scenariu? Cel pe care mi l-ai povestit? întrebă starleta.

Jurnalistul îi făcu semn să tacă. Voia să-l asculte pe Vicaria. Acesta, cu părul argintiu, cu trăsături foarte nobile, cu farmecul unui ambasador care ar fi vrut să fie iertat că are geniu, explica cu calm:

– Roma nu e ca Parisul. Aristocrația nu face casă bună cu inteligența, nici lumea de afaceri cu talentul. La noi, societatea nu deschide porțile succesului decît dacă vine din străinătate sau dacă a fost consacrat în străinătate. Dar în momentul acela avem prea multă treabă și nu mai sîntem destul de tineri ca să ne pierdem timpul în saloane și la dîneuri. Așa că trăim între noi, între oameni cu meserii foarte asemănătoare, în două-trei restaurante ca acesta, unde ne întîlnim toți, în fiecare zi, ceea ce, de altfel, ușurează munca ta... și invidiile noastre.

Zîmbi și adăugă:

– Ar trebui să-î spui fotografului tău să-l pozeze pe Albertini, cel de colo... Se enervează cînd vede că nu se ocupă nimeni de el.

Singuri la masa „lor“, în sala din fund, Tullio Albertini și starul Karcen Holman își trăiau, cu un aer plictisit, marea lor dragoste spectaculoasă. Întîlnirea lor la Hollywood, răpirea lui Karcen de către Tullio, divorțurile lor, căsătoria lor apăruseră în toate ziarele din Europa și din America, stîmiseră scandal și le făcuse să viseze pe cameristele de pe cele două continente. Albertini, la început regizor al propriilor scenarii, dăduse comunicate de presă la fiecare etapă a pasiunii lor și acceptase să fie publicate scrisorile pe care și le trimiteau unul altuia. Se considera un geniu mort care ar fi adus viața pe ecran; iar mulțimea îi condamnase la fericire perpetuă.

Cînd fotograful se apropie de ei, Albertini se prefăcu că nu se uită la el și luă aerul unui om care se resemnează cu mare greutate să suporte servituțile gloriei.

Aparatul îi surprinse încă o dată pe Laura și Petrarca, față în față, cu mîinile unite pe fața de masă, el cufundat în meditație și ea cu frumoasele ei buze întredeschise de admirație.

Apoi Albertini întoarse capul spre Vicaria; privirile lor se întâlneau și, un moment, cei mai mari cineaști italieni se fixară insistent, artificierul și creatorul autentic, cel care se servea de o artă și cel care o servea. Și, în sfârșit, își zîmbiră, pentru că nu era posibil să rezisti zîmbetului lui Vicaria.

– Da, voi reveni poate peste trei săptămîni, în același timp cu baletul marchizului de Palamos, care dansează pe unele dintre melodiile compuse de mine, spunea Auguérenc, savurînd al patrulea fel de mîncare.

Era aproape două și jumătate cînd, ca de obicei, Lucrezia Sanziani își făcu intrarea în restaurant. Și, tot ca de obicei, toți ochii se întoarseră spre ea și zarva încetă brusc. Ai fi zis că, în locurile unde își făcea apariția, introducea o dată cu ea dimensiuni noi. Își plimbă privirea neliniștitoare asupra mulțimii și se apropie, purtînd pe cap aceeași cască din piele de panteră, de o măsută liberă, aflată într-un colț.

Banii proveniți din vînzarea ceasului se terminaseră de două săptămîni. Lua doar o singură masă pe zi, fără să plătească.

Fără să fie nevoie să comande, un chelner îi servi meniul obișnuit: frunze de țelină crude, o mîncare cu paste, mozzarella și un pahar mare cu lapte; nimic cu carne.

– E contesa Sanziani, îi explică Vicaria jurnalistului parizian. Una dintre cele mai mari curtezane europene. A fost amanta lui d'Annunzio, a Kaiserului...

– Cum, Sanziani? Ea este? zise Auguérenc. Încă mai trăiește? Îmi amintesc că am întîlnit-o la Paris pe vremuri. Deja nu mai era tînără, dar ce alură extraordinară! Și toate poveștile care se spuneau despre ea! A trăit un adevărat roman îngrozitor cu Wilner. Apoi oamenii politici, finanțistii...

Plesni din limbă și adăugă:

– De nerecunoscut! Este de nerecunoscut. Ce dramă pe

fața ei!... Când Vicaria spune curtezană (Auguérenc se adresa jurnalistului), are dreptate; dar nu exact în sensul înțeles de noi. Vreau să spun... nu genul Liane de Pougy și piața Percire. Înțelegi... Ar ține mai curînd de... Piața Vendôme.

– Locuiește la hotelul meu, pe același palier, zise Garani.

– Și te vezi cu ea? Îi vorbești?

– Nu vorbește cu nimeni.

– Ar trebui. Cred că e o mină de amintiri.

– Ar putea fi interesant, zise jurnalistul.

Se gîndea deja la un subtitlu: „În restaurantul starurilor, contesa Sanziani ia masa cu fantomele amantilor săi iluștri“.

Nino interveni și el în conversație, aplecat între Vicari și jurnalist și sprijinit familiar de spetezele scaunelor lor.

– Nu vă închipuiți cît de frumoasă a putut să fie această femeie, zise el. Chiar și la cincizeci de ani. Prima dată cînd am văzut-o... Abia deschisese restaurantul și afacerile nu mergeau prea bine... A coborît dintr-o mașină galbenă ca soarele și care ocupa întreaga stradă, iar eu mi-am zis: „Nu e posibil, nu la mine vine această doamnă“. A intrat, trasă de doi ogari și urmată de un domn foarte slab, despre care am aflat după aceea că era un prinț egiptean. M-a întrebat care era specialitatea casei. I-am răspuns: „Fasole cu ulei“. A izbucnit în rîs și m-a pus să frig un fazan. Apoi a revenit împreună cu toți oamenii pe care îi cunoștea... ca să zic așa, ea mi-a lansat restaurantul. Asta nu se poate uita. Apoi a dispărut. Pe timpul războiului a stat în străinătate. Într-o bună zi, anul trecut, am văzut că s-a întors... Totuși, ce sfîrșit!... Găsesc că e foarte trist.

– Îmi cer scuze, zise Michel Senlisse, ridicîndu-se.

Făcu semn fotografului, se apropie cu o siguranță profesională de Sanziani și o întrebă dacă accepta să fie interviuată.

– Am auzit multe despre dumneavoastră. Ați fost celebră, zise el.

Ea îl privi îndelung.

– Față plăcută, zise.

– Se pare că i-ați cunoscut pe Wilhelm al II-lea, pe Gabriele d'Annunzio... Nu-mi puteți încredința câteva amintiri?

Ea îi răspunse cu o demnitate pe care el nu era obișnuit să o întâlnească:

– Viața mea, domnule, îmi aparține doar mie. Mi-o povestesc doar mie.

– Nu v-ați gândit să vă scrieți memoriile? insistă tânărul. Sînt sigur că asta ar putea să intereseze ziarul meu. Tot ce ați văzut...

– Nu ceea ce am văzut, domnule, este interesant, ci ceea ce am fost. Existența mea nu este cea a unei spectatoare.

– Bineînțeles, doamnă. Dar... toți acei bărbați celebri... Ce-ar fi să-mi vorbiți doar de cei care au murit?

Pe fața albă apărură o expresie de semeață condescendență și marile pupile negre străluciră și mai puternic.

– Nimeni nu a murit, zise ea, iar timpul nu există. Numai eu știu asta. Este secretul meu. Nu poți înțelege, căci trăiești printre iluzii. Se potrivește cu vîrsta. În sfîrșit, dacă vrei să mă revezi, treci mîine pe la hotelul meu, la *Hamilton House*.

– Unde vine asta? întrebă jurnalistul.

– Ultima casă din Piccadilly, spre Hyde Park Corner... Dacă mîine mai e încă în picioare. Cu bombardamentele astea îngrozitoare!...

Nu păru să remarce expresia de stupefacție de pe fața tânărului.

– Războiul m-a prins aici și am rămas, continuă ea. Celălalt, din '14, m-a pasionat. Am făcut atunci lucruri mari.

Să știi că ar fi straniu de povestit! Dar asta nu reușește să mă intereseze. Pentru toate astea am un...

Acel „toate astea“ și privirea vagă cu care se uita în jur făceau parcă să se întrezărească orașele arse și câmpurile înțesate de o sămînță sterilă de oțel, mulțimile care străbăteau mările, drapelele ciopîrtite de pe frontonul monumentelor, fluviile lovind de stîlpii podurilor corpuri umflate de o veșnică absență, cerul sfîrtecat de tornade de foc, sirenele care urlau în fiecare noapte, spaima oamenilor.

– ... Pentru toate astea, continuă ea, simt un fel de indiferență tragică. E cumplit să spui asta, știu; toți acei oameni masacrați, torturați... E îngrozitor să nu mai poți suferi pentru suferința celorlalți. Ai vrea tare mult, dar nu mai poți. Asta este singurătatea.

Mario Garani, după ce termină în grabă de mîncat, trecu prin fața mesei.

– E un *wing-commander**, zise ea, arătîndu-l cu bărbia, în timp ce el ieșea pe ușă. A avut fața arsă în bătălia Londrei, în '40, nefericitul! Îl cunosc pentru că locuiește la hotelul meu... În fond, continuă după un moment, nu sînt foarte surprinsă că lumea tremură, pentru că am îmbătrînit și dragostea m-a părăsit. Cînd dragostea te părăsește, tot pămîntul te părăsește. Divinitatea nu m-a trădat decît pe mine.

Își luă geanta și mănușile.

– Cred că ți-am dat adresa mea, nu? *Albergo di Spagna*, zise ea, prima stradă la dreapta.

Pe buzele ei apăru un zîmbet ironic.

– Față plăcută, zise ea din nou, ridicîndu-se fără să ceară nota de plată.

Chelnerul care o servise întoarse privirea spre Nino și acesta făcu „nu“ din cap. O privi pe Sanziani ieșind.

* Comandament de escadrilă (în engl. în original) (n.red.).

– Îmi amintesc că pe unul dintre ogarii ei îl chema Falstaff, îi zise lui Auguérenc. Era mai înalt decît masa. Îi aduceam eu însumi mîncarea...

Michel Senlisse se așeză lîngă Vicaria.

– Sau e total nebună, spuse el, sau și-a bătut joc de mine. E exasperant să nu poți ști adevărul.

În timp ce în restaurant se vorbea mai departe despre ea, Sanziani se întorcea la hotel.

– Aldo, mîine plec la Londra, zise, trecînd prin fața portarului. Nu uita să-mi iei bilet.

Nimeni nu-i răspunse. Tot așa plecase și la Paris, cu trei zile în urmă.

– Ai remarcat, îi zise portarul secretarului pitic de la recepție după ce Sanziani urcă, ai remarcat că repetă chestia asta de fiecare dată cînd nu achită nota de plată două săptămîni la rînd? Eu nu cred. E un truc ca să nu plătească.

7

Seara, Carmela o găsi pe Sanziani ca totdeauna, șezînd lîngă ușa-fereastră, fără oglindă, cu pălăria pe cap și mînușile pe mîini, așa cum se întorsese de la *trattoria*. Nu răspunse salutului obișnuit. Nemișcarea ei era impresionantă. Carmela crezu că e bolnavă și o întrebă dacă ar vrea să se dezbrace.

– Da, am rămas la Veneția mai puțin timp decît credeam, răspunse Sanziani. Nu vreau să fiu povara nimănui. Dacă prezența mea nu face plăcere, nu vreau ca cineva să creadă că este obligat să-și facă pomană cu mine. Știi ce-am auzit-o pe Lydia zicînd? Nu știa că eram în cealaltă încăpere. A spus: „Biata asta de Lucrezia e cam plictisitoare. Și apoi, își pierde

complet mințile. Ea, care trăiește din mila publică, acum își dăruiește inelele unor gondolieri.“ Atunci am intrat în salon și i-am spus: „Lydia, fiecare ia ce poate. Eu nu mai am destui bani ca să-mi ofer un mic pederast de douăzeci și trei de ani ca cel cu care te-ai căsătorit. Și sînt mai tînără cu zece ani decît tine.“ După care m-am dus și mi-am făcut valizele.

– *Signora contessa*, chiar nu vreți să vă dezbrăcați? zise din nou Carmela.

Contessa îi prinse brusc mîinile.

– Jeanne, Jeanne, e îngrozitor! exclamă ea. Gondolierul acela s-a dus să spună tuturor. E adevărat, am făcut asta. Voiam un bărbat, încă o dată. Tu poți să mă înțelegi; tu ești singura mea prietenă! Am coborît la miezul nopții la debarcaderul San Moisè, acolo unde sînt întotdeauna vreo zece bărbați care se apropie de tine ca să-ți șoptească „Gondola, gondola“, ca și cum ți-ar propune un lucru obscen. Eu știam că de data asta era vorba de un lucru obscen. M-am uitat la toți; semănau cu o trupă de demoni. Unul mai în vîrstă m-a recunoscut. „Gondola, *signora contessa*. Alegeți-mă pe mine.“ Atunci au început toți să zică: „*Signora contessa*, noaptea e frumoasă. Vreți să faceți o plimbare?“ Am ales unul înalt cu părul buclat. Ceilalți și-au dat coate. Ce-mi păsa mie? Avea maxilarele mari și dinții scurți, care străluceau în timp ce aprindea felinarul.

Dăduse drumul mîinilor Carmelei. Dar fata nu se mișcase din loc. Auzise că somnambulii nu trebuie treziți pentru că riscă să moară.

– M-am întors spre partea din spate, ca să mă uit la el cum vîslește, în picioare la capătul gondolei, cu picioarele depărtate, negru în noaptea neagră și uneori tivită cu un fir de lumină aurie. Cum te cheamă?... „Giovanni. Vreți să cînt, *signora contessa*?“ Vreau să taci. Vreau să-ți văd sub centura

de stofă mușchii încordându-se când vîslești. Du-mă pe Canal Grande. Te vei opri lîngă Cà Leoni.

Nu se mai adresa decît acelei misterioase Jeanne pentru care își începuse povestirea. Cu capul sprijinit de speteaza fotoliului, plutea pe apele memoriei, lăsîndu-se legănată de mișcarea gondolei.

– „Îmi amintesc de petrecerile pe care le dădeai în casa asta, *signora contessa*. Veneam să mă uit cînd eram copil. E trist că acum e tot timpul închisă...” Uite, uite, nu-i un necunoscut, vorbește, mă cunoaște. Voiam un bărbat fără față, plăsmuit din întuneric. De ce îl întrebam cum îl cheamă?... Giovanni, cînd te uitai la petrecerile mele, nu voiai să faci dragoste cu mine? Nu-ți imagineai că s-ar putea întîmpla asta ... Îți voi da o mie de lire. Da, știu, e mult pentru tine. Dar eu, dacă plătesc, trebuie să fie o sumă mare. Vino să te întinzi lîngă mine. Nu-ți fie teamă...

Capul i se rostogoli de la dreapta la stînga; tot corpul ei se agită de parcă valurile ar fi ridicat fotoliul în sus.

– Așteaptă să treacă *vaporetto*, murmură ea. Acum vino. În saloane ard o mie de lumînări și servesc douăzeci de lachei cu perucă albă. Privește, privește, nu vei mai vedea niciodată o petrecere mai frumoasă. Niciodată nu se vor mînce lucruri atît de rare. I-am ascuns pe muzicanți. Sînteți în paradis, domnilor. În paradis, aerul cîntă singur... Cu care voi rămîne în seara asta? Van Maar va plăti totul și nu mă va atinge... Kaiserul, cu micul său braț de infirm: nu astăzi. Mîine. Îl voi face pe Kaiser să aștepte. Îl voi face să aștepte pînă mîine ca să-i spun pe nume, Wilhelm, și să prind între degetele mele dorința unui împărat.

Sanziani își îndreptă brusc spatele, se uită la Carmela cu o privire plină de spaimă și de mînie totodată.

– Giovanni, ce ai? strigă ea. Cum „non posso, non

posso"? Atunci înseamnă că nu ești bărbat!... Ce? Vrei să te pălmuiesc? În loc să-mi spui, prostănacule, că ai prea mult respect față de mine... Nu, stai. Chiar nu vrei deloc să câștigi o mie de lire?...

Căută cu o mână nervoasă, pipăi după geanta lăsată la picioarele fotoliului. Scotoci prin ea fără să se uite și luă un plic mic pe care îl mototoli.

– Ah! Foșnetul banilor te face să redevii bărbat! Atunci ascultă, ascultă!

Continuă să mototolească plicul, când lent, când accelerînd fișititul hîrtiei.

– Întorceți-vă cu toții. E ultima mea petrecere, e focul meu de artificii. Eduardo, pleacă! Pleacă din capul meu! De ce tu? Lasă-i pe ceilalți să revină, îi vreau pe toți în seara asta. E ultima mea petrecere. Tewfik, Cyril, Tiberio, Gabriele, toți, toți!... *Andante, andante!* strigă ea, reglînd orchestra tuturor acelor arcușuri invizibile care cîntau la o singură vioară.

Își scoase casca de panteră, își apucă părul între degete și rămase cu capul răsturnat pe spetează, descoperind o ureche mare și frumos conturată.

– Nu, nu pleca. Sfirșește, gondolier, sfirșește, te impolor, zise cu o voce răgușită. Nu sînt toți aici. Uite, ia inelul meu dacă asta poate...

Și, pe deasupra părului în dezordine, își smulse de pe inelarul mîinii stîngi o bijuterie imaginară pe care o aruncă într-o direcție nedefinită. Începu să miște capul de la dreapta la stînga. Ochii erau închiși; fața era încordată într-o așteptare dureroasă.

– Sfirșește, sfirșește, repetă ea cu o voce abia perceptibilă. Va fi ultima dată.

Apoi brațele îi căzură, ochii se deschiseră și priviră spre Carmela cu o fixitate tristă.

– Și când te gîndești că nici măcar n-am obținut ce voiam, murmură ea. Cealaltă dată a fost ultima mea dată...

Sturzii își continuau zborul pe cer...

În chicineta încălzită cu țigle care îi servea drept cameră, Carmela adormi foarte greu în noaptea aceea. Prea multe gînduri îi treceau prin minte. Ar fi vrut să se concentreze asupra unuia singur și să-l epuizeze înainte de a trece la altul. Dar nu reușea. Cine era această Jeanne căreia contesa i se adresase în timpul „crizei” – căci așa numea Carmela accesul de delir la care asistasă. Era aproape geloasă pe acea prietenă necunoscută și jenată, ca și cum ar fi auzit niște confidențe care nu îi erau destinate. „Bănuiește oare că a spus toate astea în fața mea? N-aș fi crezut că se pot petrece astfel de lucruri în viața unei bătrîne doamne!”

Simțea acea angoasă, acea repulsie instinctivă pe care o avem totdeauna în fața spectacolului degenerescențelor mintale, ca și cum anomalia constatată la alții ar pune în derută certitudinea echilibrului nostru personal. Dar, în același timp, avea un sentiment de compasiune și se simțea legată de contesă printr-o afinitate inexplicabilă. „Poate că ar trebui să-l anunț pe director. Dar dacă e nebună, va fi închisă. Și n-am s-o mai văd.”

Se ridică și se contemplă un moment, la lumina becului gol, în oglinda îngustă de deasupra chiuvetei. „Cum voi arăta când voi fi bătrînă? Oare a fost cu adevărat dragoste ce-a fost între mine și Gino? Și dacă ea a ucis pe cineva pe vremuri și începe să se gîndească la asta și mă omoară? Ba nu, nu-i posibil. Ar fi fost închisă. Cu siguranță că nu-i periculoasă.”

Pe la două dimineața, Valentina se întoarse cu pas greoi. Carmela o auzi, de cealaltă parte a peretelui subțire, trîntindu-se pe somiera ale cărei arcuri scrîșniră. Apoi se rostogoliră doi pantofi.

– Dormi, *principessa*? întrebă vocea Valentinei.

Ușa dintre ele se deschise și fata aceea voinică își arătă capul cîrlionțat, cu părul puțin răvășit și rujul depășind ușor conturul buzelor.

– Auzi, Tina, zise Carmela, ai avut mulți bărbați?

Cealaltă rînji.

– Prea mulți, răspunse.

– Și ce câștigi? întrebă micuța.

– Economii, răspunse Valentina. Haide, bună seara. Sînt frîntă. Nu de amor sînt obosită, ci de mers.

Și închise ușa.

Chiar dacă Valentina ar fi fost dispusă să vorbească mai mult, Carmela nu ar fi cîștigat nimic. Ce căuta? Ce voia să știe? Nu dorea nici măcar răspunsuri, ci mai curînd să ajungă să formuleze întrebări încă vagi. „Aș vrea să știu... aș vrea să știu...” Și nu reușea să-și spună ei însăși ce dorea să știe.

8

În zilele următoare, Carmela se liniști și în același timp fu dezamăgită. Sanziani părea să fi revenit la comportamentul obișnuit. Unele cuvinte, din cînd în cînd, dovedeau foarte bine că gîndirea ei, asemenea apelor unor rîuri subterane, urma derivații neștiute, dar fără să fie posibil să le distingi cursul.

Carmela încerca, stîngace, să pună întrebări.

– Cunoașteți Veneția, nu-i așa, *signora*? Se pare că este foarte frumoasă.

Nu obținea nici un răspuns.

– Ce noroc ați avut să călătoriți atît de mult! insista ea.

– Da, mult, spunea Sanziani.

Între ele nu mai aveau loc acele conversații de seară care căpătaseră o importanță atât de mare pentru Carmela. „Nu o mai interesez. Nu se mai gîndește la mine“, își zicea micuța cameristă.

Și apoi, într-o după-amiază, pe cînd aducea lenjeria de la spălat, o găsi pe Sanziani punînd o scrisoare într-un plic. Bătrîna tresări și se uită la Carmela.

– I-am scris Lydiei, zise ea. Vrei să ți-o citesc?

– Oh, da, bineînțeles, *signora contessa*!

– Ce ți-a venit să-mi spui *signora contessa*? Ce înseamnă asta? Mai ai ceva să-mi reproșezi sau ești deja beată?

– Ba nu, *signora*... răspunse micuța cu îngrijorare.

Și imediat înțelese că nu ei i se adresa contesa. „Pe cine vede în locul meu?“ se întrebă ea.

– Stai jos. Cînd citesc, nu-mi place să stea cineva în picioare în fața mea, zise Sanziani.

Carmela se așeză într-o parte, timid, pe marginea patului. Sanziani desfăcu foile, pline de un scris enorm, și își puse ochelarii cu ramă de baga. Una dintre lentile era crăpată.

– Lydia, draga mea... Plecăm mîine spre Cannes, începu Sanziani. Intenționez să rămîn la Monte Carlo cîteva săptămîni, dar au trecut patruzeci și opt de ore și deja nu mai suport. Nu trebuie să te întorci niciodată acolo unde ai fost fericită.

„Credeam că e certată cu această *signora* Lydia. Ba chiar așa a început criza de zilele trecute. E ciudat“, își zise Carmela.

– Primăvara e cenușie, continuă Sanziani, și acest decor de carton nu e suportabil decît atunci cînd strălucește soarele. Toate astea mi se păreau totuși minunate altădată. *Hôtel de Paris* e plin numai de bătrîni care așteaptă să-și vadă umbra dispărînd. Bătrînul Oscar Kellner, care îți face impresia că

are o sută optsprezece ani, se descompune lent, așezat în hol, cât e ziua de mare, cât e anul de lung, între două coloane de marmură roșie, ca în adâncul unui templu. A depus la biroul hotelului banii pentru înmormântare. Nu mai vorbește cu nimeni. La ce se gîndește? La femeile pe care le-a avut, la bănetul pe care l-a risipit, la milioanele pe care le-a lăsat la masa de joc? Poate că nu se gîndește la nimic. Are pe față plăci de piele care nu mai trăiesc. Natural, nu m-a recunoscut. Era totuși prieten cu Van Maar. A venit de cîteva ori la Că Leoni. Nu-și mai amintește de nimic. Admiram mascarada de atenții – un fel de liturghie – cu care societatea le înconjoară pe aceste vechi învelișuri uscate care au conținut cîndva oameni bogați, și tremur de spaimă gîndindu-mă că, în cel mai fericit caz, dacă trăim destul de mult, așa vom ajunge și noi. Înțeleg de ce stațiunile balneare mor după treizeci sau cincizeci de ani; pentru că bătrînii vin aici cu disperare ca să caute zilele tinereții lor, iar noile generații fug de aceste morgi de amintiri ca să petreacă în altă parte.

„Cui crede că citește această scrisoare? continua să se întrebe Carmela. Acelei prietene pe care zilele trecute o numea Jeanne?“

– A trecut Basile Peemrose, în Rolls-ul lui preistoric. E parcă la fel. E clar că pederăștii se mențin mai bine. Avea cu el un băiat fermecător, care este nepotul bancherului Schoudler, și de care cu siguranță că nu se atinge. Îi vei vedea la Veneția, unde se duc... Lydia, Lydia oare dacă privești soarele, dacă simți că respiri, dacă îți zici că ești încă vie, toate astea pot constitui o fericire suficientă pentru sfîrșitul existenței? Nu există un moment în care ai vrea să te omori? Dar care este acel moment? Am vrut să mă sinucid cînd eram tînără. Oare nu acum ar fi momentul cel mai potrivit? Nici un lucru nu mai are pentru mine gustul pe care îl avea altădată.

Conștiința timpului care trece distruge orice savoare. Universul este nemilos față de femeia care are mai mult de cincizeci de ani. Cum te descurci tu, care ești mai mare decât mine, ca să ai încă atîta poftă de viață? Ieri îmi ziceam: „Aș fi fost mai fericită astăzi dacă aș fi făcut o căsătorie decentă, dacă aș fi rămas fidelă soțului meu, dacă, după moartea fetei mele, aș fi avut alți copii?” Ei bine, nu. Aș fi fost probabil la Monte Carlo, printre acele văduve cu copii căsătoriți care umplu sălile de concerte și formează clientela cabinetelor de lectură, încît ai crede că artiștii nu au lucrat niciodată decât ca să distreze bătrînele doamne precocce în privința morții lor lente și a inutilității lor iremediabile. Ah, cît de lungă este bătrînețea femeilor! Prefer de o mie de ori ceea ce am avut. Prefer...

Se opri, ridică ochii spre Carmela și își scoase o clipă ochelarii.

– Acum e vorba de tine, o anunță.

Pe fața ei apărură o expresie de ironie răutăcioasă care îi făcu atît de rău Carmelei, încît își zise: „Dar nu la mine se uită!”

– Știi prea bine ce gîndesc despre tine, zise Sanziani, și puțin îți pasă de ce vei auzi. Nu-i așa?... Îl prefer pe Tewfik așa cum e, reluă ea, adică din ce în ce mai drogat cu fiecare zi și dezmeticindu-se de efectul drogului ca să cadă în beție, dar cu o eleganță pentru care îi sînt recunoscătoare. Are noroc; pe mine, alcoolul mă face mai lucidă, urîțindu-mă, iar de opiu nu m-am putut atinge niciodată fără să mă simt bolnavă ca un animal.

„Despre cine o fi vorba? Din ce țară o fi numele ăsta? se întreba fata. Opiu...” Urmărea cu greu lectura.

– Stăm ore întregi fără să ne spunem un cuvînt, așezați unul în fața altuia într-un restaurant, continuă Sanziani, sau

ne petrecem noaptea într-un cazinou, la masa de baccara. Tewfik nu joacă niciodată. Se uită la mine cum joc, în picioare în spatele scaunului meu. Poate să stea în picioare așa cum n-am mai văzut pe nimeni vreodată. Pare încântat când pierd și, în general, plătește. Presupun că semănăm – pentru oamenii care nu ne cunosc – cu două bucăți de epavă, legate împreună ca să formeze o plută. De ce rămân cu Tewfik? Nu mai face dragoste; nu mai are chef de nimic, nici de fete, nici de băieți. Eu... nici eu. Sau, mai curînd, am poftă de toate, o poftă cumplită. Dar știu că ajung la vîrsta la care amorul trebuie plătit și nu voi accepta asta niciodată. Plăcerea mi-a venit doar din dorința celorlalți. N-aș putea să fiu ca acele femei care cumpără un bărbat cu luna, cu săptămîna sau pentru o noapte.

Carmela se gîndi imediat la gondolă și înțelese... Înțelese că *signora contessa* își amintea de evenimente anterioare și că scrisoarea fusese scrisă *înainte*. Auzi:

– Doar dacă ar plăti Tewfik. Dar îmi refuză asta cu sadism. Îl insult ore în șir... Sanziani își scoase ochelarii, se uită țintă la Carmela și repetă apăsînd cuvintele: Îl insult ore în șir...

Așteptă un moment.

– Îi spun de ce îl disprețuiesc, continuă ea, ridicînd tonul. Nu răspunde nimic. Se uită la mine pe sub pleoapele lui interminabile și pe care nici măcar nu-și dă osteneala să le ridice. Cred că simte o plăcere josnică auzindu-mă cum îi strig în față lașitatea, neputința, ca și cum n-ar fi eșecurile lui, ci ale mele, pe care le aude. Apoi se ridică și se duce să tragă o pipă. Da! De ce rămîn cu el? Ca să am un spectator... Auzi, Tewfik? Un spectator, atîta tot. Un valet, un ciine, orice care să aibă ochi! Nu-mi e de-ajuns că sînt vie, mai trebuie și să fiu privită trăind. Nu mă pot lipsi de public. Mi se întîmplă

deja prea des să mă simt asemenea actrițelor bătrâne care se demachiază în loja lor după reprezentația de adio. Mă uit la mine și îmi zic: „Nu-i adevărat, nu sînt eu“. Nu admit, nu voi admite niciodată această imensă trădare a corpului, această trădare a timpului, cu un suflet care nu se schimbă. Sînt momente în care simt sau știu că am optsprezece ani și că tot ce cred că am trăit este doar un vis în care mi-a apărut viitorul meu, suma tuturor viselor, tuturor nopților, și că încă nimic nu există încă. Există momente, Lydia, în care simt că-mi pierd mințile...

Sanziani făcu o pauză, luă tocul proptit pe marginea călimării și tăie rapid ultima frază, pînă cînd cuvintele deveniră ilizibile. Apoi continuă, dar privind absent foaia, astfel încît era greu să-ți dai seama dacă citea cu adevărat:

– Timpul este doar o convenție, un fel de alfabet pentru orbi, în care degetele noastre, pipăind, descoperă literele numai una după alta. Trecutul nu există, viitorul nu există. Avem totdeauna în același timp șase ani, douăzeci de ani și șaiszeci de ani. Toate cărțile sînt în sabot*! Cînd mă gîndesc la asta, simt un fel de iluminare, după care sînt cuprinsă imediat de un sentiment cumplit de singurătate. Am impresia că nimic nu există pe lume în afară de mine și doresc să mor. Misticii au noroc, căci se pot face contemplați de Dumnezeu. Vezi și tu unde am ajuns. Plînge-mă, draga mea. Te sărut.

Sanziani rămase tăcută lungă vreme. În capul Carmelei stăruia sonoritatea unor cuvinte: opiu, cazino, baccara. Cum se poate ca o femeie care cunoscuse toate aceste lucruri minunate sau interzise să fie atît de nefericită, ba chiar să fie nefericită și atunci cînd le avea pe toate acestea? Carmela și-o imagina pe Sanziani plină de bijuterii, înconjurată de toalete

* Cutie în formă de sabot în care se pun cărțile la mesele de joc din cazinouri (n.red.).

de mătase și dantele, coborînd scări de marmură și intrînd în săli inundate de lumină, străbătînd printr-un culoar de valeți cu capul înclinat...

Se ridică și pormi spre ușă în vârful picioarelor.

– Micuț, vrei să-mi pui la poștă scrisoarea asta? zise Sanziani, întinzîndu-i plicul pe care tocmai îl lipise.

Pe culoar, Carmela citi adresa: *Duchessa di Salvimonte. Albergo Danieli. Venezia.*

Coborî și dădu scrisoarea portarului.

– Ți-a dat bani pentru timbru? întrebă el. Nu? Atunci n-o trimit. Am spus că nu mai dau un ban, s-a terminat!

– Bine, dar un timbru...

Insistă zadarnic.

– N-ai decît să urci și să-i ceri douăzeci de lire.

Carmela își zise: „Poate că nu-i are“. Scoase din buzunar bancnote mototolite de una și două lire și le numără pînă cînd făcu douăzeci.

– Uite, pune timbru, zise. O să mi-i înapoieze.

Se întrebă dacă n-ar fi trebuit să dezlipească plicul și să adauge cîteva cuvinte pentru acea ducesă: „Doamnă, prietena dumneavoastră nu mai are bani și nu îndrăznește să vă spună...“

După ce puse scrisoarea în cutia poștală a hotelului, portarul o întrebă ironic:

– Ești sigură că n-a trimis-o cuiva mort? Pentru că, de cîteva ori, scrisorile au venit înapoi, iar pe ele scria: „Destinatarul decedat“.

Carmela urcă și intră în cameră la Sanziani.

– *Signora confessa*, scrisoarea dumneavoastră a plecat, îi zise cu un zîmbet liniștitor.

Sanziani nu răspunse. Ședea tot la masă, cu bustul drept, cu fața nepăsătoare, și strîngea spre ea, încetișor, niște obiecte

imaginare pe care părea că le scoate dintr-o cutie și pe care le întorcea, după un timp, în fața ei.

Murmura:

– Nouă... nouă... în cărți... șapte... baccara... pagubă-n ciuperci...

Împinse spre dreapta cutia invizibilă.

„Acum ce mai face?” se întrebă Carmela.

Sanziani lovea cu vârful degetelor pe marginea mesei, murmurînd:

– Mai departe.

Apoi aduna obiectele imagine, împinse spre ea de un partener nevăzut.

Fața ei era și mai albă, mai rece ca de obicei. Dar genunchiul îi tremura îngrijorător sub masă, de fiecare dată cînd spunea: „Mai departe”.

– Nu, regret, domnule, nu împart riscul cu nimeni, zise ea brusc. Mîna asta n-o să dureze la nesfîrșit... Mai departe!

Carmela se apropiase ca să înțeleagă.

Sanziani înclină capul spre ea.

– Ce spui?

– Am pus scrisoarea la cutie, *signora contessa*, răspunse micuța cameristă.

Sanziani se ridică și împinse brusc scaunul în spate.

– Ce? A fost arestat Tewfik Halfazi pașa? zise ea cu jumătate de glas.

Surpriza și mînia făcură să-i scapere privirea. Genunchiul drept continua să tremure și fu nevoită, o clipă, să se sprijine de masă.

– Acum, cînd am pierdut un banco de patru sute de mii de franci! Bine și-a mai ales momentul!

Făcu un gest ca și cum și-ar fi smuls ceva de la gît și l-ar fi aruncat în fața ei.

– Continuați fără mine, domnilor! zise cu un aer măreț.

Apoi, în momentul în care ar fi trebuit să se depărteze, avu o remușcare, își desprinsе de la încheietura mîinii o brățară dispărută și zise, zîmbind:

– Pentru personal.

9

Timp de o săptămînă, Lucrezia Sanziani, așezată lîngă ușa-fereastră, o purtă pe micuța cameristă prin toată Europa, într-o horă delirantă. Năuci imaginația Carmelei așa cum năucise portarii de hotel din cinci capitale cu exigențele ei, cu cele treizeci de valize și plecările grabnice, luînd primul tren, primul vapor, ca să fugă de ea însăși și să se regăsească.

Nu intra bine într-o nouă cameră a trecutului ei, că imaginea o și întîmpina, părăind că sosise dinainte ca să o aștepte, în oglinzi: imaginea unei femei între cincizeci și șaizeci de ani, încă prea frumoasă ca să renunțe, dar deja prea bătrînă ca să i se mai împlinească dorințele. Bagajele nu erau încă deschise că, deja, între pereții noi, în noi culori, își recunoștea angoasa instalată acolo și își striga durerea. Visele răspîndite, bucuriile inserate în aur, neprevăzutul miraculos, căutate într-o ultimă și avidă goană, se sustrăgeau dorinței sale. Părea că greșea tot timpul locul de întîlnire cu fericirea sau că un blestem o gonia dintr-un loc în altul. Speranța sa se lovea de peisaje inutile, se clătina între clădiri cu o arhitectură somptuoasă, murea cu valul de-a lungul țarmurilor. Universul își strîngea decorurile. Alte ființe se iubeau pe acele plaje înmiresmate, se minunau să descopere, în doi, monumente antice sau să se îmbete sub scînteierea lustrelor, a gloriei lor

trecătoare. Dar pentru ea, piesa fusese jucată și lumea era goală. Venus retrasă într-un Olimp în ruine, dar care nu voia să accepte această ieșire din scenă, parcurgea, în delirul ei mnezic, în mare viteză, zece ani cumpliți, în aceeași dezordine în care îi trăise.

Carmela, care o lăsase dimineață la Florența, la Lausanne, la Paris, o găsea seara la Lisabona sau în Scoția. Carmela afla astfel că Salzburg era un loc unde se cultiva muzica, dar de unde fu imediat smulsă, după ce suportă o furie îngrozitoare, pentru că ultimul amant, pe care Sanziani îl antrenase în această călătorie, se uitase tot timpul, în timp ce se cânta *Don Juan*, la ceafa unei necunoscute de douăzeci de ani care ședea cu două rînduri în fața lor.

Într-o zi, Carmela crezu că Sanziani era vindecată. Vorbea despre Roma la prezent și rațional; regăsise străzile, cerul Romei. Dar nu. Revenise la Roma, într-o lună de mai de altădată, ca să asiste la un concurs hipic, sub pinii înmiresmați din Piazza di Siena, și ca să-și plimbe privirea încă lucitoare, dar deja obosită, peste uniformele tuturor națiunilor, peste hainele roșii, peste caii care zburau, cu copitele îndoite, pe deasupra gardurilor și a barierelor albe.

„Și cînd te gîndești că m-am născut la Roma și n-am văzut niciodată asta!“ își zicea Carmela.

Mulțimea, îmbrăcată în haine de culori deschise care împestriau umbra aruncată de ramurile copacilor, se îmbulzea în jurul unui oval mare, asemănător cu cercul antic. Toată aristocrația europeană se îngrămădise în tribune, recunoscîndu-se și salutîndu-se în trei limbi. Lucrezia își regăsea vechii prieteni, invitații de la petrecerile sale de altădată, cheli, uzați în pielea personajului lor, cu ticuri definitive, iar femeile zbîrcite, scofilcite sau prea grase. Niște marionete vechi, cărora li se împrăștiaseră costumele, dar nu și fețele, și care

continuau să joace, unele pentru altele, simulacrul amuzamentului.

Le-o prezentă pe Carmela:

– Prietena mea Jeanne.

Apoi o luase deoparte și-i spusese:

– Jeanne, sînt eu ca ei, sînt eu ca ele, și sînt ei ca mine, cu suflete neschimbate în corpuri care mor... Și privește, privește, fetele din noua generație care se uită la mine ca la o străbună... Voi nu știți, micuțelor; nu știți cît de repede trec toate astea. Veți avea cîtiva amanți, cîteva drame; veți uza cîteva rochii; veți întoarce capul și vă veți pomeni în locul meu, fără să știți cum, și veți fi trăit cu mai puțină ardoare decît mine.

Crezu că descoperise pacea în micul golf Formentor din insulele Baleare, dar nu putu să reziste acolo mai mult de trei zile, pentru că nu avea un însoțitor cu care să respire aerul calduș și să se plimbe pe sub migdalii înfloriți, pentru că nu avea un umăr pe care să-și sprijine tîmpla și să privească marea. Dreaptă la marginea țărmlui, își simțea singurătatea ca o infirmitate și ca o decadentă. Lumina rece a stelelor o împingea afară din lume. Pămîntul era cel al unei planete străine.

– Am claustrofobia propriului eu, îi zise Carmelei, care venise să i se alătore la Sevilla în Săptămîna Mare.

Carmela nu a știut niciodată ce mare nobilă de Spania fusese în seara aceea. Sprijinite cu coatele pe marginea terasei, umăr lîngă umăr, văzură trecînd pe via Bocca di Leone, în locul negustorilor de măsline, procesiunea penitenților în rase cu glugă. Și deodată Lucrezia izbucni:

– Nu există două decoruri, unul pentru infern și altul pentru paradis! Infernul înseamnă să rătăcești prin paradis simțîndu-te nefericit!

Cina ici și colo, cu vechi celibatari lipsiți de ocupație care mai vorbeau încă despre dragoste, dar nu mai puteau face amor, indivizi care, după ce o desfătaseră pe tot timpul mesei cu povestea vechilor lor isprăvi amoroase, o lăsau la ușa camerei, urîndu-i noapte bună.

Într-o iarnă, care nu depăși durata unui apus de soare, fu prezentă la toate cocteilurile unor esteți, în podurile de pe Rive Gauche, instalați la prețuri exorbitante de tineri pederastați americani care veneau să se așeze în cerc la picioarele ei și să o contemple ca pe o curiozitate.

De fiecare dată când trecea prin Paris îi spunea Carmelei:

– Vinde... Vinde-mi tabloul de Renoir... Vinde mobilele din strada Talleyrand. Ia ce-ți trebuie pentru tine, mica mea Jeanne, și depune banii la banca mea.

La Londra îl întâlni pe Tewfik Halfazi, îl disprețui, îl părăsi, se întoarse la el, îl luă după ea la Deauville, unde îi ceru și lui Jeanne să vină ca să alunge monotonia unei intimități dușmănoase. În oglinzile hotelului Normandy, se uita la acel trio pe care îl formau.

– Cu hainele noastre albe, păream trei flori bătrîne de rochița-rîndunicii, crescute în jurul taburetelor barului, agățate una de alta ca să se susțină pînă la sfîrșitul zilei. Ah, nu, nu! Nu-i posibil... Și totuși am trăit cum trebuia trăit. Nu m-am temut nici de bucurie, nici de suferință. Am riscat totdeauna și am refuzat toate piedicile... Cum au îmbătrînit femeile ilustre? izbucnea ea, prinzînd-o de mîini pe Carmela.

Nu numai adolescența caută reconfort în istorie. Ființei ajunse pe marginea declinului îi place să-și amintească cum că Goethe, la optzeci de ani, scria capodopere, și că Ninon de Lenclos, la aceeași vîrstă, încă făcea dragoste. Cum sfîrșiseră George Sand, doamna de Staël, Ecaterina cea Mare?

– Da, dar ele, ele au trăit ca niște bărbați. Eu am trăit ca femeie și numai ca femeie.

Prinsese mîinile Carmelei în mîinile ei.

– Vezi, Jeanne, zise ea, ni se face o mare nedreptate. Cînd nu mai putem inspira dorința bărbaților, nu mai sîntem nimic. Sînt onorați în continuare scriitori care nu mai pot scrie, medici care nu mai au forța să trateze pe cineva, oameni de stat care nu mai pot guverna. Dar noi, care le-am adus bărbaților sentimentul că își trăiesc deplin destinul, care le-am inspirat operele, care am fost visul lor, mîndria și recompensa lor, și am fost celebre pentru asta, nouă ce ne rămîne cînd corpul ne trădează și nu ne mai putem juca rolul? Sîntem inutile ca niște eroi care n-au murit. Ar trebui să ne închidem într-o cameră și să zidim ferestrele...

10

„Nu cumva sînt și eu puținel nebună?“ se întreba Carmela.

O curiozitate obsedantă, tiranică, o împingea acum să intre la fiecare oră a zilei în camera unde locuia Sanziani.

Își impunea singură perioade de răgaz. „Nu voi intra înainte de fi terminat camerele.“ Dar, în timp ce făcea paturile și curăța lavabourile, avea sentimentul enervant, angoasant, că pierdea o parte esențială din spectacol.

Ceilalți clienți, solicitările lor, sîinii goi ai americancei, desfrîul starletei, toate acestea se confundau în cenușiul rutinei zilnice. Nu mai conta decît ușa aceea de la cincizeci și șapte, care i se părea mai mare, mai densă decît celelalte, căreia îi cunoștea fiecare păticeică de lemn, fiecare vopsea cojită și

regăsea rezistența arcului, cu acel mic declic în căușul palmei de fiecare dată când apăsa încetișor pe clanță ca să afle „unde ajunsese contesa“.

Nu mai avea nevoie de pretexte ca să intre la Sanziani.

Între ele se stabilise o complicitate tacită pentru a trăi o existență imaginară.

De cum intra Carmela în cameră, Sanziani începea să-și exteriorizeze visul. Și fata simțea un fel de exaltare de a pune în funcțiune, aproape voit și numai pentru ea, acel mare automat al trecutului.

Din filmul imens ce se derula invers în creierul bătrânei doamne, Carmelei i se proiectau anumite părți, la care era spectatoare și totodată parteneră. „Drept cine mă va lua de data asta?“ se întreba, totdeauna puțin emoționată, înainte de a intra. Cine va fi? Un bancher, o ducesă, o actriță? În ce oraș fabulos va trăi ea preț de o oră, ce bogății va avea în mâini?

Uneori pleca dezamăgită. Nu înțelesese nimic, fie pentru că delirul bătrânei doamne fusese prea eliptic, fie că, dimpotrivă, debitul verbal acoperea reperele. Carmela rămânea doar cu o frază, o imagine, un cuvânt, care se învârtea în mintea ei toată seara, așa cum învârtești o piatră între degete. Ce era un alcion*? Un copac sau o pasăre?

Și cine era această Jeanne al cărei personaj îl juca atât de frecvent? Avea și ea un titlu, bijuterii și ogari, pășea cu un aer regal alături de prietena ei Lucrezia? Cu siguranță că avea un aer regal. Dar Jeanne era probabil mai mică de statură, avea tenul de culoarea chihlimbarului, părul negru. Carmela se identifica atât de bine cu această mică Jeanne, încât începu să o vadă în cele din urmă ca avînd propriile sale trăsături sau, mai curînd, sub numele de Jeanne, începu să se imagineze pe sine așa cum ar fi putut să fie dacă s-ar fi născut printre prinții lumii.

* Pasăre fabuloasă (n.red.).

„E sigur că semăn cu ea, își zicea Carmela. De aceea contesa îmi vorbește ca ei. A murit și eu am primit sufletul ei la naștere.“

Carmela începea să creadă că nu simțise niciodată că ar fi de același sînge cu frații și surorile sale. „Nu s-ar zice că avem aceiași părinți.“ Se simțea un mister pentru ea însăși. Avea un secret sau, mai curînd, *era* un secret. Erau cunoscuți sfinți care se născuseră în familiile cele mai sărace, precum și regine. Acea aluniță pe care o avea la colțul frunții era semnul unei stele. Într-o zi, acel semn va fi recunoscut și va păși într-o rochie albă, cu fruntea aureolată de lumină. Va fi iubită, admirată, bogată. Apoi va opri mașina sa mare pe o stradă obscură din Trastevere și își va coplesi cu cadouri familia și părinții adoptivi, care crescuseră în casa lor un copilăș de rege rătăcit în munți. Se născuse în casa unui funcționar de poștă, așa cum Iisus alesese să se nască în casa unui dulgher. Nașterea ei i se părea un act de voință personală. „Am vrut să mă nasc“, își zicea ea. Și, începînd din momentul acela, se simți unică, divină. Se uita la venele albastre de la îndoitura cotului, asemenea unor rîuri pe o hartă geografică, iar sentimentul existenței sale se întindea nelimitat, pînă la a coincide și a se confunda cu întreg universul. Își spunea mereu: „Sînt Carmela, sînt Carmela, sînt eu.... Iar acest *eu* era culmea piramidei sacre“.

După cum nu ar fi putut să-și explice acea senzație de entuziasm nețărnut care îi procura o bucurie aproape insuportabilă, nu ar fi putut să explice nici de ce, în fața aceleiași ferestre deschise, a aceluiasi colț de covor, a acelorași pantofi înșirați pe culoar, simțea brusc că o podidește plînsul.

Aproape că nu se mai gîndea la Gino. Nu îl asocia nici viselor sale de putere, nici acceselor de disperare. Tînărul devenea tot mai mult o amintire. Bărbatul pe care se sprijineau

triumfurile ei viitoare avea o față neclară și multiplă. Era mai curînd „bărbați” decît un bărbat anume. Era o generalitate, o forță colectivă, din care o față avea să se desprindă și să se apropie de ea ca un ambasador. Dacă trebuia neapărat să-și imagineze o înfățișare a acestui mesager, îl vedea mai degrabă cu trăsăturile lui Mario Garani, dar un *dottore* Garani putred de bogat și bucurîndu-se de un prestigiu nețarmurit – un *dottore* Garani care, mai ales, i-ar acorda atenție. Abia cînd cerceta deghizarea de om sărac pe care i-o impusese nașterea, începea să plîngă.

În una dintre aceste seri triste, lungana Valentina, după ce se rușă și își pieptănă frumos părul, îi propuse să o ia cu ea într-o escapadă nocturnă.

– E mai bine decît să lîncezești pe saltea cu ochii plini de lacrimi, zise Valentina. Aurora, cu care lucram de obicei, e bolnavă. Ne descurcăm mai bine în două și ne plictisim mult mai puțin.

Carmela clătină din cap. Cealaltă insistă. Firește, prima dată e puțin cam jenant. Dar trece repede. E destul să te gîndești. La urma urmelor, un bărbat e un bărbat, și treaba asta nu-i mai murdară decît spălatul toaletelor. Chestie de obișnuință. Și aduce și un cîștig.

– Cu puțin noroc, în două-trei nopți vei cîștiga destul ca să ai cu ce să te îmbraci ceva mai bine, zise Valentina, și atunci, firește, prețul crește.

Pe măsură ce Valentina vorbea, Carmela simți că oroarea și refuzul îi paralizează mușchii. Nu era vorba doar de teama de poliție sau de boli, nici măcar gîndul că ar fi putut să fie recunoscută. Nu ar fi putut să explice această revoltă. Se vedea alături de Valentina, postată la un colț de trotuar în apropiere de Via Veneto, oferită trecătorilor ca o marfă... Aș fugi... Era sigură că va fugi.

– Nu, n-aş putea, răspunse ea. Prefer să cerşesc.

– Ce proastă eşti!

Cealaltă explica, povestea, îşi etala cu plăcere experienţa, priceperea, şmecheriile şi cum proceda ca să obţină maximum de bani într-un timp cât mai scurt şi cu cea mai mică osteneală. Vorbea de acei clienţi de pe stradă ca despre clienţii de la etaj sau aşa cum o bucătăreasă indiscretă ar fi vorbit despre patronii ei, luându-le în rîs maniile şi lăudîndu-se că îi trage pe sfoară...

Era o servitoare... „*Una serva, o serva* a oricui, gîndea Carmela. Iar eu ce sînt? Tot o *serva*. Dar nu-mi vînd decît gesturile. Nimeni nu se atinge de corpul meu.“ O auzi pe Valentina întrebînd-o:

– Şi dacă ţi s-ar oferi o sută de mii de lire pentru asta, tot n-ai accepta?

Carmela se gîndi un moment.

– Asta e altceva, răspunse ea. Bărbaţii care dau o sută de mii de lire nu le dau primei venite şi fac curte înainte să le dea.

– Şi crezi că un bărbat o să vină să ţi le aducă la nas, aşa îmbrăcată cum eşti? Trebuie să începi cu începutul. Îţi spun eu că multe actriţe şi ducese au început aşa, făcînd trotuarul.

– Cunoşti vreuna?

Nu, Valentina nu cunoştea, nu putea să dea nici un nume atunci, pe loc. Dar auzise de la alţii... Şi, în fond, era ceva cunoscut!

– Femeile pe care le vezi cu blănuri, cu bijuterii şi le întinzi mîna ca să capeţi un bacşiş, şi care se uită la tine ca la praful de pe jos, şi ele, toate, se culcă cu bărbaţi pentru bani. Iar vedetele de cinema trebuie să se culce cu toţi ca să ajungă vestite. Toate sînt nişte tîrfe, ca mine, toate.

– Nu, nu-i acelaşi lucru.

Carmela nu ar fi putut să spună de ce, dar știa că nu era același lucru.

– Ți-am spus toate astea spre binele tău. La urma urmelor, fă cum vrei, zise Valentina.

Și plecă, ofensată că se simțea disprețuită.

Carmela se perpeli mult timp în chițimia ei. Simțea un fel de dezgust față de ea însăși, ca și cum propunerea Valentinei ar fi fost de-ajuns ca să o murdărească. „Mai întâi, nu-i adevărat ce spune. Starleta de la cincizeci și cinci se culcă tot timpul cu bărbați diferiți și n-a obținut nici un rol!“

În același timp, se întreba ce putea să spere. Toate visele sale erau pură nebunie. Chiar și un student la medicină ca Gino era mai mult decît ar fi putut obține vreodată. Dovadă era faptul că nu-i scrisese niciodată. Avea să-și ducă mai departe viața amărită, nu se știe cîți ani, pentru ca în cele din urmă să se căsătorească, poate, cu un băiat de hotel și să ajungă ca menajul valet-cameristă de la primul etaj. Asta i se părea de o tristețe ucigătoare. Atunci de ce să nu se ducă din cînd în cînd cu Valentina? Viață mizeră și plină de renunțări! O ura pe Valentina. Era gata să izbucnească în plîns. Vru din nou să fie Jeanne și, deși era zece seara, se duse în camera contesei.

11

Am venit să văd dacă aveți nevoie de ceva, zise Carmela.

Lucrezia Sanziani nu se culcase încă. Îmbrăcată cu un vechi neglijeu de dantelă neagră, ale cărui împletituri complicate, prețioase, zadarnic cîrpite se rupeau în multe locuri, ședea cu două degete la frunte, cu pleoapele pe jumătate

închise, cu părul pe gulerașul cu balene, asemenea unei regine nefericite în negura unei temnițe: Maria Stuart, căreia i s-ar fi comutat pedeapsa în închisoare pe viață.

Nu moțăia. Părea că uitase de sine, că plutea în interiorul ei, cu mintea golită de orice gând.

Fu surprinsă de apariția Carmelei, tresări și se uită la micuță câteva secunde cu o privire ezitantă. Apoi chipul ei trădă un fel de decepție. Tăcerea o făcea pe Carmela să șovăie.

– Nu aveți nevoie de Jeanne? întrebă ea timid.

Sanziani se ridică încetitor. Era înspăimântătoare și măreață în dantelele ei zdrențuite. Se apropie de oglinda de pe cămin ca și cum trecutul trebuia să se ivească din oglindă; stătu un moment în fața ei, ca pe pragul unei uși deschise spre noapte. Apoi se întoarse, cu fața transformată într-un fel greu de înțeles. Ai fi zis că în jurul ei s-ar fi aprins lustrele.

– Cît e ceasul? întrebă ea.

– Zece.

– Am întârziat. Nu-i nimic. Ne va aștepta. Este excelent că bărbații atotputernici ne așteaptă. Le place să mai aibă încă ceva de dorit și să le oferim iluzia că înving.

Carmela își simți nervii destinzându-se. Cererea ei nerostită fusese îndeplinită. Marele film se pusese în mișcare și renunța la ea însăși ca să intre în pielea personajului misterios.

– Vreau să fii foarte frumoasă și foarte ciudată în seara asta... continuă Sanziani. Deschide dulapul. Ia sariul de pe policioara din dreapta.

Carmela nu știa ce era acela un sari. Se prefăcu că îl caută. Rochia neagră de catifea, uzată ca de niște lacrimi de acid, și mantoul cu garniturile din blană de panteră atârnav singure într-un gol întunecos. Închizătorile unei valize din piele de Rusia, bucle de strasuri pe pantofi vechi de satin, un

fermoar de geantă, o centură brodată cu perle baroce luceau slab.

– Ai găsit?

– Da, da, răspunse Carmela, cu mâinile goale, închizînd dulapul.

– Nu, n-ai nimic, nu-ți bate joc de mine. Ți-am spus la dreapta.

Fata se uită din nou.

– E o cutie de carton, zise ea.

– Ei bine, da, dă-mi-o.

Cutia de carton nu era deloc grea.

„Ce putea să conțină pe vremuri? se întrebă Carmela, așezînd-o în fața bătrînei doamne. De ce-a păstrat cutia asta?“

Ce amintire avea să reînvie contesa cu gesturile ei ciudate care însuflețeau neantul?

– Mi l-a făcut cadou un ambasador al Indiei, zise Lucrezia. L-a comandat special pentru mine. L-am purtat numai de două ori. Dar cred că poartă noroc. De fiecare dată mi s-a întîmplat un eveniment fericit... Dezbracă-te.

Carmela făcu un pas înapoi.

– Haide, grăbește-te, Jeanne, am întîrziat, zise Lucrezia. Fă ce-ți spun, altfel nu mă mai ocup de tine. Scoate rochia asta jalnică, pari o servitoare.

Vorbea cu vocea ei autoritară. Stătea dreaptă, în veșmîntul ei dantelat de împărăteasă văduvă. Iar Carmela se supunea, dominată și rușinată. „Dacă ne-ar vedea cineva... dacă s-ar ști... gîndi ea. Cu siguranță că aș fi dată afară. Ce vrea să facă cu mine?“

Lăsă să cadă de pe ea șorțul, rochia de bumbac, după care le luă și le așeză cu grijă pe bara de cupru a patului.

– Scoate tot. Doar n-ai să lași o cămașă albă sub un sari. Tunica merge cu... N-ai de ce te teme să rămîi goală, te asigur.

Pudoarea este sentimentul imperfecțiunii. Este o virtute propovăduită de femeile urâte... Trebuie să te debarasezi de ea imediat ce-ți dai seama că ești frumoasă.

Camera era luminată doar de veioză.

Carmela își vedea imaginea în oglindă, cu mâinile încrucișate peste piept, puțin aplecată în față, cu o gropiță în scobitura șoldului. Își simțea pulpele tremurând.

Sanziani se uita atent la ea, de la gât pînă la glezne.

– Ia îndreaptă-te; fii mîndră de sînii tăi, fii mîndră de abdomenul tău, fii mîndră de pielea ta! A refuza bucuria acestei mîndrii înseamnă să renegi frumusețile cu care ai fost înzestrată și să-l insulti pe Dumnezeu.

Deodată, Carmela își strînse hainele în îndoitura brațului.

– Nu, nu vreau, *signora*, plec, zise ea cuprinsă de panică.

Și își opri mișcarea, stupefiată, pentru că bătrîna doamnă ridicase capacul plin de praf al cutiei de carton și pentru că acolo era cu adevărat ceva, o țesătură minunată, care dormea în vechile ei pliuri și semăna cu un veșmînt de zîină.

– Ridică brațele, zise Lucrezia. Ia, unde e tunica?

Făcu un gest vag care însemna: „Atîta pagubă“.

Carmela, cu brațele depărtate de corp, dăruind parcă o ofrandă sau săvîrșind un gest de adorare, fermecată, privea cum se desfășura voalul imens de mătase de un albastru închis și o finețe necunoscută meșterilor din Occident, a cărui transparență imaterială, întrețesută cu fir de aur, părea să fi captat noaptea și stelele.

Nemișcată, model și statuie totodată, Carmela, cu pleoapele închise, simți voalul înfășurînd-o. Pielea ei se înfioră la contactul cu țesătura fină ca o pînză de păianjen și totuși apretată. Lățimea, puțin cam tăioasă, alunecă la subsuoară și firele de aur îi iritară sfîrcul sînilor. Și cînd redeschise ochii și se întoarse spre oglindă, se văzu înfășurată în bolta cerului.

Mîinile agile, experte și precise ale contesei îi aranjau veșmîntul. Apoi bătrîna doamnă se dădu puțin înapoi ca să se uite la ea cu o privire nu lipsită de duritate.

– Pe tine te vrea, nu pe mine, zise Lucrezia. E rîndul tău, fetițo, să fii dorită și să cucerești. Am de ales în seara asta între a te urî și a te ghida. Să lupt împotriva ta cu arme înegale sau să te trimit să lupți cu armura mea... Ce spui? Poate, dar nu încerca să te scuzi, scumpo! Nu e vina ta că ai douăzeci de ani... Trebuie să te coafez altfel. Stai jos.

Prin țesătura sariului, Carmela vedea lucind slab pielea coapselor, a șoldurilor. Pieptenele aluneca prin părul ei, adunîndu-l spre ceafă, răsucindu-l într-un coc neted și jos, în care se înfîgeau ace mari de păr.

Carmela visa. Era minunat. Era bogată. Avea o servitoare care o ajuta să fie frumoasă. Sau era o prințesă orientală și regina-mamă o pregătea pentru bal, căci, pentru ea, indiferent de țară, o petrecere înseamnă totdeauna bal.

– Nu știu dacă aș fi putut, zise Lucrezia, cu o femeie care îmi seamănă, dar cu tine am impresia că mă reincarnez în alt corp. Dacă m-aș fi hotărît adineauri să te îndepărtez, ce-aș fi cîștigat? Să se răsfrîngă peste mine un întuneric fin, în cel mai rău caz? Nu-l mai vreau; doresc puterea lui, de care voi dispune infinit mai bine astfel. Între noi va exista secretul unei mici crime care îl va face mîndru. Nu trebuie să-mi mulțumești. Învăț cum să îmbătrînesc frumos.

Puse între degetele Carmelei oglinda cu mîner, deschise o trusă de călătorie veche, din care lipsea majoritatea flacoanelor, luă o cutioară care mai avea pe fund un rest de fard și învioră pomeții Carmelei, îi roși buzele cu vîrfurile degetului mic, îi alungi ochii cu o linie de khol, încărcă partea de deasupra a pleoapelor cu un praf onctuos și sidefiu și, dîndu-se un pas înapoi ca să-și admire opera, apucă de capătul

sariului care atîrna și îl duse peste păr, ca o pulpană de cer nocturn.

– Privește-te acum, zise ea, ducîndu-o pe fată în fața oglinzii dulapului.

– Oh!... murmură Carmela, văzîndu-și transformarea.

Îi apărea ei însăși misterioasă ca o divinitate.

– Probabil că l-a costat o avere, zise Sanziani. Dar nu te purta prosteste. Nu trebuie să aștepti să ți se ofere, nici să te lași constrînsă la politețea de a refuza sau la nerușinarea de a cere. Trebuie să surprinzi și să iei ochii chiar prin dorințele tale. Ascultă-mă cu atenție. În holul hotelului sînt vitrine cu bijuterii. Trecînd prin fața celei din dreapta, vei arăta marele colier de rubine... N-are importanță că nu-ți place; e singurul lucru scump și de bun-gust... Și vei spune, cu un aer copilăresc: „Oh, ce frumos e!“ Atît. Și vei trece mai departe. Dacă nu înțelege ce trebuie să faci, îmi iau eu sarcina să-i explic.

Despre ce potentat misterios, despre ce vechi senior, despre ce ministru, despre ce magnat era vorba? Carmela și-l imagina autoritar și gras, cu picioare scurte, o burtă grea sub haina cu revere lucitoare și cu niște ochi mari de batracian în spatele ochelarilor, asemenea unor prinți orientali a căror fotografie o văzuse în ziarele ilustrate, veniți să-și cheltuiască veniturile lor fabuloase pe țărmurile Europei. Oricum, era de acord. Va fi oferită acestui necunoscut. Dăruindu-și corpul împodobit astfel, avea să intre în casta privilegiată. Dar pulpele îi tremurau din nou.

– Cînd vei fi... singură cu el și va dori să obțină ceea ce dorește, nu face nici pe fecioara sălbatică, nici pe femeia expertă. Fii tu însăși dacă poți... ăsta e lucrul cel mai greu; iar dacă nu poți, taci. Își va închipui ce va vrea; teama de a-și imagina ceva greșit le provoacă o stare de tulburare. Dacă

această emoție nu este de-ajuns, atunci... atunci, nu uita... bărbații maturi adoră mîinile de copil. Dar nu mai înainte de a fi gol și închizînd ochii, ca și cum contactul cu virilitatea sau cu emblemele sale te-ar face să renunți la orice reținere și ar înlătura orice încercare de apărare. Se va simți mîndru ca un zeu. Ești dotată sau nu, iar ucenicia se face printr-o serie de inițieri. De altfel, dacă am băut destul ca să simulăm scuza beției, poate că voi fi acolo și voi beneficia de o plăcere amară mai sigură decît a ta.

Stăteau în picioare în fața oglinzii, una lîngă alta, iar bătrîna regină a Renașterii își rostea vorbele cu jumătate de glas la urechea micuței prințese brunete.

– Haide, du-te, scumpo, ne vedem mai tîrziu, zise Sanziani și îți doresc să ai în viață tot atîta bucurie și suferință cît am avut eu. Adică să trăiești la fel.

O sărută pe frunte și Carmela se simți gata să plîngă. Intra într-un nou timp al vieții sale, făcea primul pas pe un drum miraculos. Două mîini ferme o împingeau încetișor de umeri.

Abia cînd ajunse la ușă redeveni conștientă și își aminti că toate acele lucruri nu erau adevărate.

– Acum vă voi înapoia această frumoasă rochie, *signora contessa*, zise ea.

– Nu, nu! Nu o voi mai îmbrăca, păstrează-o, e a ta!

Angoasa tentației se zugrăvi pe fața Carmelei. A profita de o dementă era mai rău decît dacă ar fi furat.

– Ți-o dăruiesc, te asigur, repetă Sanziani.

O privi pe față în ochi și adăugă simplu, dar direct:

– ... Carmela.

Carmela se pomeni pe culoarul luminat de o lampă slabă și intră în oficiu ca să-și pună hainele de lucru, de teamă ca nu cumva să întîlnească pe cineva în drum spre chițimia ei.

Dar abia acum se simțea deghizată.

Adormi cu greu. Continua să se vadă goală, înfășurată în eșarfa ei de stele, simțind pe sîni frecarea moale a firelor de aur.

12

Renato, portarul, luase aerul lui de om care știe mai mult decît putea spune. Schimba cu secretarul de la recepție jumătăți de fraze, cu înțelesuri cunoscute numai de ei, și întindea cheile cu o amabilitate distantă. Cu siguranță că se petrecea ceva neobișnuit. Renato lua această atitudine doar în marile împrejurări, cînd, de exemplu, starleta făcuse o tentativă de sinucidere sau cînd polițiștii de la departamentul de luptă împotriva drogurilor veniseră să facă o anchetă.

Vestea se răspîndi repede în rîndul personalului, de la un etaj la altul: cineva venise s-o viziteze pe contesă.

De doi ani de cînd lăsa mesaje pentru oameni care nu veneau niciodată să le ridice și trimitea telegrame unor persoane moarte, se instaurase certitudinea că nu mai cunoștea pe nimeni pe lume, că nu mai avea nici familie și nici prieteni și că un blestem obscur trasase în jurul ei un cerc interzis.

O astfel de singurătate absolută căpăta forța unui mit și aproape că impunea respect.

Și iată că o persoană, o străină, se prezentase la biroul hotelului și își exprimase dorința de a o vedea pe contesa Sanziani.

Imediat ce fu anunțată, Carmela, cu inima bătîndu-i de curiozitate, se repezise spre camera bătrînei doamne. Fiind și ora de făcut paturile, nu avu nevoie de nici un pretext ca să

între.

Vizitatoarea ședea în fața contesei. Era o femeie care se apropia de cincizeci de ani. Avea fruntea îngîndurată și foarte lată, degetele galbene de nicotină, fusta foarte întinsă pe șolduri și pantofii plini de praf.

– Pentru ce-ai venit, explică-mi? întrebă Sanziani.

– Dar ți-am spus deja, scumpo, răspunse vizitatoarea. Am venit cu baletul lui Palamos.

– Ah, da! De ce?

– Pentru că am făcut toate costumele. Și cînd te gîndești că unii îl acuză pe acest nebun uluitor de Palamos – care e adorabil de altfel cu mine – că e snob, că e răutăcios... nu-i adevărat. Trebuie să-l cunoști, atîta tot. În rest, se ruinează cu baletele lui. Dar ceea ce face este minunat, cu adevărat minunat. Vei vedea mîine. O să vii, nu-i așa? Trebuie să vii, scumpo! Skriavin în *Pasărea Albastră*: nu s-a mai văzut asta de la... de la Nijinski. Îți spuneam că acest adorabil Palamos... De fapt, ce-ți spuneam?

Vizitatoarea vorbea italiana cu un puternic accent străin, dar foarte repede, cu o voce puțin cam răgușită și fumînd tot timpul. Carmela o observa pe furiș, o cerceta fără indulgență, remarcă vaccinurile puternic imprimate pe brațul rotund și gestul reflex, aproape un tic, prin care își arunca tot părul în aceeași parte a capului. Fata se străduia să gîndească: „Îmi pare bine pentru contesă. O mai distrează puțin.“ Însă era geloasă pe necunoscută.

– Prin urmare, tot mai vrei să ai o casă de modă numai pentru costume de teatru? zise Sanziani. N-ai renunțat la ideea asta?

– Dar casa mea de modă există, scumpo, aceeași de paisprezece ani. Ba chiar m-ai ajutat la început. Nu-ți amintești? Să știi că eu n-am uitat asta. Am avut și perioade

bune, și perioade proaste. Din fericire, comenzile lui Palamos m-au salvat.

– Dacă asta poate să te ajute cu ceva, voi vorbi cu Paul Poiret.

– Dar Poiret a murit, Lucrezia!

– Cum așa?

– Nu știai? La sfârșitul războiului, într-o mizerie cruntă... așa cum sfârșim toți de altfel, zise vizitatoarea încruntându-se și mai tare.

– E ciudat. Mi s-a părut că l-am zărit acum câteva zile, zise Sanziani.

Carmela se aplecase ca să așeze papucii vechi la picioarele patului.

– Jeanne, aș vrea să-ți pun o întrebare... zise Sanziani.

Fata se ridică brusc. Dar contesa i se adresase doamnei care stătea jos, străinei, numind-o Jeanne.

Carmela nu prinse nici sfârșitul frazei și nici răspunsul. Simțea o durere în piept și avu o senzație de depozitare, de trădare, de furt, care nu era diferită de ceea ce simte un amant care, surprinzând o conversație, află că este înșelat. Când se dezmetici, o auzi pe vizitatoare zicând:

– Și moartea bietului Tewfik? Să știi că m-am gândit mult la tine. Deauville, Cannes, Londra, le-am revăzut pe toate. Voiam să-ți scriu, dar nu știam unde ești.

Nu mai era nici o îndoială posibilă. Amintirile pe care le evoca necunoscuta dovedeau într-adevăr că era Jeanne, adevărata Jeanne. „Așadar, există; ea este“, își zise Carmela.

Sanziani ridicase spre prietena ei privirea sa vagă.

– Care Tewfik? întrebă ea. Nu știu cine e.

– Cum nu știi? Tewfik Halfazi, acel pașă al tău! exclamă vizitatoarea, prinzând-o de mână. Haide, scumpo, unde ți-e mintea?

– Poate că încă nu l-am întâlnit pe Tewfik, zise Lucrezia. Avea ochii umezi și obraji i se scofâlceau. Scăzu glasul ca să spună cu un ton confidențial:

– Am un secret, Jeanne. Am descoperit ceva. Ceilalți mor din cauza noastră. Noi îi lăsăm pe ceilalți să moară pentru că vrem să ne debarasăm de ei. Ce sînt ceilalți? Fețele pe care le vedem, vorbele pe care le auzim. Ceilalți sînt în noi. Nimeni nu moare dacă noi nu vrem. Dacă continui să mă gîndesc la tine așa cum te-am întâlnit, nu vei muri niciodată. Pe mine toată lumea mă lasă să mor.

Carmela nu mai avea ce să facă în cameră. O porni încetișor spre ușă.

Pe culoar, se apropie de o oglindă. Oglinzile ocupau un loc din ce în ce mai mare în viața ei și, de fiecare dată cînd avea o problemă, se apropia de o oglindă ca să caute răspunsul. „Am aproape aceeași culoare a pielii, asta e adevărat, își zise ea, la fel și părul negru.“ Încercă de două-trei ori mișcarea scurtă a cefei ca să arunce părul în aceeași parte a capului. „Așa voi deveni și eu? Are ochii căprui cu corneea galbenă. Eu am ochii albaștri. Și am mîinile mai mici decît ale ei... Nu, nu sînt Jeanne, sînt Carmela... sînt mai drăguță decît ea, sînt tînără... și nu sînt nimic. Am fost doar o jucărie pentru contesă. Și acum spune că toată lumea o lasă să moară.“

Curiozitatea o împinse însă iar, fără să vrea, în pofida tristeții, spre ușa camerei cincizeci și șapte. „Nu e bine ce fac; n-ar trebui, nu e bine.“

Dar își apropie urechea. Sanziani vorbea.

– Jeanne, ai putea să-mi împrumuți ceva bani? Nu mai am deloc.

– Ai vîndut totul? răspunse cealaltă voce. Toate bijuteriile?

– Tot. Blănurile, hainele.

– Dar splendoarea aceea de sari?

Înima Carmelei începu să bată mai tare.

– Îți amintești seara aceea incredibilă cu...

Carmela nu înțelese numele.

– Muream de frică; fără tine n-aș fi îndrăznit niciodată.

Ai vîndut deci sariul? continuă vizitatoarea.

– Nu, ți l-am dat ție.

– Nu, scumpo. Voi ai să mi-l dai. Dar am refuzat. Am considerat că acel colier de rubine era destul.

– Atunci l-am dat altcuiva, zise calm Sanziani.

– Ai făcut o prostie. Ar fi valorat foarte mult astăzi. Cu siguranță că vreo sută de mii de lire.

Carmela se depărtă de ușă, foarte tulburată. „Uite, dacă n-aș fi ascultat, n-aș fi știut. Ce să fac?”

Avea dreptul să păstreze sariul, acum, cînd îi cunoștea valoarea și cînd bătrîna doamnă nu mai avea bani nici de mîncare? Să se ducă să-l vîndă... Dar unde? Și apoi să aducă banii contesei? Negustorul ar fi întrebat-o neapărat de unde avea acel material; nu ar fi crezută, ar fi luată drept o hoată... Cum să facă? „Voi aștepta să iasă această doamnă, apoi îi voi spune totul.”

Dar americanca sună chiar în momentul acela, și cînd Carmela se întoarse, vizitatoarea plecase deja.

Carmela intră în camera contesei cu intenția de a-i spune că îi înapoia cadoul. Dar Sanziani deschise geanta și scoase o bancnotă de cinci sute de lire pe care o întinse fetei.

– Vă voi mulțumi tuturor prin testamentul meu, zise ea.

Carmela luă bancnota, confuză, și nu zise nimic. În cursul serii află că nota de plată a contesei fusese achitată. Apoi fuseseră livrate tuberoze, care umplură camera cu parfumul

lor greu. Și Carmela păstră sariul ascuns într-un colț al chițimiei sale.

„A pronunțat numele meu cînd mi l-a dat. Știa foarte bine că eram eu“, își zicea ea ca să se scuze.

13

Îmbrîncită de toată lumea, de mașiniștii care înălțau frînghii, de costumiere cu brațele pline de costume, Carmela se strecura pe lîngă pereți și nu înțelegea nimic din vîrtejul care o înconjura. Balerinele își încercau poantele. Bărbați în costume purpurii stăteau în fața oglinzilor, cu brațele ridicate și afișînd un zîmbet încordat. Toți se strigau unii pe alții, se vorbea în toate limbile. O femeie tînără și înaltă, în sutien, cu un piept slab și coapse musculoase, plîngea, înconjurată de niște creaturi ciudate, îmbrăcate în tul și pudrate cu aur, care se străduiau să o liniștească.

„Ce are? se întrebă Carmela. S-a rănit sau a aflat de moartea cuiva drag?“

Fiecare lucru pe care îl vedea, acele paiete, acele costume de scenă, acele fețe pictate în culori neumane îi provocau o stupefacție care o neliniștea. De douăzeci de minute rătăcea în culisele teatrului Argentina în căutarea lui Jeanne. Nimeni nu-i răspundea la întrebări, sau o mîna flutura într-o direcție vagă. Și ea pășea ca un copil vinovat într-o lume magică și interzisă. O asalta un miros puternic de praf și de sudoare, un miros de mobilă mutată din loc. Intrase în feerie pe ușa de serviciu. Răsună o sonerie electrică care o duse cu gîndul la soneria hotelului, dar de zece ori mai puternică. Agitația din culise spori și mai mult, în timp ce se auzea, înăbușit, muzica unei orchestre.

Deodată, printr-o ușă întredeschisă, Carmela o zări pe Jeanne Blasto. Dar aceasta părea atît de ocupată și scena la care participa era atît de ciudată, încît Carmela rămase nemișcată într-un colț și așteptă.

Cu părul lins, cu fața agitată de ticuri, pleoapele pe jumătate închise și cravata mototolită, marchizul de Palamos ședea tolănit într-un fotoliu, într-o cabină a artiștilor, iar trei persoane, dintre care una era Jeanne, se foiau în jurul lui ca în jurul unui accidentat ridicat de pe drumul public.

Lumina prea puternică a unui bec destinat actorilor care se machiau făcea să scînteieze un pantof lăcuit care se agita, tresărind, la capătul unei șosete lungi de mătase albă.

– Nu-mi pasă că plînge. Nu-mi pasă că e prea înaltă pentru Skriavin. O să danseze! Vor dansa împreună! zise Palamos. Avea totuși vocea făcută mai curînd pentru expresiile suave, dar se sufoca de mînie și suna fals.

– Liniștește-te, Antonio, liniștește-te, te asigur, zise Jeanne, prinzîndu-l de mînă. Vor dansa și totul o să meargă foarte bine. Așa e mereu; amintește-ți ce s-a întîmplat la Londra!

Avea o privire nesigură, părul pieptănat spre stînga, și părea că plutește într-un fel de semiamețeală, întreținută la nivel staționar. Purta o rochie de lamé cu corsaj foarte decoltat, de unde sîinii ei generoși stăteau gata să iasă la fiecare mișcare.

– Și Skriavin a greșit încă o dată, continuă ea. Nu trebuia să profite de momentul în care nu erai aici, părăsind repetiția și insultînd-o pe nefericita Barbara în fața tuturor.

Marchizul se ridică brusc în picioare, gata să secere cu pulpanele hainei paharele cu whisky așezate pe o tavă.

– A greșit sau nu, strigă el, va veni ziua cînd voi înapoia banii publicului, cînd voi da pe toată lumea afară și nu va mai fi nici un balet. M-am săturat. Îmi distrug averea și sănătatea...

și pentru cine? Pentru niște ignoranți care fără mine nu ar fi nimic. Le asigur viața, le clădesc gloria, fac din ei idoli. Le sacrific totul. Din cauza lor, n-am putut să fiu la căpățâiul mamei mele când și-a dat ultima suflare. Știi asta, Jeanne, știi! O fabrică de monștri. Asta am creat. Dar destul, s-a terminat! Mă închid în palatul meu din Granada și n-au să nimerească să vină în genunchi să mă implore să mă întorc la ei.

– Și vei accepta, zise Jeanne.

– Și mă vor ucide. Wolf! Crezi că pot să iau fără probleme al doilea gardenal? Întrebă el, întorcându-se spre un bărbat în jur de treizeci și cinci de ani, stingher în smochingul său, care purta ochelari, avea o frunte încruntată și smocuri de păr în urechi.

– Bineînțeles, bineînțeles, răspunse Wolf. Iar în privința lui Skriavin, el are cu siguranță un complex în legătură cu înălțimea sa, atîta tot.

– Nu asta te întreb! strigă Palamos. Nu-mi răspunde „bineînțeles, bineînțeles“ cu aerul ăsta că te doare-n cot. Pot să mai iau o pastilă, da sau nu?

– Sigur că da, răspunse Wolf. Au o doză mică. Se dă la bebeluși.

– Te scutesc de ironie. Dacă ai fi în locul meu, nu ți-ar mai arde de glumă. Și, mă rog, de ce nu ești lângă Barbara ca s-o liniștești?

– Pentru că numai dumneata poți face asta, nu eu, zise Wolf.

– Atunci pentru ce am un medic atașat trupeii mele?

– Asta mă întreb și eu, răspunse celălalt, făcînd un pas spre ușă.

– Wolf! Wolf, nu te prosti, nu-i momentul, zise Jeanne, apucîndu-l de mîneacă.

– Cine e micuța asta, ce vrea? zise deodată marchizul, îndreptînd degetul spre Carmela cu atitudinea unui bătrîn general fulgerat în momentul declanșării asaltului.

Carmela se trase înapoi, cu atît mai înspăimîntată cu cît nu înțelegea nimic din ce se spunea, căci toată lumea vorbea franțuzește.

Dar în momentul acela, un tînăr în pulover negru, cu un teanc de foi în mînă, intră ca o vijelie și strigă:

– Ascultați, ascultați!

În depărtare se auzea o rumoare care semăna destul de mult cu ploaia unei furtuni.

– Un nou triumf, zise tînărul, sărutînd mîna generalului fulgerat. Dar ar trebui să vă duceți și să o îmbrățișați pe Barbara. Numai asta îi va aduce zîmbetul pe buze.

– Micuțul meu Serge, tu ești un tip bine, zise marchizul, punînd o mînă pe umărul lui.

Ieșiră cu toții, iar Jeanne Blasto rămase la urmă ca să-și golească paharul de whisky. În momentul acela Carmela i se adresă:

– *Signora*, sînt camerista de la hotel, zise ea. Prietena dumneavoastră, contesa, e bolnavă. Cred că ar avea nevoie de un doctor.

Cît putu de repede, cu toată tulburarea care o stăpînea, explică cum Sanziani începuse să se plîngă, de dimineată, de dureri mari în spate și nu se putuse da jos din pat toată ziua. Cea mai mică mișcare o făcea să țipe de durere. Carmela îi adusese dejunul de la *trattoria*, dar bătrîna doamnă nu se putuse atinge de el.

– Din seara asta, de pe la șase, nu se mai mișcă deloc. Parcă e moartă. Abia dacă mai respiră.

– Cred că i s-a mai întîmplat și altădată, zise Jeanne. De ce n-a cerut la hotel să-i fie trimis un medic?

– Cei de la hotel nu sînt amabili cu ea, răspunse Carmela roșind.

Dar nu mai spuse că se temea ca nu cumva, examinînd-o pe Sanziani, un medic străin să-i descopere starea mintală și să ia hotărîrea să o transporte la spital, sau ca nu cumva conducerea hotelului să profite ca să scape de ea. Nu voia să-i fie luată.

– Și ea te-a trimis? întrebă Jeanne.

– Nu. Cînd am întreat-o unde locuiți, nu și-a amintit. Nu-și mai amintește nici măcar că ați venit ieri s-o vedeți. Mi-a dat adresa de la Paris. Dar mi-am amintit ce ați spus cînd eram în cameră. Am crezut că fac bine venind aici.

– Ții chiar atît de mult la ea? zise Jeanne Blasto, emoționată de expresia tulburată a fetei.

– Oh, da, *signora!*

Jeanne îi mîngîie obrazul.

– Vîno cu mine, zise ea.

Străbătură culoarul și Jeanne deschise ușa unei cabine, unde Carmela o recunoscuse pe dansatoarea care plîngea cu cîteva minute mai înainte. Palamos și tot statul-major al marchizului se aflau în jurul acelei zeite înalte, cu nas mic, cu coastele aparente și coapse puternice. Pe fața ei nu se mai vedea nici urmă de lacrimi. Știa să verse lacrimi care nu udau! Pe cap cu o diademă, cu sprîncenele prelungite cu negru, cu pleoapele încărcate cu pastă violetă, cu colțul ochilor marcați de un fel de virgulă carmin, Barbara Dvice se încăpățîna să se considere ofensată.

Un bărbat mic de statură și negricios, cu părul ondulat, robust, cu umeri încărcăți de pietre prețioase false și cu sexul mulat indecent își făcu apariția clătînîndu-se, gîfîind și împrôșcînd picături de sudoare în jur. Era Skriavin, care fusese chemat de șapte ori la rampă.

Se adună în jurul lui, apucându-l de mâini. Palamos îl împinse spre Barbara Dvice.

– Sărut-o și să terminăm, zise el.

Cele două stele ale dansului se sărutară ipocrit, fiecare privindu-se într-o oglindă. Și întreaga asistență răsuflă ușurată.

– Antonio, îi zise Jeanne marchizului în timp ce prindea, cu un gest profesional, o agrafă în spatele dansatoarei. Poți să mi-l împrumuți un moment pe Wolf? Am o prietenă în vîrstă care se simte foarte rău. Aș vrea s-o consulte.

– Nu vorbi de asta în fața lor! șopti Palamos, arătînd spre dansatori, ca și cum Jeanne ar fi comis o greșală de neiertat. Știi cît de impresionabili sînt. Da, tot ce vrei, Jeanne, draga mea, dar nu în acest moment. După spectacol.

– Dar ți-am spus că e la un pas de moarte. Te asigur că trebuie mers repede la ea.

– Nu, imposibil. Nu-l pot lăsa pe Wolf să plece în momentul ăsta. Ar fi de-ajuns să lipsească de-aici... După spectacol, după... Dansul este o artă crudă, știi bine asta.

Jeanne își aruncă părul spre stînga și se întoarse spre Carmela.

– Vin cu tine imediat, zise ea, îți promit. Ți-ar face plăcere să vezi sfîrșitul spectacolului?

Scrise cîteva cuvinte pe o bucată de hîrtie și o încredință pe Carmela în grija unei costumiere care o conduse pe fată la ultima galerie.

14

Cînd Jeanne Blasto și doctorul Wolf sosiră la *Hotel di Spagna*, cam pe la unu dimineața, Sanziani era în picioare, în plin război din 1914, vorbind despre politică în

său de pe strada Talleyrand. Se indigna că parlamentul rămânea încă la Bordeaux.

– Să fie evacuate serviciile, perfect. Dar responsabilii ar trebui să rămână în capitală.

Era iarnă; era frig și cărbunele era rar. Își strîngea blănurile pe lingă corp.

O sună pe Carmela, care aștepta pe culoar, încă uluită de baletul la care asistase, și îi porunci, numind-o Carlotta, să pună lemne în focul din cămin. Nu zăbovi ca să vadă dacă ordinul era executat. Știa că era ascultată. Și apoi avea alte lucruri în cap.

Nu se arată deloc surprinsă la intrarea lui Wolf, nici cînd acesta anunță că era medic. Îl „recunosc” imediat.

– Astăzi nu porți frumoasa ta uniformă de colonel, dragul meu Emile?

Făcu prezentările.

– Doctorul Lartois, zise ea arătînd spre Wolf.

Jeanne avu un șoc auzindu-se numită Madeleine Hordener, care era numele mamei sale.

Se afla acolo, printre umbre, celebrul dramaturg Edouard Wilner, care se întorcea de la Marele Cartier General. Se angajase în armată de la începutul războiului, deși trecuse de vîrsta înrolării, și chiar împinsese abnegația patriotică pînă la a se reconcilia cu confrății săi. Mai era acolo Robert Stenn, vicepreședintele partidului radical, aflat în misiune la Paris. Profesorul Lartois ratase cu cîteva minute prezența lui Aristide Briand, „minunat, admirabil de inteligent și de omenos, care ne împărtășește întru totul ideile”, care își făcuse doar o scurtă apariție și tocmai plecase.

– Nu te mai doare spatele în dimineața asta? întrebă Jeanne.

Ba da, poate... Nu-și mai amintea. Și apoi, ce importanță

mai avea asta? Era momentul să se gîndească la astfel de fleacuri cînd atîția tineri minunați... Suferea cu ei, murea cu ei. Ținu un discurs improvizat despre tinerețe și moarte, sîngele roșu și pămîntul înghețat, evocă toate acele destine retezate, legă într-o jerbă imensă toate orele, toți anii, toată seva de viață secerată pe cîmpurile negre ale războiului, puse întrebări esențiale și fără răspuns unui Dumnezeu nedefinit. Inima îi bătea în ritmul tulburat al lumii; în venele ei se rostogolea bubuitul tunurilor.

Avea treizeci și șapte de ani. Era încă nemaipomenit de frumoasă și avea o siguranță de sine care nu se datora numai frumuseții.

După ce se măsurase cu atîția parteneri iluștri, iată că avea acum unul care îi depășea pe toți: Istoria. Se simțea aleasă ca să-i inspire pe cei care hotărau bătăliile și conduceau armatele. Își consacra nopțile luptătorilor glorioși sau oamenilor de stat și își oferea corpul așa cum ai decerna o decorație.

– Briand mi-a făcut adineauri cel mai frumos compliment care poate fi făcut unei femei, zise ea. Mi-a spus: „Medaliile comemorative ale Victoriei ar trebui să poarte efigia ta“.

Italiancă cu o viață scandaloasă, ea reușea performanța de a fi mai franțuzoaică și de un patriotism mai activ decît soțiile generalilor, și era acceptată ca atare.

Știa tot ce i se putea reproșa, și mai întîi faptul că fusese amanta Kaiserului. Avea obiceiul să nu facă un secret din asta, ceea ce, pe de o parte, lămurea asupra duratei scurte a acestei aventuri și, pe de altă parte, îi permitea să furnizeze despre împăratul Germaniei, asupra tarelor lui fizice și mintale, a megalomaniei și obsesiilor lui, indicații confidențiale foarte încurajatoare pentru viitorul războiului.

În schimb, vorbea cu căldură de Gabriele d'Annunzio, despre identitatea gândirii lor și despre comuniunea sufletelor lor, lăsînd inițiaților grija de a fabrica un întreg roman cu vorbe spuse pe ocolite.

Cînd pronunță numele poetului, se întoarse spre oglindă, unde numai ea îl zărea pe Wilner.

– Pleci deja, Eduardo? Da, înțeleg. Probabil că ești frînt de oboseală. Dar vino să mă vezi, vino mîine, avem multe de vorbit, zise ea, conducînd acea umbră și întinzînd în gol mîna ca să-i fie sărutată.

Apoi, după ce închise ușa, se întoarse spre Jeanne și zise în *a parte*:

– Ai văzut? Lui Edouard nu-i place deloc să mă audă vorbind de Gabriele. Totuși nu el ar trebui să se plîngă. Există însă bărbați la care gelozia durează mai mult decît dragostea. Dar mai e vorba și de rivalitatea literară. Sînt cam același tip de om, dar de rase diferite; amîndoi condotieri ai literelor.

– Îl cunoașteți foarte intim pe d'Annunzio? întrebă încetișor doctorul Wolf.

Sanziani mătură parchetul uzat cu dantelele neglijеului și pe buzele ei apăru un zîmbet în care lăsa să se vadă tot ce considera că trebuie să treacă sub tăcere.

– Poate vă mai amintiți, în *Copilul voluptății*, acel pasaj în care vorbește de „cea cu mantou de panteră pe care a cucerit-o”? Gabriele are de mult timp intenția să scrie un roman a cărui eroină voi fi eu. Dar, deocamdată, noi avem altceva de făcut.

Acest *noi* suna foarte semeț. Căci Lucrezia își fixase un scop de la începutul ostilităților. Nu făcea pansamente, nu năzuia după gloria de infirmieră, deși i-ar fi stat bine în haine albe, nu se ducea, ca atîtea frumuseți mondene, să împartă cu sîrg zîmbete prin spitalele din spatele frontului. Se consacra

unei sarcini cu o importanță decisivă. Luase hotărîrea să determine Italia să intre în război alături de Franța. Nu va avea liniște pînă cînd nu va vedea mergînd, umăr la umăr, armatele celor două patrii ale sale, cea unde se născuse și cea de suflet. Îi scria mereu lui d'Annunzio, îi povestea, zi de zi, eroismul și speranța Franței, indicîndu-i temperatura politică.

Acolo, dincolo de Alpi, poetul se urca pe soclul monumentelor și, agățat de coada drapelelor de bronz, vorbea mulțimii pentru antrenarea țării în luptă. Aici, ea era ca avangarda acelei Italii deja prezente și asigura primele legături.

– În orice caz, observațiile dumitale, dragul meu președinte, zise ea, întorcîndu-se spre locul unde îl prezentase mai adineauri pe Robert Stenn, vor fi transmise încă din scara aceasta. Cu mare prudență, fiți liniștit. Le voi prezenta ca fiind deducțiile mele după o conversație cu dumneata. Gabriele vă admiră, știu asta. Și apoi, avem pe cineva care ne poate fi foarte folositor, o bună prietenă a mea, ducesa de Salvimonte.

La ce afacere despre fonduri secrete făcuse oare aluzie vicepreședintele partidului radical, pentru ca ea să-i răspundă cu jumătate de glas:

– Nu știu. Eu nu contez. Toate resursele mele se află în serviciul Franței. În ziua în care se vor epuiza, vă voi spune.

Jeanne Blasto, cuprinsă de o emoție la care contribuise și alcoolul băut, era gata să izbucnească în lacrimi. Spectacolul Lucreziei Sanziani, imensă în neglijecul ei de dantelă neagră, agitîndu-se într-un muzeu al morților pentru a conduce destine împlinite, provoca o mare stinghereală. Obişnuită să trăiască printre personaje cu demersuri ciudate și trăind ea însăși într-un univers mintal destul de vag, Jeanne nu-și dăduse seama în ajun de starea prietenei sale. Observase doar cîteva goluri tulburătoare de memorie, puse însă pe seama bătrîneții, vieții mizere și nefericirii. Fraze precum „Noi îi lăsăm pe ceilalți

să moară“ nu o surprinseseră. Lucrezia proferase întotdeauna cu siguranță cugetări bizare, explicații despre ceva necunoscut, explicații dintre acelea care proveneau dintr-o logică incomunicabilă. Nu o văzuse ca acum, în stare acută.

Încercă de câteva ori să o întrerupă, să o aducă în prezent.

– Lucrezia, scumpo, te rog, ascultă-mă...

Dar Wolf îi ceru cu un gest să tacă. Părea nemaipomenit de interesat, fața lui se crispa în jurul ochelarilor și își freca smocurile de păr care îi creșteau în urechi.

Lucrezia își îndreptă spatele și, arătînd spre o umbră ce trecuse de ușa închisă, exclamă:

– Ah! Iată-l pe Michel Neudecker! Intră, tinere zeu Marte! Iată, domnule președinte, iată omul care trebuie trimis în Italia, la Gabriele. Nu poate exista o mai bună propagandă în carne și oase! Da, știu, dragă Michel, vrei să lupți doar în văzduh. Dar mai sînt și alte bătălii, despre grandoearea cărora vei afla într-o zi și pentru care vom putea să te solicităm. Nu-i frumos? Ai zice că poartă o platoșă magnetizată, pe care crucile se lîpesc de la sine.

Făcu un gest atît de precis ca să mîngîie acel tors, încît ceilalți doi, o clipă, avură impresia că au în față imaginea acelui aviator ale cărui fotografii le văzuseră în tinerețea lor. Nefericitul, după terminarea luptelor, căzuse în patima drogurilor și a cecurilor fără acoperire.

Deodată, Sanziani încetă să mai vorbească. Fața i se lungi; strălucirea aprinsă de amintire se stinse brusc. Avea o sută de ani. De ce înfrîngere se lovise halucinația ei? Totuși Italia intrase în război, iar războiul fusese cîștigat. Oare Neudecker era înfrîngerea ei?

– E îngrozitor, e îngrozitor ceea ce-am văzut, zise ea, prinzîndu-și fruntea în mîini. M-am văzut bătrînă, într-o cameră sordidă, mizerabilă, cu tine, Madeleine, și cu tine,

Lartois, consolîndu-mă... pentru ce... că am trăit? Am, așa, un fel de premoniții fulgerătoare; am văzut-o și pe mama moartă cu zece ani înainte de a muri. Am văzut-o, auziți, trează fiind, cum sînt acum. Și, zece ani mai tîrziu, aceeași mobilă, același pat pe care nu aveam de unde să-l știu, aceeași față, am recunoscut totul... Cred că sînt la pămînt cu nervii și, cînd se întîmplă asta, trec prin mine lucruri misterioase. Nu știm nimic, iar necunoscutul, din cînd în cînd, se revelează în mine, dar atît de rapid!

– Nu vrei să te examinez puțin, dragă prietenă? zise Wolf.

– Da, poate că ai dreptate. Să trecem în camera de alături, răspunse Sanziani, îndreptîndu-se spre pat. Poți să rămîi, Madeleine, n-am secrete față de tine.

– Oh, te implor, nu mai vorbi de mama! exclamă Jeanne Blasto, la un pas de o criză de isterie, izbucnind în lacrimi.

15

Carmela nu mai încerca să înțeleagă. Nu se mai gîndea nici să se culce. Timpul se dilata. Din cînd în cînd, culoarul se legăna în fața ochilor săi osteniți. Iar cînd deschidea pleoapele, se minuna să descopere în fața ei același culoar, aceleași uși, aceeași cifră cincizeci și șapte emailată. De ce nu ar fi continuat feeria?

O femeie slabă plîngea sub lumina unui bec, iar în clipa următoare, aceeași femeie apărea brusc zîmbitoare, radioasă. Castele și păduri de tul dispăreau în jurul ei. Făcea piruete... o dată... de două ori... de cinci ori... de șase ori, parcurgînd întreaga scenă, ca să revină în mijloc și, înfîptă pe vîrfurile picioarelor, să se rotească atît de îndelung în jurul ei încît ți

se tăia răsuflarea. O întreagă sală de bărbați în costume și femei încărcate cu bijuterii începea să bată din palme, să se ridice în picioare, să strige de entuziasm. Iar Carmela făcea ca ei, aplecată la ultimul balcon, numai că ea nu îndrăznea să strige. Strigătele de animale sălbatice păreau rezervate oamenilor foarte bogați, foarte nobili, foarte instruiți, care umpleau fotoliile de orchestră și lojile. Și apoi, un bărbat mic de statură, solid și brunet, venea din fundul decorului și, mai înainte ca și el să dispară, sala reîncepea să bată din palme și să strige. Fete tinere, îmbrăcate ca prinții de altădată, dar ai căror sîni se conturau sub haina scurtă, se iveau dintr-un parc nedeslușit, își încrucișau drumurile, se amestecau, se roteau. Femeia revenea, urmată de bărbatul care făcea salturi, care o ridica în aer și o răsturna, leșinată, în brațele lui; picioarele tinerei continuau să despice languros aerul, în ritmul viorilor, cu o mișcare despre care nu se știa dacă era muzicală sau erotică; apoi, un sunet de cîmbal o arunca din nou în sus. De ce nu cîntau oamenii aceia, dacă tot păreau că ilustrează o poveste de dragoste?

Carmela nu știa ce își dorea cel mai mult: să fie o dansatoare strălucită, care trebuia să repete de două ori falsa ei moarte și care venea apoi, cu picioarele în cruce, să mulțumească cu bezele publicului în delir, sau să fie una dintre acele doamne aproape la fel de goale ca dansatoarea, care își expuneau zîmbetul, umerii, bijuteriile, la marginea lojilor roșii.

Și de ce contesa, care părea la un pas de moarte după-amiază, acum nu mai avea nimic, și vorbea, vorbea în acea limbă de neînțeles? De ce *signora* Jeanne, în loc să se bucure că prietena ei nu mai era bolnavă, plîngea străbătînd culoarul, cu sîinii zbuciumați în rochia ei de lamé.

Wolf ieși din cameră.

– Ce-are? întrebă neliniștită Jeanne.

– Are într-adevăr ceva ciudat în regiunea vertebrală, răspunse Wolf. Dar nu de asta a suferit astăzi, altfel ar mai fi suferit și acum. A reprodus amintirea unei boli vechi.

– Ți-am spus eu mai devreme. A avut asta la puțin timp după celălalt război, exact atunci când a început să se ocupe de mine. Totul a durat câteva săptămîni... S-au încercat diferite tratamente, dar n-au dat nici un rezultat, după care, într-o zi, n-a mai avut nimic...

– Nu este exclus ca această boală veche să fi fost simulată de ea înconștient, ca să ascundă o durere sufletească sau pur și simplu suferința de a se simți îmbătrînind.

– Bine, Wolf, dar starea ei mintală? E nebună!

Nu se gîndeau să plece și stăteau lîngă Carmela așa cum, ieșind de la o consultație, din camera unui bolnav, zăbovești un moment alături de familie. Fata nu înțelegea nimic, dar nu-și lua ochii de la ei. În tăcerea de la etaj se auzea țăcănitul slab al mașinii de scris.

– Nu aș trece-o chiar în rîndul dementilor, răspunse Wolf, trecîndu-și o mîină peste fața crispată. Este un caz destul de extraordinar și pe care regret că nu-l pot urmări. La prima vedere pare să intre în categoria halucinațiilor trecutului, fenomenelor de ecmnezie. Dar în acest delir de imagini există ceva organizat care mă surprinde. Se întoarce în timp. Își ucide progresiv amintirile, începînd cu cele mai apropiate. Ca și cum fiecare perioadă re trăită, soldîndu-se cu un eșec, o lasă nesatisfăcută și își îndreaptă speranța spre o perioadă precedentă, căutînd speranțele pe care le nutrise, abordînd fiecare etapă a vieții sale. Este adevărat tot ce povestea, tot ce re trăia în legătură cu salonul ei de eroi și de miniștri?

– Perfect adevărat. Mama mi-a vorbit descori despre asta. Și apoi am văzut-o alături de acești oameni. A jucat chiar un rol în timpul celuiilalt război.

– Când am părăsit-o, era deja cu doi ani în urmă față de scena la care am asistat. Continua să mă ia drept profesorul Lartois. Cu siguranță că s-a culcat cu el, căci începuse să respingă fără mare convingere avansurile pe care, vă jur, nu i le făceam... Am impresia că, deocamdată, și-a ucis aproape în întregime a doua jumătate a vieții. Încă o dată, ceea ce mă uimește este caracterul sistematic, aproape voluntar. Dar cu oamenii senili orice e posibil.

– E oribil, gemu Jeanne. Dar ce putem să facem?

– Nimic, răspunse Wolf. Să-i dăm calmante. Ce altceva am putea face? Să chemăm un medic italian care o va interna fără îndoială? Poate să fie un caz interesant pentru medici, pentru observarea clinică. Nu și pentru ea. Nu are bani; va fi dusă la un azil obișnuit. E mult mai bine să stea aici atîta timp cît o vor mai ține. Să admitem că ar fi internată în cea mai bună clinică psihiatrică, ar fi tratată și s-ar face bine... Pentru ce toate astea? Ca să se întoarcă conștiința la o bătrînețe, la o decadentă pe care refuză să o vadă? Oare nu e mai fericită imaginîndu-se în timpuri cînd era frumoasă, cînd se scălda în bani și amantîi? E o anumită cruzime să vrei să vindeci maniacii dacă nu ai să le propui nimic mai plăcut decît mania lor... Și apoi, o are pe această fată care îi este devotată, care intră în jocul ei, care se prefăce că pune lemne în cămin cînd îi cere. O copilă cît se poate de drăguță. Dar și ea e un caz ciudat... Această complezență, această participare la un delir...

Carmela, ghicind că vorbeau despre ea, întorsese discret capul.

– Aș vrea să știu, continuă Wolf, cum se va sfîrși povestea asta, dacă prietena ta va muri după ce-și va fi epuizat amintirile sau va cădea într-un ramolisment total...

– E cumplit! exclamă Jeanne. Nu știi ce-a fost pentru

mine Lucrezia. A fost toată tineretea mea, debutul meu în viață. O să-ți povestesc...

Acum avea fața plină de lacrimi și își ștergea ochii cu batista.

– Voi rămîne alături de ea. Voi sta cu ea. Îi datorez asta, adăugă.

– Haide, haide, liniștește-te, Jeanne, zise Wolf, apăsînd-o pe umeri. Te asigur că nu este chiar atît de nefericită. Și știi foarte bine că nu vei rămîne, că mîine vei pleca cu noi spre Milano și că peste două zile vei uita totul.

Jeanne plînse și mai tare.

– Da, știu! Și asta e cel mai îngrozitor!

Făcea atît de mult zgomot cu plînsul ei, încît o ușă se deschise în fundul culoarului și americanca de la cincizeci și unu apăru în bluză de pijama și cu coapsele goale. Apoi, după ce fu sigură că fusese văzută, reveni în cameră izbucnind în rîs.

– În toate hotelurile sînt astfel de oameni, zise Wolf.

Apoi se întoarse spre Carmela.

– Nu ți-e niciodată teamă cu contesa? o întrebă el într-o italiană căznică.

– Oh, nu! răspunse Carmela. Se joacă cu amintirile. Dacă aș avea și eu amintiri așa de frumoase ca ale ei, cred că aș face la fel.

Wolf primi răspunsul tradus de Jeanne.

– Micuța asta este mai inteligentă decît noi, zise. Și ne-a dat o lecție. În două fraze a rezumat tot ce încerc să-ți explic pompos de zece minute... De altfel, toți dăm un spectacol pentru ceilalți și pentru noi înșine, ca să fim siguri de iluzia vieții! Deosebirea între comportamentul pe care îl numim normal și tulburarea mintală poate consta doar într-un fel de complicitate. În ce măsură Skriavin, Palamos, Barbara, tu și eu nu sîntem decît niște simulatori și niște halucinați?

Lăsă capul în jos și reflectă un moment.

– E oare sigur... murmură el.

Se simțea gata să exprime lucruri importante și se enerva în același timp simțind că gândirea aluneca spre pante facile, legături prea simple, asimilări incerte.

– Funcționarea ființei umane este o funcționare de reprezentare, zise el. Ajung mereu la asta. Dar reprezentarea a ce sau a cui?

Apoi, ca și cum – încercînd să reia drumul drept – se lovise de un obstacol de netrecut, își îndreptă privirea spre Carmela și schimbă brusc tonul.

– Îți vine s-o săruți pe micuța asta, zise. E înduioșătoare. Și tare drăguță!

– Ei bine, nu te jena, spuse Jeanne, și își aruncă părul spre stînga cu o mișcare a capului.

Wolf se aplecă și o sărută pe Carmela prin surprindere, pe gît și cît de jos reuși. Carmela se lipi de perete, stupefiată, nu numai de sărutare, ci și de privirea brusc încruntată a lui Jeanne și de mișcarea care îi agită corsajul de lamé.

– Vrei să te iau cu mine la Paris? îi zise Wolf Carmelei.

Prin ochelari, se uita la ea cu o privire ce se dorea fascinantă. Dar Carmela vedea doar smocurile care îi ieșeau din urechi.

– Haide, Wolf, nu te juca și tu, zise Jeanne, prinzîndu-l de încheietura mîinii. Știi foarte bine că n-o vei face. Și apoi, nu așa se procedează. O să-ți rîdă în nas și vei fi nefericit că nu ești seducătorul irezistibil care ai vrea să fii. Haide, vino!

Puse două mii de lire în mîinile Carmelei și îl trase pe Wolf spre scară, zicîndu-i:

– Dacă te-ai uita să vezi ce ai la dispoziție... De fapt, vezi prea bine. Dar nu ești satisfăcut decît atunci cînd îl faci pe celălalt să sufere... ceea ce nu ți se întîmplă prea des.

Mașina de scris a lui Mario Garani continua să producă în noapte zgomotul ei de greier. Becul din fundul culoarului răspîdea o lumină gălbuie. Carmela, cu capul sprijinit de perete, lăsa să treacă timpul fără să-i pese. Deodată, simți o mare căldură în inimă și un fel de iluminare. Își îndreptă brusc spatele. „Îl iubesc pe *signor* Garani, pe el îl iubesc!“ își zise. Și se temea că vorbise prea tare.

Înaintă cu pași prudenți pînă la ușa cu numărul cincizeci și doi și rămase acolo îndelung cu atenția încordată, fermecată și copleșită de ce i se întîmpla. Apoi mașina de scris se opri și Carmela simți imediat cum i se oprește răsufarea. O rupse la fugă spre camera ei.

PARTEA A DOUA

1

Era ceasul la care căldura copleșea Roma.

Întreg hotelul moțăia, învăluit în tăcere. Camerele erau relativ răcoroase în umbra jaluzelelor.

– Vă deranjez, *dottore*? întrebă Carmela.

Mario Garani ședea la masa de lucru, cu mâinile în păr.

– Da... murmură el.

– Atunci vin mai târziu. Vă cer iertare.

– Nu, zi, dacă tot ai venit. Ce vrei?

– Aș vrea să știu dacă astea fac mulți bani... astea, răspunse ea, dînd la iveală de sub șorț un plic mare galben.

El luă plicul și scoase un teanc de hîrtii groase și scorțoase pe care le desfăcu.

– De unde ai titlurile astea? Ale cui sînt? întrebă surprins.

Era un pachet de acțiuni la purtător ale Societății Generale a Minelor din Congo.

Erau redactate în franceză și imprimate cu negru pe un fond verde deschis și cu un chenar cu înflorituri. Data emisiunii era 1909.

– Sînt ale contesei, doamna de la cincizeci și șapte, răspunse Carmela. Zilele trecute se uita la niște fotografii,

fotografiile unor tablouri în care era chiar ea pictată, de cînd era micuță. N-aș fi crezut că o singură persoană poate să aibă atîtea portrete. Spunea că le va dona pe toate unui muzeu după moartea ei. Apoi, din valiză a căzut acest plic. A zis: „la uite! Mai aveam încă!“ Și mi-a dat cîteva explicații. I-au fost dăruite de un domn Van Maar, nu știu cînd, și se pare că valorează bani mulți în colonii. Am putea să le vindem?

– Contesa te-a rugat să te ocupi de asta?

Carmela lăsă pleoapele în jos. Îmbujorarea nu se vedea sub tenul ei de culoarea chihlimbarului.

– Mi le-a dăruit, răspunse cu jumătate de glas. Mi-a spus să fac ce vreau cu ele, că testamentul fusese făcut, că mi le dăruia. Dar ea nu mai are nimic. Și iar nu mai poate să-și achite notele de plată. Dacă ar fi gonită de-aici, nu știu unde s-ar putea duce.

– Și de ce mi te adresezi mie? Întrebă Garani.

Fata se tulbură și mai mult.

– Pentru că... așa... probabil că știți multe lucruri dacă scrieți tot timpul așa cum faceți... Și apoi, pentru că n-am încredere în oamenii de la biroul hotelului...

Nu putea să-i răspundă: „Dacă mă adresez ție, o fac pentru că, în visele mele, bărbatul alături de care intru în palate sau urc în avioane mi-l imaginez cu fața ta... Pentru că te iubesc fără să știi... Pentru că am găsit, în sfîrșit, această ocazie să-ți vorbesc despre altceva decît despre spălătul rufelor. Dar ezit de multe zile...”

El se ridică în picioare. Nu i se păruse niciodată Carmelei atît de înalt ca în clipa aceea, nici atît de frumos, cu ochii lui albaștri prelungiți spre tîmple, părul negru pieptănat pe spate și umerii largi și slabi sub cămașa larg descheiată. Pantalonii erau mototoliți în jurul gambei și lăsau să se vadă niște glezne subțiri în pantofii de antilopă roșcați.

Se întinse și mâinile lui aproape că atinseră tavanul.

– Banii... zise el, mereu ticăloșii ăștia de bani... Același lucru, aceeași obsesie, pentru toată lumea...

Se duse la fereastră și deschise jaluzelele. Aerul dansa pe acoperișurile supraîncălzite.

La o oarecare distanță, într-o grădiniță de pe o terasă, se zărea un cuplu întins sub o boltă de verdeață din care se deschideau mănunchiuri de flori roșii.

Cu vocea schimbată, ca și cum ar fi rostit un lucru de o mare cutezanță, Carmela zise:

– Oamenii de-acolo par fericiți.

– Pentru că îi vezi de departe, răspunse Garani.

Fata se apropiase pe nesimțite. Dar el nu părea să bage de seamă. Se gîndea. Lucrurile nu se petreceau așa cum sperase Carmela.

Nu în ziua aceea o va întreba unde se născuse, nici ce îi plăcea să facă în zilele libere. Cu siguranță că nu remarcase gulerul alb pe care și-l pusese la rochie, nici că avea părul frumos coafat și unghiile bine pilite. O lăsa să stea acolo ca și cum nu ar fi existat; dar era deja foarte bine, era tot ce avea dreptul să dorească. Totuși, dacă ar fi prins-o de mîină, chiar fără să zică nimic...

– Vorbești des cu contesa? Tot se mai prefacă că e în altă epocă? Continuă să trimită scrisori unor oameni care au murit? întrebă Garani întorcîndu-se.

– Nu se prefacă, răspunse Carmela. E altceva, *dottore*. Nu știu cum să explic, dar e altceva. Nu trebuie să rîdem de ea.

Și începu să povestească, fără o ordine anume, cum putea. În vocea ei era atîta convingere, încît tînărul o lăsa să vorbească fără să o întrerupă. Aprinsese o țigară și, ascultînd-o pe Carmela, își amintea de povestirile lui Nino, birtașul de pe via Borgognona. Și își mai amintea că înfîlнис recent numele

Lucreziei Sanziani în niște memorii despre începutul secolului. Cea pe care o numise pînă atunci în sinea lui „bătrîna țicnită“, cînd trecea pe lîngă ea în hotel, fără să-i acorde vreodată atenție, se impunea brusc curiozității sale și căpăta, cu fastul de altădată, decadența prezentă și rătăcirea mnezică, un fel de măreție tragică. „Trăiesc de șase luni la cîțiva pași de această femeie, își zicea cu reproș, și nu m-am gîndit nici măcar să-i adresez un cuvînt. Și a fost nevoie să-mi deschidă ochii puștoaica asta.“

Simți stîrnindu-se în el un amestec ciudat de tandrețe și de antropofagie, ca la oamenii care se îndeletnicesc cu scrisul și pentru care observarea semenilor lor constituie materia primă a imaginației.

– Mă voi ocupa de asta, îți promit, zise el în cele din urmă, arătînd spre acțiuni. Voi întreba la banca mea. Poate că nu mai au nici o valoare, poate valorează mult. Îți voi spune.

– Oh, mulțumesc, mulțumesc, *dottore!* zise Carmela.

Și făcu o mișcare, provenită dintr-un vechi obicei de supunere, ca să-i ia mîna și să o ducă la buze. Dar se opri la timp.

După ce ieși din cameră, rămase un moment năucită, fără să știe dacă trebuia să fie fericită sau dezamăgită. „Dacă poate să facă rost de ceva bani pentru contesă înseamnă că, oricum, am făcut bine“, își zicea ea.

2

La cîteva seri după aceea, intrînd în camera Lucreziei Sanziani, Carmela avu surpriza să-l găsească acolo pe Garani, instalat confortabil într-un fotoliu, picior peste picior și cu fumul pe buze. Îi făcu semn cu mîna Carmelei să nu se miște.

În picioare, în neglijoul ei de dantelă neagră, Sanziani vorbea.

– Îmi place, zicea ea, cînd intru în atelierul tău, parfumul ăsta de pădure, parfumul ăsta de ferigă pe care îl aduce aici lutul; îmi place să te văd cu aceste mîini de argilă, aceste mîini de mîl, asemenea Dumnezeului din Biblie, modelînd pămîntul și speciile.... Un bun prieten al meu, Edouard Wilner, spune că sculptorii și pictorii au mai mult noroc decît scriitorii, fiindcă pot lucra în fața celorlalți.

Începu să se plimbe în jurul camerei, cu ochii ridicați spre pereți.

– Îmi place să văd toate aceste busturi pe care le-ai făcut, această extraordinară comedie de vicii și de virtuți instalată pe planșele tale... Notarul tău, notarul tău din Verona, îmi place la nebunie... și apoi cardinalul Palfi, admirabil... măreția și perfidia împletite, noblețea singelui și josnicia sufletului... și apoi bustul Lydiei care este o capodoperă.

Îndreptă brusc privirea spre Garani.

– Știi cu cine semeni, Tiberio? zise ea. Mi-am dat seama chiar în acest moment, pentru că vorbeam de scriitori. Semeni cu Maupassant... Nu, nu l-am văzut niciodată, firește. Deși aș fi putut foarte bine... Prima dată cînd m-am dus la Paris, mai era încă în viață. Dar semeni cu portretele lui. Același gît gros, același păr negru și aspru...

Garani se întoarse instinctiv spre oglindă; apoi auzi:

– Ba chiar aceeași mustață groasă și mai ales această impresie de forță musculară pe care o dai și pe care probabil că o dădea și el.

Trecîndu-și degetul, inconștient, peste buze, Garani își zise: „Ființa pe care o are în față nu este nimic altceva decît un manechin, un suport căruia îi conferă chipul dorit“.

Ea continua să se plimbe în jurul camerei, cu capul ridicat spre locul unde amintirea ei situa mulajele. Un scaun îi opri pașii, și începu să-i mîngîie speteaza de abanos, încetișor, cu tandrețe.

— Întotdeauna mi-e teamă să nu fiu luată drept o nebună în muzee. De altfel, mă duc acolo singură și la ora cînd nu mai e nimeni... pentru că nu mă pot abține să nu mîngîi statuile, zise pe un ton confidențial. Dacă acest tors de tînăr ar fi fost descoperit printre ruinele de la Pompei sau de la Agrigento, ar fi fost reprodus de toate istoriile artelor. E perfect ca unul antic. Ai geniu, Tiberio.

Garani se întrebă ce sculptor, avînd momentul lui de glorie pe la 1900, putea să aibă prenumele Tiberio. Alt invalid al gloriei...

— ... Și nu e nevoie, ca să spun asta, să aștept să fi murit, zise ea ridicînd glasul. Geniul este unul dintre rarele lucruri pe care știu să le remarc cu certitudine. Nu e nevoie să facem pe modeștii unul față de celălalt... Cei mai mari artiști ai timpului meu m-au pictat sau sculptat. Toți cei care m-au văzut mi-au cerut imediat să pozez pentru ei. Uite, ți-am adus ca să vezi...

Deschise o mapă de călătorie, a cărei piele era toată zgîriată, scoase un pachet de fotografii și le întinse pe masă. Garani se apropie.

Toate acele poze, cu marginile ușor despicate și scorjite de timp, reproduceau portretele ei, făcute de-a lungul vieții sale. În sepie decolorată, culoarea frunzelor moarte, era ea, Lucrezia Sanziani, apărînd de patruzeci de ori în chip diferit, dar totdeauna de o frumusețe surprinzătoare, de la fetița cu părul lung și auriu, pictată din profil, pe un fond de bitum, de Henner, în secolul trecut. Ea era această amazoană cu ogari,

în maniera lui Carolus Duran, ea era acest chip cu pălărie de pene, ea era această mască de Rodin, cu maxilare lungi ieșind pe trei sferturi din piatră, ea era această femeie cu umeri splendizi și o mulțime de diamante la gât, plasată de Albert Besnard într-o grădină de iarnă, ea era această împărăteasă a Cambodgiei, pe care o întruchipase la un bal mascat, ea era în acest desen de femeie dormind făcut în sanguina, în acest Pissaro schițat și smălțuit cu flori, ea era această suverană a lagunei în spatele căreia se vedea Canal Grande.

Era acolo, claie peste grămadă, o jumătate de secol de artiști mondeni și de talente autentice care zugrăviseră pe pânzele lor sprîncenele trufașe și pupilele ei baudelairiene, imortalizaseră nepăsarea sau afectarea gesturilor, modelaseră pomeții ridicați și sînii semeți, fixaseră în culori variațiile luminii și timpului pe pielea ei.

În fața fiecărei fotografii pe care o trăgea spre ea, Sanziani rămînea un moment într-o contemplare profundă, apoi se întorcea spre oglinda dulapului, străduindu-se să dea feței expresia portretului. Garani nu pierdea nici unul dintre gesturile ei.

– Pot să spun că timp de zece ani, zise Sanziani, nu a existat nici măcar un singur Salon unde să nu fie expus un nou portret de-al meu. Cel făcut de Brochot, care de altfel nu era foarte bun, dar care mă înfățișa în întregime goală, culcată pe blănuri, a stîrnit scandal. Ligile care apără morala au vrut să provoace eliminarea lui din expoziție. Nu pentru că era vorba de un nud; mai erau alte cincizeci expuse acolo. Ci pentru că nu lăsasem să fie numit „Odaliscă culcată“ sau „Regina din Saba“ și cerusem ca tabloul să fie trecut în catalog: „Portretul contesei S.“, ca toată lumea să poată să mă recunoască. Îndrăznisem să înlătur anonimatul nudității!

Portretul meu părea că le spune femeilor: „Egalați-mă dacă puteți“. Iar bărbaților: „Iubiți-mă dacă vreau eu... Când cinez la masa voastră, când trec cu mașina și când lornietele se ridică spre mine la teatru, în fața voastră sînt aceleași șolduri, același pîntece“. Rezultatul a fost că milioane de oameni au venit să mă vadă; unii s-au bătut cu bastoanele în fața tabloului. Alții, crezînd că mă vor pune într-o situație jenantă, mă întrebau: „Chiar ai pozat dezbrăcată?“ Iar eu le răspundeam, ca Paulina Borghèse, despre statuia făcută de Canova: „Bineînțeles. Era focul aprins!...“

În ultimele minute vorbise simplu, ca o femeie care își rememorează amintirile.

– Ochii artiștilor au fost întotdeauna oglinzile mele, zise ea încetîșor. Și-apoi, iată: imaginea mea a rămas în adîncul oglinzilor.

Făcu un gest spre fotografii, parcă mai puțin ca să le adune între degete, cît să le apuce și să le cuprindă pe toate într-o singură privire. Apoi le lăsă să cadă, învinsă de risipirea lor și, precum Narcis, neputincioasă să rețină fuga propriei imagini în șuvoiul timpului.

În momentul acela o zări pe Carmela și exclamă:

– Tiberio! Cine este micuța asta? De ce ai chemat acest model? Mi-ai promis că atîta timp cît vei lucra pentru mormîntul meu nu vei mai face nimic altceva. Asta a fost înțelegerea noastră. Sau n-o face. Dar nu pot suporta... Vreau să fie o capodoperă; știu că așa va fi. Voi înapoia banii pentru toate comenzile dacă e nevoie. Și, mai întîi, un artist adevărat nu lucrează la comandă... Haide, pleacă, micuțo, pleacă. Nu avem nevoie de tine.

În același timp, o împingea destul de tare pe Carmela. Fata, stupefiată, căuta privirea lui Garani. Dar tînărul îi făcu

semn discret să-i dea ascultare. Ochii Carmelei se umplură de lacrimi.

– Și să nu te mai întorci; e inutil! strigă Sanziani în timp ce Carmela ieșea din cameră.

3

Sanziani închise violent ușa și se sprijini cu spatele de ea.

– Înțelege-mă, Tiberio, viața mi-a acordat un scurt răgaz. După ce vei termina statuia aceea, nimeni nu se va mai atinge de trăsăturile mele. Tu vei fi ultimul, înțelege, ultimul. Pe tine te-am ales pentru asta, pentru că ești cel mai mare. Și probabil că foarte curînd nu voi mai face dragoste. Nu vreau să las în brațele nici unui bărbat amintirea decăderii corpului meu.

„Să plec și eu, se întrebă Garani, sau împing lucrurile mai departe?“ Și imediat se auzi pronunțînd:

– Cîți ani ai?

Vocea și acea tutuire insolită căpătară în auzul său o rezonanță falsă și deformată. „E periculos să te joci cu nebunii“, își zise el.

– Am treizeci și șase de ani, răspunse Sanziani.

Și se așeză în fața oglinzii de la dulap.

– Dar asta înseamnă tinerețe! exclamă Garani pe același ton pe care nu reușea să-l controleze. Și mai frumoasă ca tine nici că s-ar putea.

– Așa se spune, toată lumea spune asta, și eu am spus-o altor femei pe vremuri, răspunse Sanziani, adresîndu-se oglinzii. Dar eu știu. Știu că tinerețea s-a terminat. Viața nu mai este cea baie din care ieșeam intactă de fiecare dată

cînd mă trezeam dimineța. Viața a început să-mi îngreuneze mușchii. Genunchii mei sînt genunchi de treizeci și șase de ani. Și apoi, au apărut acele dureri scurte, acele junghiuri fără gravitate, dar care se repetă mereu în aceleași puncte, mereu în același fel, ca și cum moartea, cu marea ei prevedere, și-ar pregăti locurile cu mult timp înainte.

Se întoarce.

– Zilele, Tiberio, încep să treacă cu o viteză tragică. Se scurg mai repede, sînt mult mai scurte decît zilele de altădată. Ai zice că încep să se rostogolească unele peste altele ca pornite din capătul de sus al unei pante. Cred că toată lumea simte asta la un moment dat. Acum este rîndul meu. E îngrozitor să-ți spui: „Acum e rîndul meu“. Simt că nu voi mai obține niciodată mai mult decît am avut, și nici măcar atît. De acum înainte, zilele vor veni fără zori trandafirii. Oricît de bogat, de dens, de minunat ar fi fost trecutul nostru, o dată trăit este de o inconsistență cumplită.

„Tortura asta durează deci de mai bine de treizeci de ani, de mai bine de treizeci de ani macină această moară, își zise Garani. Aproape jumătate din viața ei. E de înțeles că judecata nu a mai rezistat.“

– Se pare, zise el, că zilele redevin lungi...

Era să zică: „pentru bătrîni“.

– ... pe urmă, cînd devii bătrîn, pronunță el.

Urmă un moment de tăcere, de ezitare.

– Nu știu, răspunse ea. Nu reușesc să-mi imaginez... Să ți se pară lucrurile mai plăcute fiindcă îți sînt oferite cu zgîrcenie, să descoperi acele faimoase plăceri noi atribuite fiecărei perioade a vieții... baliverne! Mai ales pentru o femeie. Pe cine să faci să creadă că florile sînt mai frumoase în momentul ofilirii sau că balul este mai strălucitor cînd

lumînările se sting? Există diferite grade de demnitate în modul de a ieși din scenă, asta e tot. A muri e o nenorocire fără consolare pentru mine.

Se apropie de el și se aplecă. Stătea cu spatele la fereastră și, afară, lumina serii scădea tot mai mult. Garani se simți cuprins de angoasă.

– Nu pot să admit, continuă ea, această agonie perfidă care începe la treizeci, la douăzeci, la șaisprezece ani, care începe chiar în momentul în care te gîndești prima dată la ea.

Cu mîna ei lungă și slabă, Sanziani prinse bărbia tînărului și îi ridică fața.

– Și nici tu, nici tu n-o poți admite! exclamă ea. Se vede pe fața ta și ți se citește în ochi că nu accepți, că lupți împotriva acestei nopți care pune stăpînire pe tine, chiar dacă știi că bătălia e pierdută.

– E o prostie să lupți, murmură Garani, străduindu-se să scape de mîna ei.

– Dar nu tu ai vrut lupta, nu tu ai început. Ai fost forțat, în ziua în care ai descoperit o pasăre moartă în grădină, cînd nu ai mai regăsit pe buze sărutarea din ajun, cînd ai descoperit că mama ta se urîțea.

– De unde știi?

Strigase, ridicîndu-se brusc în picioare, ca și cum nu și-ar fi dat seama că vorbește. „De unde știe? Cui se adresează în acest moment? Cum a ghicit că și eu am deja aceeași obsesie și că totul a început cînd am văzut că mama nu mai era frumoasă? Sau așa se întîmplă tuturor?...“

Nu mai era martorul profesionist, spectatorul fără riscuri, la adăpost în spatele ironiei sale. Nu mai era la circ sau, dacă încă mai era, trecuse în arenă, ca acei gură-cască ce vor să facă pe deșteptii pe la bîlciuri și ajung cu nasul în țărîină.

„Am vrut să mă joc, așa-mi trebuie!“

Pericolul nu era, cum se temuse, că ea se va deda la acte extravagante. Pericolul era că îi dezvăluisese că se zbăteau în aceeași cușcă și că întrebările care îi obsedau judecata erau aceleași care îi alimentau ei delirul.

„Și eu, după fiecare lucru pe care îl fac, după fiecare problemă, după fiecare iubire, după fiecare osteneală, mă lovesc de gândul morții. Carmela are dreptate; nu trebuie să râzi de această femeie bătrână. Ea a ajuns mai departe decât noi.“

Acum scenaristul era cel ce se plimba prin cameră. Se întunecase, dar nu se gândea să aprindă lumina.

„Toți sîntem la fel, toți sîntem închiși în orgoliul de a trăi ca într-un castel asediat. Și ni se oferă doar două ieșiri: acceptarea fără revoltă a unei fatalități imposibil de înțeles sau mutarea fericirii într-o lume de dincolo, a cărei existență încă nu a fost dovedită. Renunțarea socratică sau speranța creștină. Alegerea între două lașități!... Dacă refuzi să capitulezi, sfîrșești izolat de restul universului, sfîrșești nebun...“

– Crezi în Dumnezeu? întrebă el deodată.

Spera, dorea, ar fi fost ușurat să-i răspundă „da“ și credința să se afle de aceeași parte cu demența.

– Cum aş putea să cred dacă mă omoară! replică ea. Ce Dumnezeu este acesta care, zice-se, mă creează după imaginea sa și păstrează pentru el eternitatea? Dacă există, nu sîntem prieteni.

Garani se apropie de fereastră.

„De altfel, toate astea nu au nici o valoare, își zise el, pentru că vorbește astăzi așa cum vorbea la treizeci și șase de ani sau cum vrea să creadă că vorbea atunci. Demența ei nu e

nici măcar actuală. Și apoi, nu unei femei – nebună sau nu – trebuie să-i ceri o definiție a lui Dumnezeu.“

Brusc, ridică ochii spre cerul care se întuneca vertiginos.

– Vine furtuna, zise el.

– Crezi?

Auzi mișcare în spatele lui. Se întoarse. Era goală. Lăsase să-i cadă neglijelul la picioare. Stătea dreaptă, cu o mînă la ceafă. Corpul ei înalt, slab și alb, în noaptea care se lăsa, părea luminat din interior ca o lampă de alabastru. Garani fu cuprins iar de panică.

„Trebuie neapărat să fie închisă undeva“, își zise. Se trase înapoi în spatele mesei, măsură cu privirea distanța pînă la ușă și se gîndi la oroarea a ceea ce îl amenința, ca și la ridicolul scandalului. Dar ea îl surprinse din nou.

– Haide, zise ea, haide să ducem împreună această monstruoasă și derizorie bătălie, ca să durăm cît durează marmura și memoria oamenilor... Nu eu am spus asta, ci Edouard, adăugă.

Se îndreptă calmă spre pat și se lungi, cu un genunchi ridicat, cu capul răsturnat pe umăr, cu o parte de cearșaf adusă peste pîntece, și oglinda de argint aurit la capătul brațului care atîrna. Își păstrase noblețea în osatură și semăna într-adevăr cu o statuie, dar măcinată, corodată de două mii de ani de stat într-un pămînt umed.

„Gata, acum ar trebui să plec, își zicea Garani, puțin mai ușurat. Pozează pentru un sculptor. Va sta liniștită. Să ne ferim de ispita cea mai rea.“

Dar reîncepu să vorbească:

– Nu mai trăiesc decît pentru această statuie, zise ea. Mă las pur și simplu închisă în ea. E mai mult decît artă; e magie. Chiar și cu ochii închiși, chiar și cînd nu te pot zări,

simt pe piele locul unde lucrează mîinile tale, simt contactul degetelor pe ccafă, pe șale, îți simt cuțitul alunecînd pe nervi... ca și cum aș avea două corpuri, unul de carne și altul de argilă.

Păstrînd aceeași poză, Sanziani ținu un discurs lung, exaltat și confuz, căruia Garani îi fu greu să-i urmărească legăturile. Era vorba de o dezbatere despre Carrara și Pentelic apropo de blocul în care va fi sculptată statuia, apoi despre banii necesari pentru cumpărarea pietrei, apoi despre bărbații de la care își va procura banii. Urma să-l copleșească pe artist cu bani și cadouri somptuoase, a căror proveniență nu avea de ce să-l jignească; ei doi erau mai presus de orice.

Îmbătată că stătea lungită ca și cum ar fi fost deja pe un soclu, singura femeie vie în atelierul acela populat de statui, ea domina istoria și universul. Angoasele fuseseră alungate departe. Se simțea divină. Prezența celui muritor care lucra ca să-i eternizeze forma o făcea să fie cuprinsă de exaltare. Se strecura în legende de marmură, confunda muzeele cu Olimpul. Îl cită încă o dată pe Edouard Wilner, dar într-un fel greu de înțeles.

„Trebuie că otrăvise sufletul celorlalți amanți cu acest Wilner care avea o formulă pentru toate“, își zise Garani.

Delira în plină mitologie, consacrîndu-și un cult al cărei idol și totodată mare preot era ea.

Deodată strigă:

– Furtuna!... Nu închide, nu aprinde lumina, vino... vino cu fulgerul, vino cu tunetul... cum sînt, unde sînt...

Cu brațele întinse, vorbea despre ispită și despre sînge, despre semnele cerului și vîrfurile celor trei chiparoși care se înclinau în fața uraganului precum capetele unor vulturi imperiali.

Furtuna anunțată de Garani cu câteva minute mai înainte izbucnise numai pentru ea, în amintirea ei.

Se răsturnă pe spate și de pe buzele ei se auzi o lungă tînguire, în care se putea distinge cuvîntul: „Iubesc... iubesc... iubesc...”

Garani observă că nu zicea „te iubesc“, ci „iubesc“, și recunoscă fără greutate scena, păstrată timp de un sfert de secol în tainița unei memorii. Își imagina una dintre acele furtuni dezlănțuite, care se abăteau uneori asupra Romei, întunecau cerul în câteva minute și făceau să se audă bubuit de tunuri deasupra cupolelor, în timp ce canalele de scurgere se umpleau, în aer se sfîșiau imense eșarfe de apă și cele șapte coline se profilau brusc pe un fond de un purpuriu violaceu. În furia dezlănțuită a furtunilor romane, unice în felul lor, ai fi crezut, văzînd culorile norilor, că trăsnetele cad peste arhiepiscopi...

Își imagina atelierul sculptorului într-o grădină de pe via Margutta, cu lumina orbitoare a fulgerelor care se revărsa prin geamuri peste mulțimea nemișcată de statui, peste amanții îmbrățișați, peste marea eboșă de lut, verde precum cadavrele, culcată alături de ele.

Pe patul ei de bătrîină, Sanziani, formă palidă în penumbra camerei, murmurînd vorbe fără șir, își apucase părul de la ceafă și, cu cealaltă mîină, ridica deasupra ei nelipsita oglindă de argint aurit.

Prin urmare, nu-i fusese de-ajuns, pe vremuri, că făcuse dragoste aproape umăr la umăr cu propria statuie și se folosise de trăsnete ca să-și ritmeze dorința; simțise nevoia și să-și privească la lumina fulgerelor fața pe care o avea în clipa aceea.

Garani o auzi murmurînd:

– Spune-mi că ești Michelangelo... vreau, vreau...
Strigă-mi că ești Michelangelo...

Deodată scoase un urlat de furie, se ridică indignată, imploră, apoi aruncă o insultă și, în sfârșit, izbucni într-un râs răutăcios.

– Ce proastă pot să fiu! zise ea. Te-ai simțit ofensat? Pentru asta?... E clar, prea prost pentru mine... De altfel, Edouard a spus totdeauna că sculptorii sînt idioți.

Se ridică, își luă din întuneric veșmîntul de dantelă și se acoperi.

– Într-adevăr, timp pierdut, și pentru tine și pentru mine, mai zise.

Aprinse veioza și nu se arătă deloc surprinsă să-l vadă pe Garani în fotoliu. Luă o țigară din pachetul pus de el pe masă. Văzînd că tace, el murmură:

– Tiberio Borelli.

Ea nu reacționează.

Garani repetă:

– Tiberio Borelli.

– Oh, te rog, Ricardo, fără gelozii ridicole! Toți zic asta? Imediat ce un artist îmi face portretul, se spune că mă culc cu el. N-am fost amanta lui Tiberio, o afirm cu tărie. Am o mare prietenie pentru el, atîta tot. De altfel, statuia pe care mi-a început-o nu-i prea bună. Nu cred că o va finisa.

Ieșind din cameră, Garani o găsi pe Carmela plîngînd în liniște pe culoar.

– Ce ai? întrebă el.

– Niciodată nu mi-a făcut asta. Niciodată nu m-a alungat, zise fata.

– Dar știi bine că nu ție ți-a făcut asta; știi bine că ia oamenii drept alții!

– Da, dar nu m-a mai alungat niciodată. Și pe dumneata te-a ținut acolo...

Se simțea trădată, furată și credea sincer că adusese ea însăși nenorocirea asupra capului ei, punînd în contact singurele două ființe pe care le iubea. Nu îndrăznea să repete tot ce-i trecuse prin cap de o oră.

– Te necăjești pentru niște prostii, îi zise el, fără să bănuiască motivele durerii sale.

Se întrebă dacă nu cumva conștiința îi dicta să anunțe conducerea hotelului ca Sanziani să fie transportată într-o clinică sau la un azil. „Într-o zi se va întîmpla ceva grav.“

Bubui primul tunet al furtunii care se apropia.

Garani se întreba deja ce putea să se întîmple în camera cincizeci și șapte.

4

Adoua zi, la nouă dimineța, oră la care Carmela venea de obicei să tragă perdelele, Sanziani, îmbrăcată, cu pălăria pe cap și sprijinită în umbrelă, aștepta cu răbdare în mijlocul camerei. Deschisese ea însăși fereastra.

– Aș vrea să merg la arhiepiscop, zise ea cînd intră fata.

– Bine, *signora*, răspunse scurt Carmela. Și ieși.

Garani îi spusese seara trecută: „Cînd apare ceva interesant, anunță-mă“. Se gîndi o clipă să intre în camera lui, deși era foarte devreme, după care se răzgîndi.

Nu uitase incidentul din ajun. „O să-l chem și pe urmă mă vor da iar afară. Se poartă așa cu mine pentru că sînt o servitoare, o sărăntoacă și pentru că mă disprețuiesc. Contesa

nu e o sărăntoacă. N-are bani, nu-i totuna. Iar cînd oamenii aștia nu au bani, ori li se dă cu împrumut, ori își pierd mințile... Îi pare bine totuși să mă vadă cînd nu are pe nimeni care s-o asculte... *Dottore* Garani nu-i va acorda niciodată atenție.“

Inventa tot timpul motive ca să-și justifice dubla gelozie. Cu siguranță că un arhiepiscop ar fi „ceva interesant“. Ei bine, îl va lipsi pe Garani de arhiepiscop! Hotărî, în același timp, să nu o mai asculte pe Sanziani și să-i răspundă că avea treabă.

Intră în cameră și așeză pe masă tava cu micul dejun.

– Monsenior... zise Sanziani.

Făcu o reverență în fața Carmelei și îi luă mîna ca să o ducă la buze.

Carmela simți un fior străbătîndu-i ceafa.

– Sînt contesa Sanziani... Sînt o foarte mare păcătoasă... zise Lucrezia așezîndu-se. Monsenior, credeți în miracole? Da, sînteți obligat să credeți... profesional, înțeleg foarte bine asta...

Avea o voce gravă și tremurătoare, iar privirea era mult mai rătăcită ca de obicei.

– Fiți liniștit, Monsenior, nu am avut nici o viziune. Dar s-a petrecut pentru mine, mai adineauri, în catedrala voastră, ceva ce mă tulbură încă. În timp ce contemplam pe pardoseală, sibila delfică, mi-am auzit propria voce, fără să fi deschis gura, propria mea voce pronunțînd deasupra capului meu: „Voi muri în această săptămîină“. Aș fi putut să fiu tare mîndră dacă aș fi auzit: „Vei muri“. Dar era vocea mea și mi se adresa. Credeți că este un avertisment?... Evident, nimeni nu se poate pronunța. Vin să vă cer ajutor. Cred că trebuie să mă gîndesc la pacea sufletului meu și la odihna trupului... Și pentru că în această biserică am primit avertismentul, tot aici

aș vrea să-mi am mormîntul... Ați putea, Monseniore, să-mi ascultați mărturisirea?

Inima Carmelei începu să bată foarte repede. Nu îndrăznea să se miște și nici să vorbească. „Ce să fac?” se întreba ea.

În momentul acela se auzi soneria de la etaj și Carmela fu nevoită să iasă.

– Vă rog, Monseniore, zise Sanziani.

În timp ce alerga să ducă la călcat taiorul negru al starletei, mototolit în urma unei escapade nocturne, Carmela, uitînd ce hotărîse, se gîndea doar cum să se întoarcă mai repede în camera Lucreziei Sanziani. Dar simțea în același timp un fel de spaimă, căci de data asta avea sentimentul că era la un pas de sacrilegiu. Cu siguranță că va fi pedepsită pentru că se prefăcuse că era un „monseniore” și pentru că o lăsase pe contesă să-i sărute inelul. Nu te joci cu astfel de lucruri fiindcă aduc ghinion... Își amintea de acel cardinal al curiei pe care îl văzuse în copilărie, precedat de torțe și urmat de lachei în pantaloni scurți care îi țineau trena, intrînd într-un palat din Trastevere. Întreaga săptămînă, făcînd rost de un sfeșnic cu toartă și o perdea veche, se jucaseră de-a cardinalul. Carmela primise o palmă de la mama ei. La urma urmelor, altă nenorocire nu se întîmplase. Dar spovedania nu mai era același lucru. Nu trebuia să cheme un preot adevărat? Totul era confuz în capul ei.

„Mi-a spus o dată că are mormîntul într-o catedrală. Trebuie să aflu dacă e adevărat. Și apoi, în ziua în care va muri, aș putea să anunț tuturor: «Contesa are locul ei de veci într-o biserică». Voi merge în urma sicriului. Va avea loc o mare ceremonie, cu multe lumînări... voi vinde sariul pentru

asta dacă e nevoie... Ce-o fi aia sibila delfică? *Dottore* Garani ar ști cu siguranță să-mi spună...“

Fu sunată din nou. Începu să-și blesteme meseria, să o urască pe starletă, pe americană, pe toți clienții. Măcar dacă acțiunile ar putea fi vândute! O mină în Congo... visa milioane. Contesa era din nou bogată, era instalată într-o casă frumoasă și o lua pe Carmela în serviciul ei: cameristă și domnișoară de companie. Dar se interesase Garani de acțiuni? Făcuse ceea ce promisese? Nu înțelegea că era urgent?

Nu mai rezistă, intră la el și îl întreabă:

– E la un arhiepiscop. Se spovedește. Ar trebui să vă duceți acolo, *dottore*. Eu nu pot să înțeleg tot ce spune... Mi-ați spus să vă anunț...

El lucra la mașina de scris.

– Da, bine. Mă duc imediat, răspunse prost dispus.

„Ce prostie am făcut! Își zise el după ce ieși. Ce demon mi-a slobozit limba? Fata asta o să vină acum tot timpul...”

Dar nu mai putu să-și continue lucrul. Nu se mai putea concentra. Otrava curiozității îi distrăgea atenția. Se enervă la gândul puterii pe care puteau să o aibă asupra lui halucinațiile unci femeii bătrâne. „Singura cale de a scăpa este să mă duc acolo. Să se spovedească; în fond, e un adevărat noroc. O să-mi povestească totul. Pe urmă voi fi liniștit.”

Era în papuci și încă nu se bărbierise. Îmbracă un halat de casă din mătase de culoare închisă, cu mânecile scămoșate de uzură. „Va fi suficient ca să mă ia drept prelat. Și voi păși ca un arhiepiscop.”

Încerca să se ia singur peste picior. Intră în camera cincizeci și șapte, zicându-și: „Vizită matinală la o bătrână curtezană”.

– Ei bine, da, am pierdut trenul! exclamă Sanziani zărindu-l. Numai asta contează pentru tine! Îți spun că poate voi muri de la o săptămână la alta, iar tu te gîndești numai la trenul tău! N-aveai decît să pleci singur dacă țineai chiar atît de mult! Tu, care realizezi opere ce invită tineretul la o existență periculoasă, dacă se uită cineva la tine ar crede că tu scrii „mersul trenurilor“.

Garani nu-și putu reține o mișcare de regret și de ciudă. Pierduse spovedania contesei! Se simțea un idiot. „Oare nu-și bate joc de noi? Vede că ne-a stîrnit interesul și știe că ăsta este singurul mijloc de a mai reține încă atenția celorlalți. Se dezvăluie fragment cu fragment, jucîndu-ne o serie de comedioare...“

Dar era deja prins în angrenaj; ea conducea jocul, nu el.

– Și, să-ți spun drept, doream să pierdem trenul, continuă ea. Ca să mai stau încă o noapte cu tine. E chiar atît de rău? Pentru asta merit să fiu tratată astfel? Ce nedrept ești! Așa, fă mutra asta încruntată, lasă pleoapele în jos. Sigur că da, înfurie-te, strică această ultimă zi! Pentru că e ultima... pentru că, vie sau moartă, de data asta n-am să te mai revăd, știu. Și apoi, din cauza ta m-am întors în biserica aceea... pentru că nu te-am admirat niciodată atît de mult, așa cred, ca în ziua în care, acum opt ani, mi-ai explicat toate figurile de pe pardoseală... Hermes Trismegistul, Moise... Iar în ziua aceea mi s-a părut că înțeleg, în sfîrșit, mișcarea universului... și chipul tău s-a contopit pentru mine cu chipul lui Dumnezeu... Ah, iată, în sfîrșit... murmură Lucrezia zîmbind. Trebuie să fii comparat cu Dumnezeu ca să-ți descrețești fruntea. Este destul să o știi...

Întinse puțin brațele în fața ei și se uită la scenarist ca și cum ar fi fost amantul împlînzit de tîmîierile ei abile.

Garani avu nevoie de zece minute, punînd întrebări de tatonare, ca să înțeleagă despre ce era vorba.

Din ajun, întinerise cu un anotimp. Se afla la Siena de opt zile, cu Edouard Wilner. Trăise un timp de încercări și de tristețe. Ca după fiecare perioadă nefericită, la Wilner voise să se întoarcă, la el, pe care îl considera marea ei dragoste ratată, bărbatul despre care spunea, cel puțin în fața lui, că fusese singurul ei stăpîn, și cu el – neputînd să formeze un cuplu în timpul existenței – intenționa să facă cuplu în istorie.

Și, ca de fiecare dată cînd se reîntîlneau, străbătuseră drumul fatal și divergent trasat de exigențele firilor lor.

Numai că de data asta totul fusese parcurs mai repede, încîntarea reciprocă se risipise mai rapid, ascensiunile fuseseră mai ușoare, îmbătăririle mai puțin ametoare, chiar și violențele fuseseră mai puțin violente, geloziile, mai puțin intense și plictiseala mai promptă.

Repetaseră într-o săptămîină etapele unei iubiri ce durase mai mult de doi ani, așa cum, într-o carte deseori citită, ar fi răsfoit doar începutul capitolelor. De la întîlnire la despărțire, fiecare etapă, nu le luase mai mult de cîteva ore.

Îi reproșa lui Wilner acele cuvinte de un calm feroce: „Indulgența în dragoste este doar o formă amabilă de indiferență“.

Ea era, mai mult ca sigur, la apogeul frumuseții ei, așa cum el era la apogeul talentului său. Dar perspectivele lui erau mult mai îndelungate decît ale ei. El se bucura de acea odioasă prerogativă a bărbaților de a se menține mai mult timp. Totuși, remarcase la el – și i-o spusese – o anumită scleroză a sufletului; părea zidit în personajul impus de succes.

Lucrezia trebuia să-și spună că întîlnirea aceea nu va mai fi urmată de alta, că iremediabilul se produsese, că aceea

complicitate dintre dragoste și destin se destrămasese, ca ea să poată trăi în acest răstimp o emoție cât de cât nouă: noutatea sfârșitului.

Trezită devreme în acea ultimă dimineață, plecase pe străduțele din Siena, întortocheate și învăluite de lumina roz a răsăritului de soare. Voia să facă o ultimă vizită la catedrală, ca să pășească pe urmele de altădată și să-și suprapună forma de astăzi peste umbra unei tinere femei uimite care descoperea un aspect superior al pasiunii alături de un bărbat care îi dezvăluia unele aspecte superioare ale spiritului. Dorise să urce din nou treptele de marmură și să revadă, pe pavimentul acela extraordinar, figura centrală a lui Hermes, mai mare decât Moise, mai mare decât profeții, simbol al unei științe anterioare tuturor religiilor, a cărei imagine cu tiară fusese imprimată acolo, la intrarea templului, de către oamenii secolului cel mai inteligent al istoriei moderne. În biserica aceea cu pietre negre și albe, alternate regulat ca cele două principii, precum ziua și noaptea, ca ignoranța și lumina, voise să regăsească umbra îndrăgostiților fericiți care, cu opt ani în urmă, pășeau lipiți de la șold și pînă la umăr și pentru care iubirea era ceva infinit. Se oprise pe dala fiecărei sibile, piersica, delfica...

În fața acesteia auzise deodată, undeva deasupra ei, fraza pronunțată de propria ei voce: „Voi muri săptămîna asta“. Spaima o făcuse să se sprijine de un stîlp, încercînd zadarnic să înțeleagă. Apoi, foarte repede, simțise o detașare ciudată, o stare de acceptare puțin cam supranaturală și dorința de a-și avea mormîntul în locul acela.

Neglijînd, ca pe un lucru acum lipsit de importanță, ora plecării, se dusesese la palatul arhiepiscopului și ceruse să-l vadă imediat.

– Atunci am jucat totul pe o singură carte, zise Sanziani. I-am cerut să-mi asculte confesiunea. Am avut intuiția că era singurul mijloc de a obține ceea ce doream...

Se uită la Garani ca și cum ar fi întrerupt-o, apoi răspunse frazei pe care el nu o pronunțase:

– Oh, te rog, Eduardo, nu fi de o răutate prostească. Nu, nu pentru asta am pierdut trenul. Spovedania nu a durat atât de mult. Dar a fost totuși un moment surprinzător. Acest episcop este un om de lume, un mare senior. M-a rugat să stau jos, mai puțin la rugăciuni. Am avut impresia că nu acorda o importanță mai mare decât mine iertării păcatelor. Dar era ros de curiozitate și deloc insensibil la atracțiile feminine. Oh, Eduardo, e josnic! Chiar dacă ar fi fost de zece ori mai frumos, și te asigur că era frumos, asta nu s-ar fi putut întâmpla niciodată. Mai există încă lucruri pe care le respect, orice-ai crede tu. Ei bine, da, poate că e păcat; dar m-aș fi culcat cu toată lumea, după cum spui atât de curtenitor, mai puțin cu arhiepiscopul. Regret că nu-ți pot furniza această documentație de primă mână. Dar imaginația ta o va suplini foarte bine. Vei descrie valurile de mătase violetă, între portrete de cardinali cu mitră și steme... numai că nu a fost deloc vorba despre asta. Cred că ceea ce îl interesa erau oamenii celebri... Îți cunoștea lucrările... da, firește... Nu i-am ascuns că sînt aici cu tine. Dă-mi, te rog, o țigară... Cînd i-am spus că doream să am mormîntul în biserică, continuă Sanziani, suflînd fumul în fața ei, mi-a răspuns: „Doamnă, cine știe dacă nu sînteți mai aproape de Dumnezeu decât sînt eu însumi?” Pricepi tonul complimentului curtenitor. Apoi a adăugat: „Două feluri de personaje pot pretinde ceea ce doriți: prinții moștenitori și binefăcătorii. Prin naștere, nu faceți parte din prima categorie,

de care cred că ați fi fost cum nu se poate mai demnă...“ „Mai rămîne de știut, am replicat eu, dacă soarta m-a hărăzit să fac parte din a doua.“ A zîmbit. Ne înțelesesem. „Catedrala, a adăugat el, după cum probabil ați văzut, are nevoie de lucrări mari de restaurare care sînt în proiect, dar neîncepute, lucrări pe care mi-ar fi plăcut să le văd împlinite cît timp mă aflu în fruntea acestei diocese. Înfrumusețarea edificiului consacrat Domnului poate că se potrivește mai bine naturii dumitale decît exercițiul obișnuit al pomenii.“ În sfîrșit, din curtoazie în curtoazie, după ce a desfășurat în fața mea planul catedralei și mi-a indicat o capelă la stînga transeptului ca fiind potrivită, după părerea lui, să adăpostească un mormînt, ne-am înțeles. El se angaja să obțină asentimentul autorităților religioase, iar eu i-am promis patru sute de mii de lire... săptămîna asta, firește... Dar, desigur, nu le am! Și am deja o mulțime de datorii! Dar ce importanță mai are asta acum? Îi voi găsi, fii liniștit; nu știu cum, dar voi reuși. Nu-ți ascund că singurul om căruia mi-ar fi plăcut să-i datorez asta... Nu, nu-ți cer nimic, fii liniștit. Dacă nu vrei... dacă nu poți, să admitem... Numai că eu voi fi probabil moartă în următoarele opt zile. Iar tu nu înțelegi că dacă doresc ca mormîntul meu să fie în această biserică, vreau asta din cauza ta, pentru că nicăieri în altă parte nu m-aș putea simți mai aproape de tine în eternitate.

Se opri din nou, întreruptă de vocea memoriei.

– Nu, nu e falsă poezie! strigă ea. Îți interzic să insulti ce e mai frumos în mine; îți interzic să disprețuiești dragostea pe care o am pentru tine. Această dragoste este luxul și răscumpărarea mea... Oh, nu plătești un preț greu... Diferența dintre noi este că tu îți folosești imaginația în cărțile tale, iar eu în viața mea...

Întinse brațele.

– Haide, vino, Eduardo *caro*. Trenul l-am pierdut. Vom pleca mâine și nu ne vom mai vedea niciodată. Nu-mi strica acest rămas-bun pe care mi-l iau de la viață. Promite-mi că vei avea grijă de mormîntul meu. Cine ar putea să-l construiască? Poate Tiberio Borelli. Și voi cere să fiu înmormîntată cu scrisorile tale. Ba da, ba da, am dreptul! Nu cred că mi le-ai scris ca să fie publicate? Voi avea totuși ceva din tine care îmi va fi aparținut numai mie.

Lacrimi mari, sincere curgeau pe fața ei.

Văzînd-o plîngînd astfel, Mario Garani gîndi:

„Eșecul sau reușita unei vieți nu se judecă după ce-ai obținut, ci după ce ai dorit. În destinul acestei femei există destul ca să aducă fericirea a zece femei mai modeste. Pentru ea, totul va rămîne nesatisfăcut, inaccesibil, neterminat, ca dragostea ei, ca mormîntul și ca statuia. Este o adevărată nenorocire să te naști cu lipsa de măsură în suflet, o mare nenorocire fără de care nu ar exista mari destine.“

5

Trei zile mai tîrziu, pe la sfîrșitul dimineții, Garani intră foarte vesel în camera Lucreziei Sanziani. Carmela pășea în urma lui, cu fața luminată de bucurie.

– O veste bună, *cara contessa!* exclamă Garani. Vă aduc bani.

Scoase din buzunar un teanc de bancnote – aproape două sute de mii de lire – și i-l întinse. Îi zîmbea, observînd-o în același timp curios. „Ce va face? Cum se va comporta? se întreba. Va relua contactul cu realitatea prezentă?“ Conta pe această apariție, cu banii în mînă, ca pe un test revelator.

Sanziani se uită atentă la tînăr, surprinsă, și pe fața ei apăru o expresie nouă pentru el.

– De unde sînt? întrebă ea.

– De la acțiunile minelor din Congo. Au fost vîndute.

– Acțiunile miniere? Ah, da!... Societatea înființată de Van Maar... Sînt mulți bani.

Era patetic să vezi femeia aceea, ale cărei mîini risipiseră averi, întorcînd bancnotele una cîte una și zicînd: „Sînt mulți bani“.

„Doar dacă nu calculează în banii de altădată, își zise Garani. Dar altădată nu ar fi făcut acest gest de om sărac...“

– Voi putea să cumpăr tuberoze, murmură ea.

– Veți putea mai ales să achitați notele de plată la hotel, zise Garani, străduindu-se să-și păstreze tonul vesel.

– Ah, da!... Hotelul...

Se uită de jur-împrejur, la camera mică, la pereți, la mobile. Fața ei se crispă, se îngustă parcă, se deformă și deveni chipul umilinței temătoare. Și această deformare era atît de impresionantă, încît Carmela, inconștient, o reproduse pe propria ei față.

„În fond, o prefer nebună, exigentă și autoritară, își zise Garani. Și cu siguranță că și ea se preferă nebună.“

Urmă o tăcere lungă și penibilă.

– Ai venit deci de la Roma pentru asta, dragul meu Tosio, zise ea. Ești mai mult decît un notar; ești un prieten, un adevărat prieten. Știa el Charles Van Maar... Uite, José, ia ăștia și achită ce e mai urgent, adăugă ea, întinzînd banii Carmelei.

Dar tonul ei nu mai avea deloc siguranța obișnuită. Apoi fu imposibil să se mai obțină de la ea o singură vorbă. Le ceru doar să fie lăsată singură. Cînd Garani și Carmela ieșeau pe ușă, Lucrezia Sanziani începea să plîngă.

Nu voi să părăsească încăperea toată ziua, refuză să mănînce și chiar ceru, de la orele trei, să fie trase perdelele. Spunea, printre suspine, că nu se va arăta cu lacrimi în ochi celor a căror existență constituia pentru ea o insultă.

Apoi, pe la sfîrșitul după-amiezei, o sună pe Carmela. Voia să dicteze niște scrisori urgente. Carmela veni imediat să-l anunțe pe Garani.

– Ei bine, ia hîrtie și scrie-le, zise acesta.

– Nu știu dacă voi putea, *dottore*. Scriu bine, dar nu repede. Și nu cred că voi înțelege toate cuvintele.

– Te vei preface...

– Și dacă sînt niște scrisori adevărate?

Garani își răsuci o clipă sprîncenele. O avea acolo pe secretara lui, o femeie mică de statură, visătoare și durdulie, cu picioare scurte împetritate cu fire de păr negru care se zăreau prin ciorapii de mătase. Îi ceru să se ducă în camera Lucreziei Sanziani, prevenind-o pe scurt despre ceea ce va găsi acolo și recomandîndu-i să nu se mire de nimic.

– E o veche prietenă a mea, adăugă drept scuză.

Sanziani zăcea în pat, abătută, cu ochii acoperiți cu o batistă îmbibată cu apă rece. Acceptă fără împotrivire noua prezență. Îi spunea secretarei „Buna mea José“. În ziua aceea, orice femeie era pentru ea „buna José“.

– Mai întîi pentru lady Sarah Winford. Ești gata? zise ea cu o voce stinsă. Adresa este Hillmington Lodge, Sussex... Hillmington Lodge, repetă lent. Un castel, pietre, ceva care rezistă pentru a adăposti oamenii fragili...

Secretara se așeză lîngă pat cu un bloc de corespondență pe genunchi. Contesa începu să dicteze.

– „Doamnă, dacă durerea profundă a unei femei pe care ați urît-o poate să vă procure o oarecare plăcere și vă va

ajuta să suportați o veste cumplită, aflați că nu există pe lume ființă mai nefericită decît mine. Charles Van Maar a murit ieri-seară și nu vreau să aflați de la altcineva. M-ați detestat, știu, și aveai dreptul. Vă mărturisesc că nu v-am rămas datoare în această privință. N-aș putea să spun astăzi că regret acest lucru, ci, mult mai grav, nu-l înțeleg. Nu mai înțeleg această pornire sufletească care ne împinge, cînd iubim sau sîntem iubiți, la egoismul cel mai crud și la ferocitățile geloziei. Dacă Charles nu v-a mai revăzut niciodată, c din cauza mea. În ultimele sale ore lucide de viață, a vorbit de dumneata și mi-a spus: «Cred că e fericită». Doresc din toată inima să fi avut dreptate și tristețea dispariției sale, cauza durerii mele cumplite de astăzi, să fie atenuată de despărțirea îndelungată. Îmi cer scuze că dictez această scrisoare, dar încă nu sînt în stare să scriu și n-aș vrea să amîn pe mîine să-ți întind mîinile pe deasupra acestui mormînt deschis, unde va odihni bărbatul pe care, amîndouă, l-am iubit...“ Dă-mi să semnez, José, adăugă Sanziani, după un moment de tăcere, întinzînd degetele.

- Dar mai întîi trebuie să o copiez, *signora*, zise secretara.
- Ah, bine!

Secretara nu se mira de nimic. Scria mecanic, fără să-și pună întrebări despre ceea ce auzea, pentru că se gîndea doar la ea. Și apoi, era destul de obișnuită cu extravagantele oamenilor de film. Singurul lucru care îi reținu puțin atenția era aspectul, pe cuvertură, la capătul picioarelor slabe ale bătrînei doamne, al acelor pantofi lungi, bej, cu tocuri elicoidale. Se întreba de cîți ani nu se mai purtau astfel de tocuri.

- „Draga, scumpa mea Lydia...”
- Trebuie să scriu? întrebă secretara.

– Da, te rog... „Scrisoarea ta admirabilă a sosit prea târziu. Charlie era deja în comă. Totul s-a sfârșit ieri-seară. Se află în camera cu operele lui Bellini, atât de cumplit schimbat încît sînt nevoită să fac un efort ca să-mi amintesc trăsăturile fostului său chip. Nu a păstrat decît marile ccarcăne din jurul ochilor și același zîmbet în colțul gurii, expresia lui de dispreț față de această viață, care îi dăduse aproape totul și pe care, în fond, o iubea. Dar buzele sînt lipite de dinți, lipite de oase. De șase săptămîni trăiesc în fața unui cadavru care se subțiază lent în jurul scheletului și care, pînă ieri-seară, avea o privire. De șase săptămîni seamănă cu acele oseminte ale sfinților întinse pe altare, în bisericile noastre, cu o coroană așezată pe capul lor de mort. Adineauri m-am lovit de oamenii care aduceau sicriul și am făcut o criză de nervi, avînd totuși sentimentul oribil al eliberării. În sfîrșit, am dreptul să plîng, dreptul să strig. Știu că e ceva banal; dar moartea ne obligă să avem sentimente ca ale tuturor.“

Garani și Carmela tocmai intraseră, în vîrfurile picioarelor, fără ca ea să-și fi dat seama. La lumina veiozei, vedeau lacrimi mari rostogolindu-se sub batista umedă și alunecînd spre tîmple; și fură impresionati de faptul că ea însăși avea pe față acele stigmatе ale morții pe care le descria.

Garani se minuna de extraordinara hipertrofie a memoriei, căci într-adevăr Sanziani părea că recitea în capul ei, fără ezitare, scrisoarea de altădată.

Carmela își zicea: „Iar eu credeam că reîntinerind va fi fericită! Dar de ce se chinuie atât cu lucruri trecute de atîta vreme?“

Apoi spuse cu voce tare:

– Nu vreți să vă opriți, *signora*?

– Nu, mica mea José, nu, răspunse Sanziani, fără să-și ridice batista. Trebuie. Asta chiar mă ajută.

Și continuă:

– „Draga José, căreia îi dictez scrisoarea, a fost în tot acest timp un miracol de devotament și m-a ajutat să suport această crucificare. Căci de nimic nu am fost scutită. Nevasta și cele două fete au sosit aici în urmă cu patru zile, venind de la Nijmegen, trei persoane reci, strânse în corsetele lor ca niște bucăți de vită, cu mutre de circumstanță și vărsînd lacrimi de ochii lumii, hotărîte să-și ceară drepturile și să se folosească de moarte ca să ocupe locul pe care viața li-l refuzase. Când Charles a aflat că erau acolo, a înțeles că era pierdut. Aș fi vrut să le ucid. În ochii lui Charles citeam că îmi cerea iertare pentru ce urma să suport, o implorare mai sfinșietoare decît tot ce se întîmpla. Aceste trei femei m-au tratat ca pe o intrusă, iar una dintre fete nu s-a jenant să-mi spună: «Tot ce se află aici ne aparține». Mai înainte ca el să fi închis ochii au pus mîna, pentru început, pe cutiile din aur. Au adus cu ele sordidul. Ce noroc au acești oameni care, în fața morții, pot să simtă altceva decît oroarea de moarte în propria ființă! Ei triumfă, te trag cu forța pe terenul lor și profită de moment ca să te văduvească de tot. Evident, va fi reziliat contractul pentru Cà Leoni. De la începutul bolii lui Charles, eu am condus întreaga casă, suportînd toate cheltuielile, scoțînd din contul meu, nu din al său, lucru care mi se părea cît se poate de natural. Astfel încît aproape că am ajuns la fundul sacului. Tu mi-ai spus totdeauna, draga mea, să consider averea ta ca pe propria mea avere. Poate că voi fi nevoită să recurg la ea pînă cînd voi pune ordine în toate aceste treburi. Și, mai ales, mi-ar plăcea să mă pot refugia cîteva zile lîngă tine. Vei vedea sosind la Paris cel mai rău soi de văduvă, cea care nu are dreptul să poarte doliu. Te sărut, vechea și singura mea prietenă.“

Tăcu.

– Asta e tot? Întrebă secretara.

– Voi încerca să-i scriu eu însămi domnului Wilner, răspunse cu o voce slabă Sanziani, întinzînd mîna ca să ia hîrtia și creionul.

Scrise „Dragă Eduardo“, apoi, cu un gest ostenit, înapoie foile secretarei zicînd:

– Nu pot, totul tremură în fața ochilor mei. Buna mea José, am să-ți mai cer să... Nu voi putea dormi pînă cînd n-am să mă eliberez de tot ce am aici și care se învîrtește... „Eduardo mio... Nu te mira dacă această scrisoare nu este scrisă de mîna mea. Persoana care o scrie poate să-mi cunoască toate gîndurile, chiar și cele pe care nu ți le pot spune decît ție, dacă ești încă destul de aproape de mine ca să mă înțelegi. Sînt la capătul puterilor, sînt la pămînt cu nervii, sînt la pămînt cu toate. N-am cunoscut nimic mai îngrozitor în întreaga mea viață. Chiar și moartea copilului meu, pe vremuri, pentru care am vrut să mor, nu mi s-a părut atît de cumplită. Totul a fost brutal ca o ofensă, ca un accident. Și apoi, eram prea tînără ca să fi avut timp să reflectez asupra morții. Pe cînd de data asta... Timp de patruzeci și două de zile am avut-o înaintea mea, am trăit cu ea, față în față cu moartea desfigurantă. Era insuportabil. Insuportabil să vezi, oră de oră, cadavrul punînd stăpînire pe corp. Insuportabil să auzi un om, care nici măcar nu are cincizeci de ani, făcînd planuri și să-i menții iluzia vieții cînd știi că nu are ce planuri să-și mai facă. Insuportabil să nu izbucnești în plîns cînd îți vorbește de vară și tu știi că nu va mai fi niciodată vară pentru el, cînd îți promite o călătorie, o bijuterie și tu știi că peretele camerei este ultimul orizont și că foarte curînd nu-și va mai

semna numele. De mii de ori m-am întrebat dacă nu comiteam o crimă îngrozitoare, dacă nu ar fi trebuit să-i spun că era condamnat. Ai dreptul să-i ascunzi unui om moartea lui? Și totuși, pînă la sfîrșit, am ales calea minciunii și l-am lăsat să se enerveze de încetineala unui servitor și de ploaia care cădea, deși îmi venea tot timpul să-i strig: «Dar privește ploaia, pentru că n-ai s-o mai vezi; poate că e ultima ta ploaie. Uită-te la fața valetului tău, fii încîntat să-i vezi mîinile, să vezi mîini, căci toate astea vor dispărea în neant!» Am suferit în locul lui pentru tot ceea ce ar fi trebuit să mai aibă și nu va mai avea, pentru toate acele dimineți, pentru toate acele nopți care vor exista fără să fi fost create și pentru el. Pentru prima dată, mila inexplicabilă a pătruns în sufletul meu, și tu știi că nu sînt făcută pentru asta. Căci milă înseamnă să te substitui celui de lîngă tine ca să suferi, nu-i așa? Oh, cîtă nevoie aș avea de tine ca să-mi explici totul! Căci în același timp, de-a lungul acestei agonii, am trăit revoltată; l-am urît pe Charlie, am urît ceva dincolo de el însuși, pentru aceea tortură pe care fusesem nevoită să o suport. De ce e nevoie să ne asumăm moartea celorlalți dacă tot va trebui să îndurăm propria moarte?“ Își trase un moment sufletul și luă batista de pe ochi. Lacrimile nu-i mai curgeau. Continuă: „Tu, Eduardo, ziceai că sîntem victimele sentimentelor pe care le au ceilalți față de noi. La drept vorbind, nu eram obligată la nimic; nimeni nu e obligat la nimic, niciodată, poate doar față de el însuși. E posibil să-l fi iubit pe Charles cu o dragoste aparte... pe care noi, amorezele, nu obișnuim să o numim dragoste. El m-a iubit, e sigur, mai mult decît oricine. Îi datorez șase ani de viață nemaipomenit de frumoasă și de ușoară. Mi-a dăruit totul, mi-a permis totul. Știa că nu-mi putea dărui plăcere și

n-a încetat să-și ceară iertare pentru asta. Mi-a suportat capriciile, accesele de furie, amanții. Te-a acceptat pe tine, știind foarte bine că sentimentul lui absolut față de mine aș fi vrut să-l primesc cîndva de la tine. Mi-a spus: «Pînă la urmă mă vei iubi». Probabil că a reușit, ca în tot ce făcea. Căci se petrece în mine un lucru ciudat. Pînă acum, viii și morții formau pentru mine două specii foarte distincte, două lumi separate. Acum am trecut hotarul, rasele sînt amestecate. O parte din mine, o parte din corpul meu, din viața mea, se află de partea cealaltă. Pentru totdeauna, o parte din mine face dragoste printre morți. Și-mi tot spun: «Charlie este primul meu amant mort». Faptul că Sanziani, soțul meu, trăiește încă mi se pare o nedreptate teribilă. Dar totul devine de neînțeles, absurd și zadarnic din momentul în care moartea a trecut pe lîngă noi. Fețele, obiectele, chiar și peisajele mi se par doar o scoarță subțire de aparență care acoperă un mister întunecat și de nepătruns. Faci un pas, scoarța crapă și s-a terminat. Edouard, numai tu ai putea să-mi explici, ai putea, dacă ai fi aici, să mă ajuți să redau un fel de ordine și de certitudine lucrurilor. Fii liniștit. Nu te chem. Știu că nu poți veni; eu însă voi veni la Paris.“ Oftă și continuă: „Numai gîndindu-mă la tine reușesc să alung coșmarul, chemînd imaginea ta, pe tine care ești viața, care ești forța. Eduardo *mio*, mai ales numele tău, dragul meu, îl voi pronunța cînd va veni și rîndul meu să închid ochii în fața acestui univers, cînd va veni și rîndul meu să mor...”

Repetă de două ori „rîndul meu să mor“, foarte domol, foarte lent. Apoi căzu, brusc, într-un somn adînc. Respirația ei era profundă, relaxată. Secretara se uită întrebătoare la Garani. El îi făcu semn că putea să plece.

Garani mai rămase un moment, alături de Carmela, la picioarele patului, privind-o pe Lucrezia Sanziani cum doarme.

Înainte de a ieși, Carmela luă de pe cămin cele două sute de mii de lire și notele de plată neachitate.

6

Garani fu nevoit să plece imediat la Napoli, împreună cu regizorul Vicaria, ca să repete exterioarele filmului pe care îl pregăteau împreună. Carmela suferi mai puțin decît se așteptase. Marea sa dragoste ajunsese într-un punct mort. Scenaristul nu părea să-și dea seama de privirile pe care i le adresa, de atențiile pe care le avea față de el, de zelul cu care îl servea. Iar Carmela începea să se resemneze că visul ei va rămîne doar un vis pe care nu va avea niciodată curajul să-l mărturisească. Ba aproape că se bucura de această absență care îi permitea să nu o mai împartă cu nimeni pe contesă.

Această săptămînă, în care Sanziani retrăi cei șase ani de la Veneția, fu un adevărat festin de amintiri fără pereche. Carmela jucă toate rolurile, ocupă toate locurile, cînd servitor și majordom, cînd artizan, prinț, amant, bijutier, călător ilustru, confidentă, anticar, tenor... era aproape la fel de halucinantă ca Sanziani; avea mintea îmbătată de toate personajele care se înghesuiau în ea, de toate acele măști pe care marii ochi cu privirea rătăcită le așezau pe fața ei pentru a le smulge imediat.

Uneori, neputînd ține ritmul, întreba cu naivitate și aproape gata să plîngă:

– Dar cine sînt eu, *signora contessa*?

Iar Sanziani, ca și cum ar mai fi păstrat o vagă conștiință a realității, vicleană, ascunsă în spatele delirului ei, dădea indicația necesară:

– Ești coaforul meu... Ești prințesa Tormese... Ești...

Ea era mulțimea, ea singură era „ceilalți” pentru bătrîna doamnă care nu se mai deplasa decît de la pat la fotoliu, dar care păstra o maiestate de împărăteasă ca să ordone umbrelor să se trezească.

„Cînd mă gîndesc că am fost Jeanne atît de mult timp, cînd totul mergea atît de rău, își zicea Carmela, iar acum, cînd sînt atîtea prințese, lorzi și excelențe, abia dacă am timp să știu.”

Suferea cînd o vedea pe contesă epuizînd prea repede cea mai frumoasă perioadă din viața ei. Acum exista între ele o înțelegere, o complicitate în delir în care Carmela își îngăduia, ca o însoțitoare fidelă, să ia inițiative și să împiedice trecerea rapidă a momentelor fericite. Dacă balul era frumos, Carmela voia să zăbovească. Refuza să coboare în gondolă, să părăsească masa sau să lase să se ivească zorii după o noapte magică. Discuta la nesfîrșit prețul unei bijuterii. Cerea ca amintirea să nu se deruleze mai repede decît aluneca barca împinsă de cei doi vîslași pe apele de culoarea cositorului. La o oră de Veneția, gondola trecea pe laguna calmă pe lîngă barca mare a mănăstirii San Lorenzo del Deserto, cu pînza ei portocalie pe care era cusută o mare cruce albă, și cei patru călugări în picioare care păreau că plecaseră din Evul Mediu și nu mai ajunseseră niciodată la destinație. În insula Murano, sticlarii, din pîntecele focului, scoteau, răsuceau și suflau pasta incandescentă, ductilă, maleabilă, ca o viață la începutul ei.

Prietenă uimită, amant exigent, poet căutînd simbolurile,

Carmela ghicea cu greu cine era, dar, însușindu-și inconștient rolul, zicea:

– Nu, să nu plecăm încă. Vă rog.

Acolo, la Burano, dantelăresele lucrau în prag. Acolo, la Torcello, apa se alinia cu pământul și soarele la apus se alinia cu apa, desfășurînd covoare de mătase, dîre de purpură în fața celor două catedrale bizantine ale căror mase ruinate apăsau pe minuscula insulă.

– Să mai stăm puțin, *signora*. Aș vrea să mai trecem pe sub Puntea Diavolului.

Ba nu, trebuia să se întoarcă la Veneția; trebuia să se gătească pentru teatru, unde Lucrezia, în întîrziere ca de obicei, avea să-și facă în antract intrarea triumfală; trebuia să meargă la o recepție într-un palat peste Zattere; trebuia să supeze în compania unui compozitor de geniu... și se culca în zori, și deschideau perdelele ca să intre lumina orbitoare a soarelui de la orele două... Viața trebuia să aibă acest ritm excesiv ca să fie plăcută. Trebuia ca o permanentă insatisfacție, o dorință mercur nouă, o tentație neîncetată să-i dea Lucreziei sentimentul că arde timpul ca o torță aștită de vînt.

Dacă toate acestea erau atît de frumoase, de ce n-ar fi zăbovit să le contemple? Dăduse într-o zi această explicație sibilică: „Focul de artificii este admirabil pentru spectator, dar artificierul are mîinile negre“.

Cu coatele sprijinite de balcon, deasupra străzii romane, unde privirea ei vedea alunecînd gondolele, continuă:

– Îți amintești, Eduardo *mio*, vorbele tale de odinioară, cînd pretindeai că vreau să mă comport în dragoste ca o suverană, dar avînd ca supuși numai regi? Și adăugai: „Nu se poate domni în doi asupra unui imperiu. Dacă vrei iubirea unui rege fără să accepți să fii vasala lui, atunci mulțumește-te să fii aliata sa“. Și cînd îmi ziceai că sînt făcută ca să fiu o

mare curtezană, îmi venea să te bat, să te omor; credeam că, din plictiseală sau perversitate, voiai să mă arunci în brațele altor bărbați. Tu m-ai învățat că, nefiind născute regine, pentru curtezane acesta este singurul mijloc de a domni.

Și strânse cu un gest tandru, dar tot pasionat mîna Carmelei. I se adresa lui Wilner. Continua cu el acest dialog care se lega totdeauna în ciuda distanțelor și anilor.

— Ca să ajung la asta l-am acceptat pe Van Maar, continuă ea. Van Maar și milioanele lui în fața cărora toți oamenii cădeau în genunchi. Mi-ai spus: „Ție îți trebuie un bărbat foarte bogat“. L-am luat pe cel mai bogat. Nu-l iubesc sau, mai exact, îmi place felul lui de a fi, spiritul, forța, prezența lui. Dar nu nutresc față de el nici pasiune, nici dorință.

Van Maar dădea totul și nu cerea nimic. Ca să nu stîrnească ridicolul, cînd poposea la Veneția, stătea la Grand Hotel și venea la Cà Leoni doar ca un invitat printre alții. Se șoptea totuși: „El plătește toate astea“. El cerea doar să-l însoțească uneori într-o călătorie, timp în care o avea „numai pentru el“.

— În realitate îl iubesc, ai dreptate, răspundea ea unei observații pe care Carmela nu o făcuse. Îl iubesc pentru banii lui, și zicînd asta, nu-l insult și nici nu-l disprețuiesc. Bărbații trebuie iubiți pentru ceea ce-i face dominatori. Du-te și spune-i unui artist că nu ții la el pentru talentul lui! Îi dovedesc lui Charlie că nu și-a ratat viața lucrînd toată tinerețea șaisprezece ore pe zi, făcînd speculații financiare, punînd la cale afaceri enorme, pentru că această avere îi permite să mă aibă pe mine și chiar să fie primul în existența mea, să fie rivalul fericit al celor mai frumoși bărbați, al celor mai titrați, al celor mai celebri. Rolul său este să-mi permită să mă realizez; el o știe. Sîntem aliați. Fiecare dă un sens existenței celuilalt.

Își alesese orașul dintre toate orașele: Veneția, întinsă pe lagună ca o femeie pe o oglindă de argint, Veneția cu trandafiriul trupului ei, cu salbele ei de palate, brățărilor de marmură, curtezană gătită, răsturnată leneș și oferindu-se, cu sînii cupolelor ridicate spre soare, Veneția cu canalele ei imbricate și tainice, cu străduțele ei umbroase, grădinile surprinzătoare, șerpuirile inexplicabile, Veneția negoțului, artelor și dragostei, oraș fără ziduri de apărare, protejat de apa prea puțin adîncă pentru ca navele de război să se poată apropia. Ce oraș i-ar fi putut conveni mai bine Lucreziei? Și nu numai Veneția stăpînită de arșița verii, nu numai Veneția călătoriilor de nuntă și a falșilor Canaletto, ci și Veneția toamna, Veneția iarna, Veneția ceturilor, cînd canalele parcă fumegă între malurile unor palate-fantomă și care pare desprinsă de planetă ca să plutească singură în infinit.

Își alesese bine locuința, Casa Leilor, acel palat imens fără etaj de pe Canal Grande.

— Îmi place, spunea Lucrezia, pentru că este neterminat și imaginația poate să-l construiască cum vrea.

Era „cea mai frumoasă femeie din Veneția“ și, prin urmare, acea „cea mai frumoasă femeie“ pe care Veneția se flatează că o are întotdeauna. Într-o societate ipocrită, dacă nu virtuoasă, reușise turul de forță de a-și impune personajul împotriva tuturor regulilor, ba chiar a frontierei între lume și galanterie. Pentru femeile ușoare, ea constituia modelul inaccesibil, deoarece era ca o adevărată aristocrată. Pentru aristocrate, era „ultima“, fără să se poată spune exact ce însemna acest termen, nici în rîndul cărei descendente imprecise o catalogau.

Scandalul vieții sale îi servea drept podoabă. Se temeau de excentricitățile ei, dar ar fi fost dezamăgiți dacă nu s-ar fi

dedat la ele. Voiau să vadă de aproape dacă tot ce se spunea despre ea era adevărat. Te întorceai de la Veneția sau de la Cà Leonì: era o diferență. Prinții voiau să o cunoască pe Lucrezia; muzicienii pe care îi ruga să cînte în saloanele ei puteau să fie siguri că vor fi în vogă, iar poeții erau familiari ei. Un cîntăreț vestit refuzase să cînte în salonul ei, răspunzîndu-i: „Dacă doriți să mă auziți cîntînd, doamnă, puteți veni la recitalul pe care îl susțin la Fenice“. Numai că avusese neplăcuta surpriză să găsească teatrul Fenice gol, doar cu Lucrezia Sanziani în rîndul trei de orchestră. Închiriasse întreg teatrul și îi strigase: „Ei bine, acum, domnule, cîntați pentru mine!“

Își alegea bine amanții și rareori lăsa să treacă pe lîngă ea un bărbat celebru fără să-i organizeze o întîlnire de neuitat. Făcea dragoste cu gloria, iar patul ei era un adevărat Panteon.

– Ei na, asta nu face chiar atîți de mulți pe cît se spune, mărturisea ea. Patru bărbați pe an, unul de fiecare anotimp, timp de zece ani, fac patruzeci pînă la urmă! Dar dacă începi să-i numeri, ai crede că sînt patru sute.

Putea să dăruiască strălucire unui necunoscut doar acceptîndu-l în această cohortă. Se folosea de această putere cu discernămint și nu pierdea niciodată prietenia foștilor amanți. O legătură cu ea sau doar o scurtă aventură atrăgea asupra celor aleși curiozitatea celorlalte femei și le făcea să se întrebe, în intimitatea nopții: „Dar ce-o avea femeia asta?“ Și bărbații nu știau ce să răspundă. Puteau să spună oare că era înzestrată nu numai cu o frumusețe a atitudinii și a chipului, care nu se dezmințea în nici una dintre clipele dragostei, o știință a buzelor și a degetelor, o atitudine primitoare și o violență profundă care nu se întîlnesc la tot pasul, ci și cu capacitatea de a recunoaște intuitiv, în fiecare bărbat, ce putea

să-i ducă emoția la paroxism? Fiecare corp nou era ca un instrument muzical pe care îl acorda cu câteva mîngîieri pentru a-l face apoi să redea cele mai înalte sonorități; în fiecare dorință ghicea aspirația nemărturisită și îi răspundea prin adeziunea tăcută sau lirismul impudorii, făcînd din satisfacerea pasiunii o alunecare spre miracol.

Importanța pe care și-o acorda sieși aducea măreție celui căruia i se dăruia. Îl ridica cu ea pe amant spre regiunile luminoase unde mîndria și sentimentul de a exista se confundă. În brațele sale, fiecare bărbat se simțea dotat cu mai multă forță, cu mai multă inteligență, cu geniu. Se credea unic și divin. Se putea vorbi de minciună sau de miraj într-un domeniu atît de subtil? Bărbații care ieșeau din dormitorul ei aveau impresia că au căzut din cer în argilă. Și aveau mult timp nostalgia orgolioasă a acelei femei darnice.

Ea, sinceră și lucidă totodată, se bucura nespuse de această putere căreia nu-i prevedea declinul.

– Dacă n-am să mai fiu la fel de fericită, mă voi omorî, zicea ea cu calm.

Dar care zi poate fi considerată cu certitudine culmea vieții?

Ferestrele Casei Leilor străluceau de lumină de-a lungul canalului. Orchestrele nu mai cîntau. Ultimii invitați urcau în gondole, luminați de torțele servitorilor cu peruci albe, nemișcați pe trepte și dublați în apă de reflexul invers. Prințesa traversa lent, singură, saloanele imense unde, cu o oră înainte, trei sute de persoane se înghesuiau între oglinzile răspîndite din belșug. Valeții coborau lustrele; mirosul înțepător al lumînărilor stinse se amesteca cu parfumul de liliac. Lucrezia încerca, cu mîna, în trecere, moliciunea mătăsurilor, lustrul marmurei, contactul neted și rece al cutiilor de aur în care

dormeau gemele. Piciorul lung și îngust se afunda în covoare. O senzualitate vagă o unea cu lumea lucrurilor. Dar nici un bărbat nu o va ține în brațe în seara aceea. Van Maar se întorsese la Grand Hotel, unde semna cecurile impuse de tot acest lux. Vocea profundă a lui Wilner, vocea melodioasă a lui d'Annunzio păreau că răsună încă sub plafoane, păstrînd ecoul discuțiilor stranii în care condotierul chel și dramaturgul gigantic se întreceau în imaginație și insolență în fața unui auditoriu fermecat. Dar nu va aparține în acea seară nici unuia dintre ei, nici celor ale căror buze îi șoptiseră dorința lor, nici celor a căror privire îi adusese în minte o mulțime de amintiri. Chiar și cel care era condus cu torțe și acceptase să apară o oră la petrecerea aceea, împăratul care făcea să tremure popoarele și pășea, încărcat de decorații, cu mustața arogantă și micul lui braț de copil infirm, Kaiserul în persoană, căruia îi dăduse de înțeles că se va supune... poate... va aștepta încă două zile, vor trece încă două nopți și se va plimba din nou cu gondola prin fața ferestrelor palatului, va trimite mesaje prin servitori siguri, se va compromite destul de mult ca să aprecieze din plin victoria și ca nimeni să nu o ignore.

În seara asta va fi numai a ei însăși. Intra în salonaș, unde erau expuse portretele sale, și stătea un moment nemișcată, înconjurată de toate acele oglinzi care nici una nu îi arăta aceeași imagine. Apoi intra în dormitor și cerea să fie dezbrăcată.

Carmela lua de pe cămin vechea perie cu dosul deformat și se așeza în spatele contesei.

În timp ce peria, folosită de o mînă ușoară, aluneca prin părul scurt și albit, Sanziani nu zărea în oglinda dulapului o femeie bătrînă cu membre uscate, îmbrăcată într-un neglijeu de dantelă ruptă, ci contempla o femeie tînără, uimitor de

frumoasă, goală, cu halatul aruncat peste speteaza scaunului, căreia servitoarea îi pieptăna părul de culoarea cometei... Își vedea trupul plin, umerii splendizi, sînii superbi, abdomenul modelat, onctuos, terminat cu un triunghi scînteietor.

– Este oare cu puțință ca într-o zi toate acestea să nu mai existe? murmură ea. Nu reușesc să cred. Sînt fericită că trăiesc, că simt existența avînd forma corpului meu. Dumnezeu se folosește de mine ca să savureze viața.

7

Carmela nu știa că Garani se întorsese de la Napoli și, intrînd în *trattoria*, de unde venea să ia dejunul Lucreziei Sanziani, îl zări luînd masa cu regizorul Vicaria. Carmela simți inima bătîndu-i mai tare și un fel de căldură cuprinzîndu-i tot corpul. Își zise: „Încă îl mai iubesc. Credeam că se sfîrșise. N-ar trebui, pentru că el nu mă va iubi niciodată.”

Trecu prin fața mesei, înclină capul și murmură:

– *Buon giorno, dottore.*

– Ce mai face contesa? îi aruncă el.

Tonul era vesel. Avea fața bronzată de soare și părea fericit.

– S-au petrecut multe lucruri cît ați lipsit, răspunse Carmela. Face ca timpul să treacă foarte repede. Acum are douăzeci de ani. De ieri citește o carte în franceză și repetă tot timpul: „Îl aștept... îl aștept...”

– O voi vizita diseară.

– Cred că îl așteaptă pe *signor* Wilner, spuse ea, de parcă i-ar fi furnizat lui Garani o informație confidențială, ca să-i permită să-și pregătească rolul.

– Cine este această micuță? întrebă Vicaria, după ce fata se depărtă de masa lor.

– E o puștoaică ciudată, cameristă la hotelul meu. A făcut o pasiune pentru Lucrezia Sanziani. A venit într-o zi la mine pentru vânzarea unor acțiuni vechi, găsite prin hîrțile contesei...

În timp ce Garani îi explica povestea cu acțiunile miniere – cum fata păstra de atunci banii ca să plătească săptămînal hotelul și cum venea zilnic ca să ia de acolo dejunul contesei, acum, cînd aceasta nu mai voia să iasă din cameră –, Vicaria, cu zîmbetul lui blînd pe buze, o urmărea cu privirea pe Carmela care stătea în picioare lîngă spațiul închis cu pereți de sticlă ce servea drept bucătărie.

Fata stătea exact într-o rază de soare; la fiecare mișcare pe care o făcea, lumina se juca pe gîtul ei fragil, aprindea deodată stele în părul ei negru, sublinia rotunjimea copilărească a feței. În mijlocul vacarmului, își păstra o candoare serioasă, se dădea la o parte ca să nu stingherească chelnerii și răspundea amabil vorbelor lor galante. Părea că evită să privească spre partea unde se afla Garani. Un bucătar o chemă, fata intră în bucătărie și fu luminată de roșeața plitelor.

Vicaria îl întrerupse brusc pe Garani:

– Spune-mi, Mario... zise el.

– Ce?

Privirile li se întîlniră, și Vicaria, cu o mișcare a pleoapelor, arătă spre Carmela.

– Știi la ce mă gîndesc... zise Vicaria.

Garani pocni din degete ca cineva care descoperă brusc ceva care sărea în ochi.

– Angela!... zise el.

- Exact, răspunse Vicaria. Exact asta este. Așa o văd.
- Crezi că va fi în stare?
- Tu o cunoști mai bine decît mine.
- Nu-mi dau bine seama, dar nu-i imposibil. Putem face

o încercare.

Vicaria avea obiceiul de a pune să joace în filmele sale necunoscuți; era celebru pentru faptul că își alegea interpreții „de pe stradă“, cum se spunea, și dacă avea de distribuit un rol de muncitor, i se întîmpla să se plimbe trei zile într-o uzină ca să descopere muncitorul de care avea nevoie.

- Dacă lansez un nou personaj, acest personaj trebuie să aibă o față care nu a mai fost văzută, explica el. Doamna Kareen Holman are un talent imens, dar doamna Kareen Holman a apărut în douăzeci și șase de filme, are un Cadillac și o haină de vizon, și toată lumea știe asta. Dacă o pun să joace o sărăntoacă, cine va crede? Nu pot să suport, la teatru, actorul care, după ce a fost împușcat, se ridică o dată cu cortina ca să salute publicul. Nu vreau să-mi spun că doamna Holman este deghizată și că atunci cînd pe ecran apare cuvîntul „sfîrșit“, doamna Holman va urca iar în Cadillac-ul ei. Se spune că sînt un realist; nu-i adevărat, sînt un naiv, și lucrez pentru alți naivi ca mine care nu vor să li se spulbere iluziile.

Or, de o lună, Vicaria căuta zadarnic, și Garani împreună cu el, pe cineva care să joace rolul Angelei, micuța negustoreasă ambulantă care trebuia să fie al doilea rol principal în filmul lor.

- Ești pur și simplu extraordinar, Vittorio! zise Garani. O văd pe fata asta de patru ori pe zi și nu m-am gîndit niciodată la asta. Iar tu ai remarcat-o de la prima privire!

- Mi-a atras atenția după ce am auzit ce mi-ai spus despre ea.

– Și acum, dacă mă gîndesc mai bine, mă întreb, continuă scenaristul, dacă nu am înzestrat-o înconștient pe Angela cu expresiile și gesturile Carmelei, dacă nu mi-a servit puțin drept model fără să-mi dau seama.

– Sînt aproape sigur că e fotogenică, zise Vicaria. Mai rămîne de văzut dacă poate să joace, ceea ce e cu totul altceva.

Carmela ieși din bucătărie, ducînd dejunul Lucreziei Sanziani între două farfurii adînci. Garani îi făcu semn să se apropie.

– Îl cunoști pe *dottore* Vicaria? îi zise el.

– Oh, bineînțeles! răspunse Carmela cu un zîmbet emoționat. L-am văzut deseori în fotografiile din ziare și o dată cînd a venit după dumneavoastră la hotel...

Cei doi bărbați o priveau în tăcere. Garani însuși nu o mai privise niciodată așa. Se gîndea din ce unghi ar fi fost mai bine luminate trăsăturile feței sale și și-o imagina propunînd turiștilor țigări de contrabandă pe Campo dei Fiori. Carmela era jenată de această nouă privire și simțea că îi renaște speranța, dar și neliniștea. „Ce-a vorbit despre mine? Prezintă vreun interes pentru el? Și de ce se uită așa la mine *dottore* Vicaria?”

– Ți-ar plăcea să apari într-un film? o întrebă Garani.

Chiar dacă ar fi întrebat-o de vrea să fie soția lui și tot nu ar fi început să tremure mai tare. Degetele i se încleșară pe farfurii ca și cum s-ar fi temut să nu le scape. O clipă nu auzi decît un murmur confuz, format din toate zgomotele restaurantului devenite nedeslușite, străbătut doar de vocea puternică a lui Nino care trecea pe lîngă ea strigînd:

– *Un bistecca alla fiorentina per il dottore Albertini!*

Nu mai vedea nimic și avea impresia că toată lumea se uită la ea.

– Rîdeți de mine, *dottore*, răspunse ea. Cum aş putea?
 – *Dottore* Vicaria vrea să dai o probă.
 – Eu... cum sînt... Oh, *grazie, grazie, dottore!*
 – Doar ca să vedem, numai să vedem... pentru un rol mic, zise Vicaria prudent. Poți veni la studio mîine după-amiază?

– Mîine nu e ziua mea liberă... Nu știu cum să fac.
 Garani și Vicaria își zîmbiră.
 – Voi vorbi eu cu directorul hotelului, nu-ți face griji, zise scenaristul.

– Nu, interveni Vicaria, dînd din cap. Cînd ești liberă?
 – Joi, *dottore*.
 – Atunci vei veni joi.

Pentru că vorbea de cîteva minute cu Vicaria, oamenii din restaurant începeau să se uite la Carmela și să se întrebe care era motivul discuției și chiar să-și imagineze adevărul. Tullio Albertini, aflat în sala din fund, cu mîinile puse calm, ca de obicei, pe cele ale lui Kareen Holman, murmură:

– Cred că Vittorio are nevoie de o cameristă în filmul lui. Ai impresia că își construiește distribuțiile consultînd cererile de serviciu de la mica publicitate.

Starleta din camera cincizeci și cinci, care deși rătăcise un sfert de oră de la o masă la alta nu găsise pe nimeni care să o invite și terminase un dejun scurt și solitar, trecu zicînd:

– *Ciao, Vittorio, ciao, Mario.*

Apoi, întorcînd capul spre față, o întrebă pe un ton mușcător, vorbind prea tare:

– Spune-mi, Carmela, au venit bluzele mele de la spălat?
 – Oh, asta nu se poate, *signorina!* răspunse Carmela blînd. Mi le-ați dat abia azi-dimineață.

Vicaria miji puțin ochii, înclină spre umăr capul frumos cu păr argintiu și îi zise starletei foarte calm, în franceză:

– Dacă voi avea un rol de scorpie, mă voi gândi cu siguranță la tine. Nu va fi nevoie să faci un rol de compoziție, nu-i așa?

Starleta zîmbi, prefăcîndu-se cu greu că ia aceste vorbe drept o glumă amabilă, și plecă.

– Ne vedem deci joi, îi zise Vicaria Carmelei. *Signor* Garani îți va da adresa. Și pînă atunci, nu spui nimic nimănui.

– *Grazie, grazie, dottore*, repetă fata.

Apoi plecă în fugă, rușinată că își manifestase bucuria.

– De ce n-ai vrut să vină mîine? întrebă Garani după plecarea Carmelei. Sîntem foarte grăbiți!

– La fel de grăbiți sîntem și atunci cînd facem rău, răspunse Vicaria. Dacă ceri o zi liberă mîine pentru copila asta, tot hotelul va afla, ceilalți servitori... Și dacă proba nu duce la nimic? Nu numai că se va alege cu o deziluzie, dar toată lumea o va lua în rîs. Nu avem dreptul să facem lucruri de o asemenea cruzime... Și-apoi, am impresia că micuța asta te iubește și că nu ți-ai dat niciodată seama de asta.

– Crezi? zise Garani surprins.

Carmela traversase mica piață în fugă și urcase cele cinci etaje fără să se oprească. Îi venea să danseze. Fiori calzi de bucurie îi treceau pe sub piele. Îi venea să sară în sus, să rîdă... Pe parchetul culoarului erau pete de soare și, în partea de sus a fiecărei uși, o rază de lumină care îi făcea un semn prietenesc. Întinse mîinile în care ținea farfuriile. Bineînțeles, nu va spune nimic nimănui, nimic grăsaniei Valentina, nici starletei, nimănui... cu excepția contesei.

Uită să bată la ușă.

– V-am adus dejunul, *signora*!

– Ah, ai picat bine, doamnă Schultz! exclamă Sanziani. Trebuie să te întreb o mulțime de lucruri. Stai jos aici!

Arătă cu un gest spre cealaltă parte a mesei.

Carmela se supuse. Își zicea: „Cum ar trebui să mă coafez joi? O să-i cer să mă ajute ca în ziua în care mi-a dat sariul. Oh, e prea frumos, e prea frumos! Nu e posibil să fiu admisă!“

Sanziani respinsese farfuriile.

– Ai cărțile; bine. Atunci tai, zise ea. Stînga sau dreapta? N-are importanță?... Gata. Trag douăzeci și unu, nu?

„Ia uite, nu-i același joc ca ultima dată!“ își zise Carmela.

Sanziani puse cărțile invizibile în fața ei și se uită la masă cu o fixitate îngrijorătoare.

– Un deces recent în familia mea? își zise, ca și cum repeta o întrebare care îi fusese pusă. Într-adevăr. Tatăl meu a murit la sfîrșitul iernii... Copilul meu iese mereu în cărți, de fiecare dată... Nu, nu aproape; au trecut exact trei ani și jumătate de cînd l-am pierdut. Voi mai avea altul? Nu crezi?... Mai mult ca sigur că nu. Asta e. Mi-ar fi plăcut tare mult...

Rămase un moment tăcută, resemnată, tristă.

– N-ai niciodată un copil de la bărbatul pe care îl iubești, murmură ea.

– Se răcește mîncarea, *signora*, zise timid Carmela.

Sanziani nu păru că aude, o privi în ochi și zise:

– Aș vrea, doamnă Schultz, să vă pun întrebări despre cel pe care îl numiți regele meu de tobă. Trei cărți ca să acoperim, gata... Nici o speranță: soțul meu nu va accepta niciodată divorțul, nici în străinătate. Și regele de tobă?... Alte trei... Mă părăsește. Sînteți sigură? Din cauza altei femei?... Nici măcar. E groaznic. Cînd mă gîndesc că am renunțat la tot pentru el...

Carmela nu reușea să fie atentă. Se gîndea doar la proba ei. Dar cum era o probă? Ce va fi pusă să facă? „Dacă măcar aș putea să-mi cumpăr o altă rochie, să merg la coafor? O să-l

întreb pe *dottore* Garani... dar e sigur că se vor răzgîndi pînă joi și vor lua o fată mai drăguță decît mine.“

Atentă la vocile ei misterioase, Sanziani continuă:

– Mari transformări în viața mea de acum, într-un an? O casă înconjurată de apă? Nu, nu văd ce-ar putea să fie. Și voi locui acolo... Șapte cărți... Un bărbat foarte bogat pe care nu-l cunosc încă? Și voi fi foarte fericită... cum n-am mai fost niciodată? Atunci înseamnă că nu trebuie să-mi pierd speranța.

Îi era anunțată toată perioada venețiană fără ca ea să o recunoască.

Acum Sanziani se agăță de gîndul la bărbatul acela foarte bogat pe care urma să-l întâlnească. De unde venea? Cu ce se ocupa? Un finanțist, ce tristețe! Dar atît de puternic încît negocia cu guvernele. Belgian, german, danez.... Doamna Schultz nu putea să spună exact. Dar, în orice caz, centrul afacerilor sale era într-o țară din nord.

– Acolo voi avea deci acea casă mare înconjurată de apă?

Lucrezia se gîndea la porțile Mării Nordului și ale Balticii și se strîmba. Nu i se părea deloc verosimil.

Repeta totuși sfaturile: profită de această perioadă de prosperitate ca să-ți asiguri viitorul, să ai bunurile tale, să faci plasamente înțelepte. Căci după aceea va veni reversul. Suișuri și coborîșuri, întruna, o existență foarte agitată...

– Voi avea deci un sfîrșit de viață dificil?... Și la ce vîrstă?... Puteți să-mi spuneți, nu mi-e teamă deloc. De altfel, știu că voi muri devreme. Nu? Atunci spuneți-mi. La ce vîrstă?

Așteptă un moment și schiță un zîmbet.

– La șaiszeci și opt de ani, șaiszeci și opt de ani, murmură ea.

„Și dacă sînt angajată pentru film, se întreba Carmela, cum voi anunța la hotel că plec și unde voi locui?” Era prea multă bucurie și trebuia să se ferească de asemenea vise.

Deodată Lucrezia Sanziani își îndreptă spatele, se întoarse spre oglindă și, ducînd mîinile la tîmple, strigă:

– Dar am șaizeci și opt de ani!

Apoi căzu fără cunoștință.

– *Signora, signora!* strigă Carmela.

O bătut pe mîini, o stropit cu apă rece pe față.

„N-am fost atentă, nu mă mai gîndeam la ea”, își zicea fata.

Bătrîna doamnă își veni în fire și mișcă lent capul de pe un umăr pe altul.

– Ce aveți, *signora*? Ce s-a întîmplat? întrebă Carmela.

– Nu știu, nu înțeleg. Am simțit ca o descărcare electrică în cap. Cît mi-e de rău!

– Întindeți-vă pe pat.

Sanziani slăbise mult în ultimul timp și Carmelei nu-i fu deloc greu să o culce.

Apoi aduse farfuriile și Sanziani, cu mîinile tremurînde, cu fața scofîlcită, începu să mănînce bucatele reci.

8

Renato, portarul, nu înțelese în primul moment întrebarea, căci domnul cu păr argintiu, care i se adresa, vorbea ținînd capul întors în cealaltă parte.

– *Scusi, signor. Chi desidera?*

– Contesa Sanziani... răspunse bărbatul cu păr argintiu.

– Pe cine să anunț?

Renato, prinzînd doar cuvîntul „Sanziani“, crezu că nu auzise bine și repetase întrebarea. Vizitatorul, cu privirea întoarsă în altă parte, ca și cum ar fi numărat petele de sus ale lambriurilor, răspunse:

– Conte Sanziani, soțul ei.

Portarul se întrebă dacă nu era cumva victima unei farse sau a unei halucinații, iar încremenirea lui stupidă dură cîteva secunde, pînă cînd domnul cu păr argintiu îl fixă, în sfîrșit, cu o privire calmă și distantă.

– Imediat, imediat, *signor conte*, zise Renato.

Și strigă la centralistă:

– Anunță la cincizeci și șapte. Spune-i contesei că a venit contele Sanziani.

Stîrpitura de la recepție, mereu la pîndă, se ivi din chicineta lui și își arătă zelul. Domnul conte voia să ia loc? Contesa nu se simțise prea bine în ultimele zile; mai mult ca sigur că se va bucura tare mult de această vizită. *Signor conte* se afla probabil în călătorie, în străinătate? Contesa era o clientă tare bună...

Temător, dar și interesat, piticania se temea de doleanțele pe care le-ar fi putut avea Sanziani față de el și se străduia pentru un eventual bacșiș.

– Hotelul, desigur, nu mai este ce era pe vremuri, zise el. Dar ne ocupăm foarte bine de contesă. Avem o cameristă care lucrează aproape numai pentru ea. Din păcate, astăzi e absentă. E ziua ei liberă. Dar, negreșit, îi ține altcineva locul.

Sanziani lăsa potaia să latre în jurul lui, uitîndu-se constant în partea opusă, ceea ce în primul moment ar fi putut fi luat drept timiditate, dar nu era, în realitate, decît o lungă obișnuință de indiferență.

Avea acea distincție deosebită a bărbaților în vîrstă care au fost toată viața foarte eleganți și recunosc imediat furnizorii și servitorii, fiind vorba de ținută, ca și de haine. Era îmbrăcat cu un costum de vară pe care îl îmbrăca poate pentru al șaselea an; dar era la vîrsta cînd nu mai uzezi hainele. Purta un guler alb fals peste o cămașă albastră și ținea în mînă o pălărie ușoară de fetru. Avea unghiile îngrijite, obraji rozalii și fața fără riduri a cuiva care a gîndit puțin.

– Contesa nu răspunde, zise portarul. Totuși, cu siguranță e în cameră. Dacă Excelența sa vrea să urce...

Secretarul se oferî, onoare pe care nu o acorda niciodată, să-l conducă pe conte și acționă el însuși ascensorul.

Lucrezia Sanziani ședea lîngă fereastră, cu spatele sprijinit pe două perne. Fiind ziua liberă a Carmelei, mîncase doar o cafea cu lapte și cornuri, ale căror firimituri erau împrăștiate pe o tavă.

– Treceam prin cartier... zise Sanziani, uitîndu-se roată prin cameră, ca și cum ar fi lăsat acolo un obiect în ajun.

Nu-și văzuse soția de patruzeci și patru de ani. Simțea necesar să dea vizitei sale un motiv mai evident.

– Am aflat, la club, nu știu de la cine, că ești aici, că nu te simți prea bine și că nu ești nici prea fericită, continuă el. Așa că m-am gîndit...

În realitate știa foarte bine „de la cine“ aflate, de mai bine de un an, despre prezența soției sale la Roma. Dar avusese nevoie de tot acest timp, gîndindu-se la asta cîte puțin în fiecare zi, ca să se hotărască. Era un om care lua decizii fără grabă. Se interesase de ea discret, din cînd în cînd. Mai mult decît atît, cu trei luni în urmă, aflînd unde lua dejunul, se postase pe via Borgognona, la cincizeci de pași de *trattoria*, doar ca să o zărească de departe, o dată. Dar nu ar fi fost în stare să

recunoască, după cum nu putea nici să explice sentimentul de milă, de iertare și de epuizare, de iubire de asemenea, sau mai curînd de amintire a iubirii, care îi călăuzise astăzi pașii.

În ființa lui exista un refuz congenital, agravat o dată cu vîrsta, de a privi oamenii și sentimentele în față. Nu putu să spună nimic mai precis și mai profund, ca să exprime ce îl însuflețea, decît:

– Jurasem să nu te mai văd vreodată. Dar am trăit atît de mult!... Și apoi, nu trebuie niciodată să juri.

În sfîrșit, se hotărî să-și oprească asupra ei o privire prudentă. Deși nu era obișnuit să se emoționeze, nu-și putu reține bruscă crispare de durere a feței. Unde era, în acel corp slab și îmbătrînit, fata pe care o dorise și o obținuse, pe care o curtase cu o tandră ironie, pe care o ceruse în căsătorie printr-o aluzie și pe care familia Torvomani i-o acordase imediat, cu o singură recomandare: „Are o fire destul de nervoasă“. Unde era corpul acela cu care credea că se purtase bine? Unde era, în fantoma aceea, tînăra femeie uluitor de frumoasă, redutabilă, asaltată de admiratori, îmbătată de omagii, în spatele căreia pășea, șters și preocupat, nu ca un soț copleșit, ci ca un supraveghetor însărcinat cu o responsabilitate excesivă? Unde era părul strălucitor, unde era, în ochii ei, privirea de altădată? Și totuși era aceeași femeie și amintirile nu s-ar fi putut întruchipa în nici o altă formă.

– Eram sigură că vei veni, te așteptam, zise ea, nemișcată.

El păstră un moment de tăcere, apoi trase un scaun și se așeză.

– Cum puteai să ghicești? zise. Reacțiile tale au fost întotdeauna surprinzătoare.

Se uita din nou în altă parte.

– Dar tot ce vei putea spune este inutil, continuă ea. N-am să mă întorc să trăiesc iar cu tine.

– Nu e vorba de asta, draga mea, răspunse îngrijorat. Mai întâi că locuiesc cea mai mare parte a timpului la țară... Am venit doar...

Nu reușea să spună: „ca să te ajut“. Așa că repetă: „în trecere“.

– Dar să nu crezi că sînt singură, spuse ea. Am găsit bărbatul de care am nevoie.

– Cu atît mai bine, cu atît mai bine pentru tine, zise domol Sanziani.

Părea interesat de mulurile dulapului. Genunchiul său se agita încetîșor, nu de un tremur senil, ci doar dintr-un vechi tic provocat de lipsa de activitate.

– Cu Wilner vreau să trăiesc, preciză ea.

La auzul acestui nume, fața contelui Sanziani se crispă din nou.

– Încă mai respiră? întrebă. Nu știu de ce, dar credeam că a murit. Însă trăiesc foarte retras de lume... Deci povestea asta încă mai durează? În ciuda tuturor aventurilor tale... Înseamnă că a fost într-adevăr o mare iubire.

– Este marea mea iubire, singura. Wilner mă face să exist.

– Nu prea generos după cît se pare, zise Sanziani, arătînd camera. Cu tot ce a cîștigat în viața lui, poate că ar fi trebuit să-ți asigure o locuință mai decentă.

– Banii nu contează pentru mine; contează numai sentimentul că sînt în sfîrșit eu însămi! exclamă ridicîndu-se.

Această mișcare bruscă îi provocă o exclamație de durere care nu provenea de la amintiri, ci de la suferința actuală, ca și cum ar fi primit un pumn în spate.

– Biata mea Laura... toate astea n-au nici un sens, zise Sanziani dînd din cap.

– Nu sînt Laura, sînt Lucrezia, zise ea.

– Îți cer scuze, dar n-am să mă obișnuiesc niciodată să mă adresez cu acest prenume inutil... scandalos, pe care ai dorit să-l iei. În mediul nostru ne păstrăm numele pe care le avem. Laura era frumos. Pentru mine ai rămas totdeauna Laura.

– Tocmai de asta l-am schimbat, ca să nu mai aud că mi se spune cum îmi spui tu. Ca să fiu alta.

Sanziani ridică din umeri.

– Ai avut totuși grijă să păstrezi aceeași inițială, ca să nu fii nevoită să-ți schimbi monograma de pe obiecte, zise el. Și apoi, biata mea prietenă, asta nu mai are nici o importanță. Discuția asta e absurdă.

Dar Lucrezia se pornise. Începu să-i reproșeze nefericitului bătrîn că nu o înțelesese niciodată, că nu o iubise niciodată, că nu știuse niciodată cine era, că o tratase întotdeauna cu un fel de indulgență zîmbitoare, insultătoare, ca pe o copilă iresponsabilă sau ca pe un animal de apartament.

– Te interesează mai mult caii tăi!

– Nu mai am cai, spuse Sanziani.

– Ți-am spus că eram nefericită, iar tu m-ai dus la teatru. Ți-am spus că te voi înșela, iar tu m-ai mîngîiat pe obraz zîbind. Niciodată o pornire pătimașă, niciodată o scenă de gelozie...

– Totuși nu te-am iertat niciodată că m-ai înșelat cu un bărbat mai vîrstnic decît mine, zise Sanziani într-un acces de curaj.

Bietul om nu înțelegea nimic. Nu înțelegea mai ales cum o femeie care părea că îl ștersese dintre cei vii timp de patruzeci și patru de ani putea, după cinci minute de cînd îl revăzuse, să continue cu aceleași reproșuri, aceleași injurii

cu care alimentase scena ruperii relațiilor dintre ei. Această scenă, a cărei amintire îl chinuise adesea, fusese nefericirea lui, partea lui de nefericire pentru toată viața. „Nici ea nu a uitat... Asta e dovada“, își spunca el. În același timp se strădui să o liniștească, zicînd:

– Dar asta nu mai are importanță, draga mea, te asigur, nu mai are importanță.

Însă trebuia să-i strige în față că îl iubea pe Wilner, că era amanta lui Wilner, că îl va urma oriunde, că va accepta orice viață ca să fie a lui, că se simțea mai înaltă în genunchi lîngă el decît în picioare alături de oricare alt bărbat. Știa ce reputație îngrozitoare avea și își cunoștea toate defectele. Dar era sătulă de oamenii „per bene“. Oamenii „per bene“ însemna răceală, lipsă de sensibilitate, convenții, ironie în locul inimii, moartea... Acesta era Sanziani, care nici măcar nu știuse să plîngă, nici măcar nu știuse să simtă o adevărată durere la moartea copilului lor.

Bătrînul înălță capul.

– Este adevărat că am avut un copil, zise el. Trebuie să recunosc că nu mă gîndesc niciodată la asta. A dispărut într-un timp foarte scurt.

– Pentru tine, trei ani înseamnă un timp foarte scurt!

– Nu, doi ani, te asigur.

– Îți spun că trei. Vezi, nici măcar nu mai știi!

Era o discuție care nu ducea nicăieri, pentru că el voia să spună că acel copil murise la vîrsta de doi ani, iar ea că avea trei ani cînd se întîmplase nenorocirea.

– În toate familiile mor copii, zise el, vrînd să pară conciliant.

– Am impresia că am trăit printre manechine de ceară, răspunse.

Din fericire apăruse Wilner, rostogolind totul în calea lui, spulberînd ipocriziile, recreînd principii noi pentru uzul ei, pentru că era forța și puterea. Wilner o făcuse să se descopere și, în același timp, îi dezvăluise universul. Acum trăia în trupul lui, trăia prin ochii și prin mintea lui. Făcea precizări de-a dreptul crude. Voia ca Sanziani să afle că se putea face dragoste fără să stingi lămpile, că putea fi făcută în plină zi, în aer liber, direct pe iarbă, pe nisip, împresurat de zgomotul mării sau al vîntului. Cineva, pentru ea, trăsesese vâlul de pe soare.

„Cum mai poate vorbi despre asemenea lucruri la vîrsta ei?“ își zicea bătrînul, rușinat.

– Trăiesc, auzi! strigă ea. Simt că trăiesc, îmi place să trăiesc de cînd îl cunosc pe Edouard; el mi-a dat sentimentul că este important să trăiesc, și nici o bogăție nu e mai importantă ca asta, și nici un sacrificiu nu este prea mare. Aș pierde totul dacă l-aș pierde pe el.

– Cu atît mai bine pentru tine dacă ți-a înfrumusețat existența. Aș fi vrut să inspir și eu un sentiment atît de puternic și de durabil, zise Sanziani.

– Și nu-ți mai întoarce tot timpul ceasul, chiar și atunci cînd vobești de dragoste! exclamă ea.

El tresări. Nu era în stare să-și dea seama dacă își întorsese sau nu ceasul. „Am făcut-o oare fără să-mi dau seama?“ În timp ce-și puneia întrebarea, îl rugă să plece. Nu mai aveau nimic să-și spună și o aștepta Wilner.

– N-ai știut niciodată pe cine ai avut lîngă tine, zise ea. Mi-ai dăruit prea puține bucurii ca să am scrupule că îți aduc puțină durere.

– Ba nu, ba nu. Durerea a trecut, răspunse bătrînul, prinzînd-o de mîini cu un gest liniștitor. Nu m-aș fi gîndit

niciodată că te voi revedea atât de puțin schimbată... lăuntric. Vîrsta nu te-a învățat nimic. Poate că, la urma urmelor, e minunat.

Ea își retrase brusc mîinile și el avu același simțămînt ca în urmă cu patruzeci și patru de ani.

În timp ce cobora cele cinci etaje, agale, își zise: „De ce-am venit? Ce nevoie m-a împins să-i fac această vizită? Hotărît lucru, sentimentele bune nu m-au dus niciodată nicăieri. M-am căsătorit cu un monstru.“

Cînd trecu prin fața recepției, piticania se repezi să-l întîmpine.

– Contesa a fost mulțumită, sînt sigur, zise el.

Sanziani întoarse capul.

– Dacă se întîmplă ceva, răspunse, să nu fiu anunțat.

9

Sanziani plecase de o jumătate de oră cînd contesa, pentru prima dată de multe zile, apăru și ea pe scări, traversă vestibulul și ieși pe ușă.

Afară, se clătină puțin din cauza luminii puternice și a căldurii mari. Era la sfîrșitul lui august și ceasul arăta ora trei. Prăvăliașii de pe via Condotti și din Piața Spaniei trăsese ră obloanele pînă seara. Copilași blonzi în haine rupte dormeau în colțurile umbrite, pe scările de la Trinitè, pînă la ora la care aveau să coboare ca să se bălăcească în Bărcuță și să se joace stîrnind evantaie de apă cu picioarele lor goale. Pustiu, orașul era dat pe mîna grupurilor de seminariști germani – îmbrăcați în roșu ca diavolul și precum cardinalii, de cînd predecesorii lor, în Evul Mediu, fuseseră găsiți răspîndiți prin bordeluri –

și a turiștilor care, refuzînd să piardă cît de puțin din vacanță, pășeau clătîindu-se din cauza arșiței printre zidurile de culoare ocru ca să culeagă amintiri pe care nu le vor reține.

Sanziani mergea cu un pas mic, întrerupt uneori de o tresărire pricinuită de o durere care îi împingea bustul în față, ca și cum cineva ar fi lovit-o în spate. Avea rochia prost încheiată la gît, dar își pusese pălăria în formă de cască, își refăcuse machiajul anapoda și își turnase în ochi ultimele picături din flaconul de atropină. Deși părea rătăcită, urma fără ezitare drumul pe care i-l impunea trecutul.

– Mîine după-amiază vom fi la Paris... Mîine după-amiază... la Paris, murmură ea.

Traversă Corso, trecu prin fața fîntîinii Trevi, unde o puștoaică de vreo doisprezece ani, cu fusta suflecată pe coapsele negricioase, pescuia banii de argint aruncați de călătorii superstițioși. Apoi, pe străduța fără trotuar, ajunse la Panteon și traversă Piața Minerva.

Micul elefant de piatră din vîrfurile obeliscului, așezat pe spate, părea că susține soarele. Toate jaluzelele de pe fațada *Hotelului Minerva* erau închise. Sanziani intră. Peretele mare de sticlă fumurie care proteja vestibulul întreținea o atmosferă întunecoasă și caldă. Un portar gras moțăia în spatele biroului de acaju. La etaje, prelații străini și familiile de nobili negri, care formau majoritatea clientelei, dormeau probabil, după ce încercaseră zadarnic să obțină un curent de aer răcoritor. Domnea o tăcere de siestă, tulburată numai de zgomotul ascensorului.

– M-ați auzit? zise Sanziani.

Portarul tresări.

– Vă rog să-l anunțați pe domnul Wilner că sînt jos, în hol. El o privi cu un aer bănuitor.

– Cu cine vreți să vorbiți? întrebă.

- Cu domnul Edouard Wilner.
- Nu stă aici, răspunse el.
- Ei aş, locuieşte la acest hotel de trei săptămîni.
- Cum ziceaţi? Wilner...

Se uită într-un registru.

- Nu, *signora*, nu stă la noi şi nici nu este aşteptat să sosească.

Lucrurile se petrecură apoi foarte repede. Sanziani se îndreptă spre ascensor. Portarul ieşi rapid din cămăruţa lui şi i se aşeză în faţă.

- Vă repet că aici nu este nimeni cu acest nume, zise el.
- Lasă-mă să trec!

Omul vru să o țină de braţ. Ea îl palmui.

- Cheamă-l imediat pe director! strigă ea.

- Sigur că da, sigur că da, îl voi chema! Girolamo, Girolamo, vino aici! strigă portarul către hamalul care cobora valizele unui ofiţer american.

- Uite, sînt bagajele lui, zise ea arătînd valizele. Şi spuneai că nu-i aici! Vreau să vorbesc cu directorul.

La zgomotul pe care îl făcea, personalul începu să iasă la uşi.

- Ce s-a întîmplat? Ce vrea? întrebau.

- Nu avem la noi nici un Wilner, nu-i aşa? zicea portarul. M-a palmuit.

- Poate că vrea să spună Potter?

Furioasă şi clătînîndu-se puţin, Sanziani, cu aspectul ei ciudat, îndreptăţea toate temerile, iar personalul începea să o înconjoare prudent.

- Unde locuiţi, *signora*? Cum vă numiţi? întrebă funcţionarul de la casierie.

- Plecăm cu trenul peste o oră. Unde este domnul Wilner? strigă Sanziani.

– Trebuie să chemăm poliția, zise cineva cu jumătate de glas. E nebună.

– Fără scandal, răspunse casierul. Încercați să o duceți pe-aici.

Arătă un salonaș întunecos. Cu multă blîndețe, personalul începu să strîngă cercul în jurul Lucreziei Sanziani.

Dar, brusc, ea se întoarse, se îndreptă spre ușa de la intrare, unde nu era nimeni, și strigă:

– Iată-!l!

Ieși pe esplanada scăldată în lumină, și halucinația ei era atît de puternică încît se prăbuși pe loc, cît era de mare, urcînd într-o trăsură care nu exista.

Doi clerici cu veșminte albe care treceau pe acolo se apropiară în același timp în care ieșea personalul hotelului.

Căzuse în momentul în care pleca să-și trăiască marea dragoste și nu scosese nici măcar un strigăt.

Nu avea geantă și nici un act asupra ei. Nimeni nu o mai văzuse în cartier.

Prăbușită la pămînt, cu părul pe pavaj și pălăria rostogolită la o oarecare distanță, nu mai era, în mijlocul mulțimii care sporea, decît o vagaboandă bătrînă, zăcînd fără cunoștință pe drumul public.

– Mai respiră, zise cineva.

10

De la prînz, Carmela stătea într-un colț de umbră, fără să îndrăznească să se miște din locul unde i se spusese să aștepte. Dar timpul nu trecea greu, căci avea multe de văzut.

Dansatoare arabe, mercenari germani, gentilomi în frac, şiroind de sudoare sub costume şi machiaje, se trînteau pe bănci, îşi făceau vînt un moment, apoi, la o chemare, cărîndu-şi sulilele sau suflecîndu-şi rochiile vaporeaze, plecau în cîrd spre una dintre clădirile de ciment şi tablă.

Se turnau trei filme o dată.

Studiourile, construite în spatele Palatinului, se învecinau cu ruinele vechiului zid roman al lui Belizarie ale cărui mortar roşu şi cărămizi erodate, dominînd curţile, radiau căldura ca pietrele unui cuptor.

Carmela văzu trecînd cîţiva actori şi actriţe celebre pe care îi recunoscuse şi de fiecare dată inima ei bătu puţin mai repede. Aceste personaje importante se deplasau doar înconjurate de oameni agitaţi care alcătuiau un adevărat cortegiu; ei înşişi, istoviţi şi furioşi, păreau că poartă pe perucile lor întreaga responsabilitate a universului. Intrau în restaurantul studioului şi Carmela, prin geamuri, îi vedea aşezîndu-se la masă. Îşi zicea că într-o zi, poate, se va putea aşeza lîngă ei.

Nu-i era foame, dar se temea că fusese uitată.

Garani îi recomandase să nu cumva să se ducă la coafor şi să nu-şi pună altă rochie. De aceea era în ţinuta ei obişnuită, dar îi venea greu să creadă că, sfătuind-o astfel, Garani îi voia binele.

O zări deodată pe starleta de la *Albergo di Spagna*, strivită de eleganţa familiei Borgia, care se tîra înveşmîntată în straie de catifea de culoarea coacăzei. Spera să nu fie remarcată. Dar cealaltă o văzuse.

– Tu ce cauţi aici? o întrebă pe un ton acru.

Carmela minţi din instinct:

– *Dottore* Garani mi-a promis că îmi arată cum se fac filmele. Îl aștept.

– Ah, da? Ei bine, reîncepem într-un sfert de oră. Ai să mă vezi, zise starleta depărtându-se.

Și așteaptă din nou.

În sfârșit, când începuse să-și piardă speranța, un asistent al lui Vicaria veni după Carmela. „Gata!“ își zise ea, ca studentul care intră în sala de examen sau ca jocheul care urcă în șa pentru prima cursă.

Intră într-un hangar mare și fu dusă într-un colț înțesat de mașini unde erau deja adunate vreo zece persoane. Văzu că nici Garani, nici Vicaria nu erau acolo, ceea ce nu avu deloc darul să o liniștească. „Mai mult ca sigur că *dottore* Garani nu ține la mine, altfel ar fi venit și el.“

Își concentra atenția ca să încerce să audă bine ce voiau de la ea și să se conformeze cât mai bine posibil. Auzi ordine contradictorii. Se pomeni machiată, demachiată. Apoi, în jurul ei se aprinseră niște reflectoare enorme. „Lumina asta e pentru mine?“ își zise speriată.

Începînd din momentul acela, Carmela nu-și mai dădu prea bine seama ce se petrecea. Căldura degajată de reflectoare, adăugîndu-se atmosferei apăsătoare, devenea ceva aproape insuportabil. Orbită de lămpi, Carmela zărea doar umbre și se orienta după sunetul vocilor. Cineva se apropie cu o ruletă, o întinse pe jos, dispăru în spatele unei mașini și strigă:

– *Motore!*

Carmela auzi un duduie slab și își zise că din momentul acela era filmată. Dar nu era foarte sigură.

Un mașinist pocni în fața ei un obiect de lemn și strigă:

– *Provino uno!*

– *Actione!* zise o altă voce.

I se ceru Carmelei să meargă; fu pusă să se depărteze, să se întoarcă de unde plecase, să se așeze, să stea nemișcată, să se întoarcă în toate părțile, să ridice capul, să miște brațele ca și cum și-ar lua rămas-bun de la cineva, într-o gară. *Motore... clachetă... actione...* Totul i se învîrtea în cap. Nu leșinase niciodată în viața ei și totuși gîndi că va leșina.

Auzea comentariile, făcute cu glas tare, despre ochii, corpul și picioarele ei.

– Nu-mi place bărbia ei cînd zîmbește.

– Merge destul de bine.

– Din față, da, dar nu din spate.

– Nu se uită puțin cruciș?

– Nu, e o umbră.

– Carlo, pune un filtru pe o mie cinci sute. *Motore!*

– În orice caz, se poate spune că nu-i e teamă de aparatul de filmat.

Îi era prea frică de oameni ca să fie speriată de o mașină.

– Bine, dar nu a fost pusă să învețe nici o scenă? întrebă cineva.

– Nu. Nici vorbă! Ar fi vrut să încerce să joace și, în clipa aceea, totul ar fi fost pierdut. Cînd ai norocul să găsești pe cineva care nu știe nimic, trebuie să profiți.

Carmela recunoscuse ultima voce care vorbise ca fiind cea a lui Vicaria. Nu-i observase prezența. Era acolo de mai mult timp sau abia sosise, lăsîndu-i pe asistenți să înceapă? Avu din nou un sentiment de emoție și de încredere.

Orice i s-ar fi putut întîmpla în viață, nimic, niciodată nu va avea atîta importanță ca momentul prezent. Totul era pe cale să se hotărască acolo, sub acea convergență orbitoare de reflectoare unde stătea, insectă prinsă în capcana luminii.

Acum era momentul posibilului miracol. Dacă, dintre mii de fete, ea va fi cea aleasă, destinul avea să se pronunțe în clipa aceea. Șansa se afla deasupra ei, strălucitoare; trebuia să o împiedice să se stingă.

Carmela fu invitată să se apropie de aparat pentru un prim-plan.

– Cum e, Carmela? întrebă Vicaria.

– Mi-e cald, *dottore!* răspunse ea.

Toți izbucniră în râs, căci răspunsul ei era sincer și ingenuu în același timp. Crezu că se făcuse de râs, când, de fapt, câștigase simpatia tuturor.

– Stop! Cred că e excelent! strigă operatorul.

Vicaria se desprinsese de grupul de umbre și se apropia de Carmela. Fata văzu lumina lucind în părul lui argintiu.

– O să stai aici, îi zise arătându-i un loc, apoi îmi vei spune: „N-am să te mai văd deci niciodată?” Și vei încerca să plîngi dacă poți. Mai întâi o dată, pentru mine; aparatul nu filmează.

Ea făcu ceea ce îi ceruse el și, în timp ce pronunța fraza, ochii începură să i se umezească.

– *Motore!* strigă Vicaria. Haide, de la-nceput.

Clacheta răsună din nou.

– *Provino sette!*

– *Actione!* zise Vicaria.

Carmela fixă disperată fața frumoasă a regizorului, ochii atenți și zîmbetul lui binevoitor.

– N-am să te mai văd deci niciodată? zise ea.

Și în momentul acela toți văzură lacrimi adevărate curgînd pe obraji ei catifelati.

– Stop! strigă Vicaria. Pentru mine e bine. Am terminat.

Apoi se întoarse spre asistenți și zise cu jumătate de glas:

– Vedeți bine că poate să joace! Nu știu cum va fi mai departe, dar dacă-mi găsiți alta care poate să facă la fel, în cinci minute, fără să fi venit vreodată în fața unui aparat de filmat, vă fac un cadou frumos.

Carmela nu auzise. Reflectoarele se stinseră și, brusc, hangarul, mașinile, oamenii îi apărură într-o lumină cenușie și prăfoasă. Chiar și soarele, care se zărea prin ușile mari deschise, părea tern.

– Am terminat, zise Vicaria. Poți pleca.

Ea crezu că își pronunțase hotărîrea și că nu o angaja.

– Oh! exclamă cu atîta durere, încît el o întrebă ce are.

– Înseamnă că n-a mers, *dottore*?

– Ba da, a mers foarte bine, răspunse el rîzînd. Îți voi spune rezultatul peste două zile. Avem adresa ta? Ah, da, natural. Stai la *Albergo di Spagna*. Te va anunța Garani.

Apoi, în timp ce ieșea din hangar, adăugă:

– Cum ai făcut să plîngi de îndată ce ți-am cerut cu?

– Mi-am spus că trebuie să mă gîndesc la ceva foarte trist, la ce putea să mă îndurereze cel mai mult. Și m-am gîndit că a murit contesa Sanziani.

– Cu siguranță că vom face ceva din tine, zise Vicaria.

Cînd ieși în stradă, încă mai tremura.

Era ora patru după-amiază; nu avea ce să facă pînă seara, așa că se duse la cinematograf.

11

Abia a doua zi dimineată observară dispariția Lucreziei Sanziani și îngrijorarea puse stăpînire pe hotel. Își închipuiră mai întîi, fără să creadă prea mult în ipoteza asta, că bătrîna

doamnă se dusesse la soțul ei. Dar nu știau adresa acestuia. Reușiră să descopere că, atunci când venea la Roma, contele Sanziani locuia la clubul său. Portarul clubului, chestionat prin telefon, răspunse că domnul conte plecase ieri după-amiază, singur, și că nici o doamnă nu întrebaseră de el.

— Nu are astfel de obiceiuri, adăugă portarul clubului pe un ton ofensat.

Carmela, cuprinsă de spaimă, îl anunță pe Garani, implorându-l să facă ceva. Când se deschise *trattoria*, se duseră să-l întrebe pe Nino dacă avea vreo informație. Dar acesta nu o văzuse pe contesă și, foarte emoționat, se oferă să ia parte la căutarea ei. Comisariatul din cartier nu știa nimic. În sfârșit, anunțară Chestura Centrală, unde cineva înregistră informațiile și îi asigură că se va face o anchetă.

„E vina mea, își zicea Carmela. Dacă ieri, când m-am întors, aș fi trecut pe la ea ca de obicei, în loc să mă duc imediat la culcare... Dar eram foarte obosită. Însă asta n-ar fi schimbat nimic, pentru că era deja plecată. Mai mult ca sigur că a fost călcată de o mașină.“

Faptul că Sanziani dispăruse chiar în timpul în care Carmela dădea proba îi părea acesteia de rău augur. Era obsedată de coincidență și lega în mintea ei cele două evenimente. Dacă contesa va fi găsită, hotărîrea lui Vicaria va fi favorabilă. Dacă nu...

— Vei vedea asta destul de des, îi spunea Garani, ca să o liniștească. În viață există săptămîni când totul se întîmplă în același timp.

Au fost nevoiți să aștepte seara și toată ziua următoare. Carmela curăță bine de tot camera contesei pentru ca aceasta să găsească totul în ordine... dacă se întorcea. „Asta o va

face să se întoarcă, asta o va face să se întoarcă“, își zicea Carmela fără să creadă; și plîngea încetișor, scuturînd covorașul.

Pe la sfîrșitul după-amiezei, Carmela bătu ușor la ușa lui Garani.

– A fost găsită, *dottore*, a fost găsită! exclamă ea.

Chestura anunțase că o persoană cu semnalmentele date fusese ridicată din Piața Minerva și transportată la Ospedale di Santo Spirito, în apropiere de Vatican.

– Mă voi duce acolo mîine dimineată, zise Carmela. Îi voi cere Valentinei să-mi țină locul o oră... Și *dottore* Vicaria? adăugă ea. Aveți vreo veste?

– Nici una. Trebuia să vadă proiecția probei tale astăzi, răspunse Garani. Dar încă nu m-a sunat.

Carmela mai petrecu o noapte de îngrijorare.

Și apoi, a doua zi dimineată, cineva telefonă de la societatea de producție, cerîndu-i Carmelei să vină înainte de prînz să semneze contractul.

Mesajul îi fu transmis de piticul de la recepție.

– Care contract? îi zise el.

Luată pe neașteptate și sufocată de bucurie, răspunse:

– Ca să joc într-un film.

– Tu o să joci într-un film? întrebă secretarul de la recepție.

Rămase un moment descumpănit, apoi adăugă:

– O să vorbești despre asta cu directoarea. Vei aranja cu ea.

Carmela se aștepta să i se facă greutăți sau să fie luată în rîs. Însă nu se întîmplă nimic. Dar nici nu o felicită cineva. Toți păstrară tăcerea în jurul ei, ca și cum personalul ar fi fost brusc jenat de prezența sa.

Directoarea, cu care se întâlnește pe culoar, îi zise pe un ton rece:

– Când pleci?

– Nu știu, *signora*.

– Vei avea amabilitatea să mă anunți când vei ști, nu-i așa?

„Și dacă nu era adevărat... și dacă nu era sigur, dacă mesajul fusese transmis greșit? Ba nu, din moment ce mă cheamă...” își zicea Carmela.

Intră în camera Lucreziei Sanziani, adună în grabă câteva obiecte de toaletă, o cămașă de noapte și făcu un mic pachet curat, la care adăugă și oglinda cu mîner. „O să-i pară tare bine de oglindă”, își zise ea.

Rămase un moment în mijlocul acelei camere unde nu mai avea nimic de făcut, cu un nod în gît, pentru că acolo se sfîrșea o etapă din viața ei. Apoi se duse să arunce șorțul în oficiu, își aranjă părul și plecă.

Pe stradă, ezită un moment, neștiind dacă să se ducă mai întîi la spital sau la societatea cinematografică. Era atît de nerăbdătoare să semneze contractul, îi era atît de teamă să nu întîrzie, încît se hotărî să se ducă abia după aceea la Sanziani. „Pe urmă voi putea să stau mai mult cu ea și îi voi duce vestea cea bună”, își zise ca să-și ofere o scuză.

Traversă jumătate din Roma cu troleibuzul, intră într-o clădire nouă, cu pereții placați cu travertin. Fu dusă într-un birou unde vreo șase bărbați, majoritatea în cămăși de mătase și fără haină, vorbeau toți în același timp și foarte tare. Unii ședeau tolăniți pe o canapea, alții gesticulau plimbîndu-se prin încăpere, iar altul, deosebit de violent, ședea la un birou mare în care bătea cu pumnul, strigînd că refuză să mai piardă încă cinci milioane.

Cineva întredeschise ușa și strigă:

– Vittorio, uite-o pe noua ta vedetă!

Vicaria apără puțin preocupat, dar ciudat de calm în mijlocul acestui vacarm. O prezentă pe Carmela celor cinci domni agitați. Doi îi acordară atenție și zîmbiră, ceilalți abia dacă îi adresară un semn din cap și continuară să-și arunce în față cifre și date.

Carmela află că era angajată ca să interpreteze al doilea rol feminin din film, pe care îl va începe vinerea următoare, și că va primi două sute cincizeci de mii de lire, dintre care cincizeci de mii le va primi imediat.

O secretară aduse contractele pregătite.

– Lui îi datorezi totul, îi zise Carmelei bărbatul așezat la birou, arătînd spre Vicaria. Noi, după ce ți-am văzut proba, am fost toți împotriva. Dar nu poți să te pui cu el; trebuie să faci așa cum vrea. E un *dittatore*!

Vicaria zîmbi.

– Lui Garani îi datorează totul, zise blînd.

Apoi către Carmela:

– Care e numele tău de familie?

– Pampilli. Carmela Pampilli.

– Și îl păstrezi și în cinema?

– Oh, da! ... Bineînțeles.

Apoi, imediat, se răzgîndi și zise ezitînd:

– Adică... nu... aș vrea să mă cheme Lucrezia.

– Lucrezia... pronunță Vicaria după ea. Lucrezia Pampilli...

Se uită cu atenție la ea.

– De ce? Nu, nu ți se potrivește, zise el. Rămîi la Carmela, e mult mai bine, crede-mă.

– Cum doriți, *dottore*.

– Atunci scriu Carmela Pampilli? Întrebă secretara.

Și completă de mînă locurile lăsate libere în contract.

– Fotograful, unde e fotograful? strigă bărbatul de la birou. Unde e idiotul ăla? Îl plătesc și...

Idiotul sosi la mijlocul frazei, cu aparatul pregătit.

– A, bun! Iată-l, zise bărbatul de la birou fără să se tulbure.

O chemă pe Carmela lîngă el.

– Vino să stai aici, zise, între președintele și regizorul tău. Vittorio, apropiie-te!

Există oameni care vorbesc despre ei la persoana a treia și își zic ei înșiși director sau președinte. Luă un aer care îl avantaja, dominator, calm.

„De ce vrea să fiu fotografiată lîngă el dacă nu mă voia?” se întrebă Carmela.

Îi puseră micuței un stilou în mînă și i se arătară paginile unde trebuia să semneze. Urmară cîteva fulgerări de bliț.

– Noua descoperire a celor de la *Imperator-Films*, zise președintele, indicînd astfel cum trebuia să sune legendele fotografiilor ce urmau să fie oferite presei.

Un casier veni și îi aduse Carmelei cele cincizeci de mii de lire. Ceremonia se terminase și o nouă legendă, un nou mit fusese lansat pe piață. *O mică chelneriță dintr-un restaurant, remarcată de ilustrul regizor Vicaria, devine vedetă în douăzeci și patru de ore*. Ceea ce nu era nici întru totul exact și nici complet fals. Nu într-un restaurant o zărise Vicaria? Cum să explici publicului că era cameristă într-un hotel din vecinătate și pentru ce motiv se afla ea acolo. Chelneriță era mai simplu și cam tot aia. Și toate chelnerițele

restaurantelor din Italia vor putea să-și spună că, într-o zi, Vicaria va intra din întâmplare să ia masa și le va oferi un rol. Și nu s-ar fi putut explica nici faptul că fata fusese remarcată tocmai pentru că nu era ca celelalte, că avea ceva deosebit de care dăduse dovadă prin toată atitudinea ei față de Sanziani, adevăratul motiv al norocului ei. Era destinată să întruchieze miracolul pentru toate fetele ocolite veșnic de miracol.

În momentul în care Carmela voia să iasă, Garani sosi și el, aducând ultimele pagini ale scenariului.

– Ce spui? zise el, zîmbindu-i Carmelei.

Ea sări de gîtul lui și îi șopti „grazie“ la ureche. Nu se înșelase în visele ei; prin intervenția lui *dottore* Garani, soarta ei se schimbase, dar, ca totdeauna, într-un fel pe care nu și-l imaginase.

În secunda în care îl sărută, Garani îi ținu mijlocul între mîini. Fu emoționat de un parfum proaspăt de copilărie și de colonie care, de două ori deja, îl costase scump în viață.

– Vrei să iei masa cu mine în seara asta? întrebă el.

– Cu dumneata? Cu dumneata, *dottore*? zise Carmela încîntată la culme. Oh, bincînțele!

Și plecă în fugă, tare rușinată.

– Bravo, bravo, Mario! strigară ironic cei din jurul scenaristului.

– Mă întreb, Mario, zise Vicaria luîndu-l pe scenarist deoparte, dacă n-am făcut un lucru rău, dacă n-am adus nefericirea acestei micuțe. Să presupunem că după film nu va mai găsi alte angajamente. Și-a pierdut locul, meseria, s-a apucat să viseze, să se creadă o mare actriță... Ce-i va mai rămîne?

- Bărbații, răspunse Garani.
- Și apoi, adăugă Vicaria, poate că, la urma urmelor, va fi o mare actriță...

12

În imensa sală Sixtină de la Ospedale di Santo Spirito, *suora* Cecilia și *suora* Pia stăteau lângă patul 117. Sub cupola capelei octogonale care despărțea secția de bărbați de secția de femei, astfel încât bolnavii să poată asista la slujbe, tocmai se sfârșea mesa care se celebra târziu, după tratament.

Paturile se întindeau aproape cât vedeai cu ochii, cinci sute la dreapta, cinci sute la stînga și, prin ferestrele Renaissance, dispuse la intervale regulate în partea de sus a pereților, lumina cădea ca niște săbii uriașe peste șirul de oameni suferinzi. Mirosul de tămîie se amesteca cu mirosul de eter și, uneori, un horcăit, un geamăt, un strigăt străbăteau cînturile liturgice ale călugărilor ospitalieri.

Ai fi zis că era un transept gigantic de catedrală într-o zi de bătălie. Și cam asta și era acel spital care, de mai bine de cinci secole, situat la cîțiva pași de bazilica papală, servea drept azil victimelor care nu primiseră încă lovitura de grație a arcașilor morții. Aici ajungeau învinșii marii bătălii tăcute, cei răpuși de sărăcie, cei salvați din apele Tibrului, cei atinși de epidemie, cei călcați de mașini, țiglarii pe care mîna Fecioarei nu-i salvase între acoperiș și pămînt, asfixiații și toți cei care – în număr și mai mare – nu erau atinși de proiectilele hazardului, ci pur și simplu de otrava timpului,

picurată strop cu strop, lună de lună, în măruntaiele fragile și țesuturile lor coruptibile. Agonizau aici în sunetul rugăciunii Agnus Dei.

Dacă ridicai ochii, zăreai, înșirate sub tavanele cu stâlpi de susținere, de jur-împrejurul sălii, frescele unde elevii lui Ghirlandajo și Botticelli îi pictaseră pe Inocențiu al III-lea și Sixt al IV-lea înființînd ordinul și spitalul. Jos, pe culoarul central, circulau tuburi de oxigen, sticle de ser, sterilizatoare nichelate, transportate pe mese metalice. Contrastul era ciudat, dar nu incompatibil, căci, pe fresce și în paturi, suferința avea aceeași față. Infirmiere surori, cu șiragul de mătânii la centură și voalul drapat pe coada în formă de con, mergeau cu pași grăbiți pe dale, în timp ce, sus, îngerii suflau inspirație asupra somnului pontifilor.

În fața patului 117, *suora* Pia și *suora* Cecilia nu se mișcau. *Suora* Cecilia era bătrînă și plină de riduri, cu mâini bătucite și înroșite de dezinfectanți. *Suora* Pia era nouă; avea fața netedă și întinsă și doar o umbră brună pe buza de sus. Lua pulsul Lucreziei Sanziani privind ceasul de nichel de la mînă.

Se strîmbă și dădu din cap, apoi puse la loc pe cuvertură mîna descărnată. *Suora* Cecilia îi făcu semn să vină pe culoarul central.

– Aproape că nu se mai simte, zise încetișor *suora* Pia.

– Mai are de trăit doar cîteva minute, șopti și *suora* Cecilia.

Văzuse atîția oameni murind, încît nu avea nevoie nici să palpeze și nici să ia pulsul. Era destul să urmărească înfundarea ochilor în orbite, prăbușirea obrazilor în maxilarele întredeschise și acele umbre care nu apar decît în momentul stingerii ca să știe cînd viața înceta să mai reziste.

– Du-te să aduci căruciorul, *suora* Pia, șopti *suora* Cecilia, și lasă-l după ușă. Va trebui să tragem imediat cearșaful peste față și să ducem cadavrul cât mai repede, pentru ca cele de lângă ea să nu vadă. Domnul să o aibă în paza Lui, adăugă.

În momentul acela se apropie o a treia soră ospitalieră.

– *Suora* Cecilia este chemată la biroul de intrări pentru 117, zise ea.

– Bine, mă duc, răspunse *suora* Cecilia.

Și se depărtă.

– *Suora* Giovanna, zise, întâlnind o altă soră, rămâi alături de *suora* Pia. Ar putea avea nevoie de tine.

Se lăsă o clipă în genunchi în fața altarului când traversă capela, apoi dispăru pe culoare.

La biroul de intrări, Carmela aștepta pe o bancă sub un crucifix, ținând pe genunchi pachetul pentru Sanziani.

Fata se ridică la vederea surorii Cecilia.

– Sînteți rude? întrebă ea.

Carmela ezită.

– ... o prietenă, răspunse.

– Nu e ora de vizite, zise *suora* Cecilia, dar am să te duc totuși înăuntru. Nu mai rezistă mult. E posibil să nu te mai recunoască.

Apoi, către sora de serviciu la poartă:

– Ai cerut informații?

– Da, soră, dar nu am aflat nimic nou față de ce ne-a spus Chestura.

Suora Cecilia, care o conducea pe Carmela pe culoare și prin curți, îi explică pe scurt ce se întîmplase. Sanziani fusese adusă la spital fără cunoștință, cu colul femural rupt.

– Aici, osul cel mare al piciorului, zise *suora* Cecilia, arătînd șoldul, căci vedea că fata nu înțelegea.

Deoarece fractura nu se putea rezolva fără intervenție chirurgicală, încercaseră să pună un inel pe os; dar bătrîna doamnă, prea slăbită, nu suportase șocul operator.

– Oricum era vlăguită, zise *suora* Cecilia. Și, în plus, probabil că s-a lovit la cap în cădere, pentru că, atunci cînd s-a trezit în sală, și-a imaginat că revenise la mănăstirea unde a fost crescută. Și cînd preotul a venit să-i dea iertarea păcatelor, a crezut că era la prima împărtășanie. A vorbit tot timpul ca o fetiță. E o femeie care s-a născut cu siguranță într-o familie bogată.

– Ce spunea? întrebă Carmela.

– N-am ascultat prea atent. Nu am timp. Avem mulți bolnavi aici!

Mergeau prin curtea mănăstirii, cu două etaje de stîlpi și ogive.

– Pe vremuri era partea din ospiciu rezervată nobililor, zise *suora* Cecilia.

O ușă laterală se deschise în fața lor și, lent, ivindu-se parcă din zidul gros, apărură căruciorul, împins de *suora* Pia.

Suora Cecilia se opri.

– Iat-o. Ai sosit prea tîrziu, zise ea, făcînd semnul crucii.

Apoi, apropiindu-se de căruț, trase partea de sus a cearșafului și o întrebă pe Carmela:

– Ea este, nu-i așa?

Carmela nu mai văzuse niciodată un mort. Putu doar să încuviințeze cu o mișcare a pleoapelor. Inima nu o mai ținea și, preț de cîteva secunde, totul se cufundă în fața ochilor într-o ceață întunecată.

– La ce vîrstă a murit? întrebă în sfîrșit Carmela.

Cele două surori se uitară mirate la ea.

– Adică, explică fata, ce vîrstă credea că are?

– Nu știu, răspunse *suora* Pia, dar cred că redevenise conștientă; nu mai delira, pentru că azi-dimineață s-a uitat la mine și mi-a spus: „Cum? Viața s-a și sfârșit?“ Pe urmă nu a mai vorbit.

Suora Cecilia trase cearșaful la loc.

– Cine se ocupă de înmormântarea ei? zise ea. Noi sau dumneata? Dacă ne revine nouă, va trebui să o trimitem la groapa comună.

Carmela se gîndi la mormîntul din catedrala de la Siena.

– Și dacă am îngropa-o separat? întrebă ea.

– O concesiune pe trei ani costă șapte mii șase sute de lire.

– Le voi da eu, răspunse Carmela, pipăind în buzunar bancnotele pe care abia le primise.

– Banii se dau la birou; de restul ne ocupăm noi.

Carmela se întreba cum fusese cu puțință să plîngă în ajun, la studio, gîndindu-se la moartea contesei, iar acum nu-i mai curgea o lacrimă, încercînd doar o senzație cumplită de slăbiciune în tot corpul.

– Vrei să-ți dăm o cafea? zise *suora* Pia, văzînd că se schimbă la față.

– Nu, mulțumesc, răspunse Carmela. O să plec.

– Mergi, *suora* Pia, zise *suora* Cecilia, arătînd cadavrul. Nu trebuie să stai aici.

Suora Pia împinse căruciorul și se depărtă.

– Pentru ea aduseseseși asta? întrebă *suora* Cecilia, arătînd spre pachetul din mîinile Carmelei. Poate ni-l poți lăsa pentru o altă bolnavă. Avem unii tare săraci!...

Fără să spună nimic, Carmela rupse hîrtia, luă oglinda florentină și înmîină pachetul călugăriței.

Apoi porni spre ieșire.

Mașinal, ridică oglinda în dreptul ochilor.

În cerul de argint aurit cizelat, alături de propriul chip, zări trupul neînsuflețit al Lucreziei Sanziani care se îndepărta pe sub bolta deambulatoriului.

Asemănătoare, sub cearșaful alb, cu un gisant de piatră, cu picioarele îndreptate în sus, acest corp care fusese ilustru era transportat în căruțul săracilor; iar stîlpii mănăstirii proiectau asupra-i, la trecerea sa, o alternanță de umbră și lumină.

Imaginea Lucreziei Sanziani dispăru apoi din cristalul oglinzii.

Paris,

19 aprilie 1954

Sfirșit